מולדת האם ומולדת האב

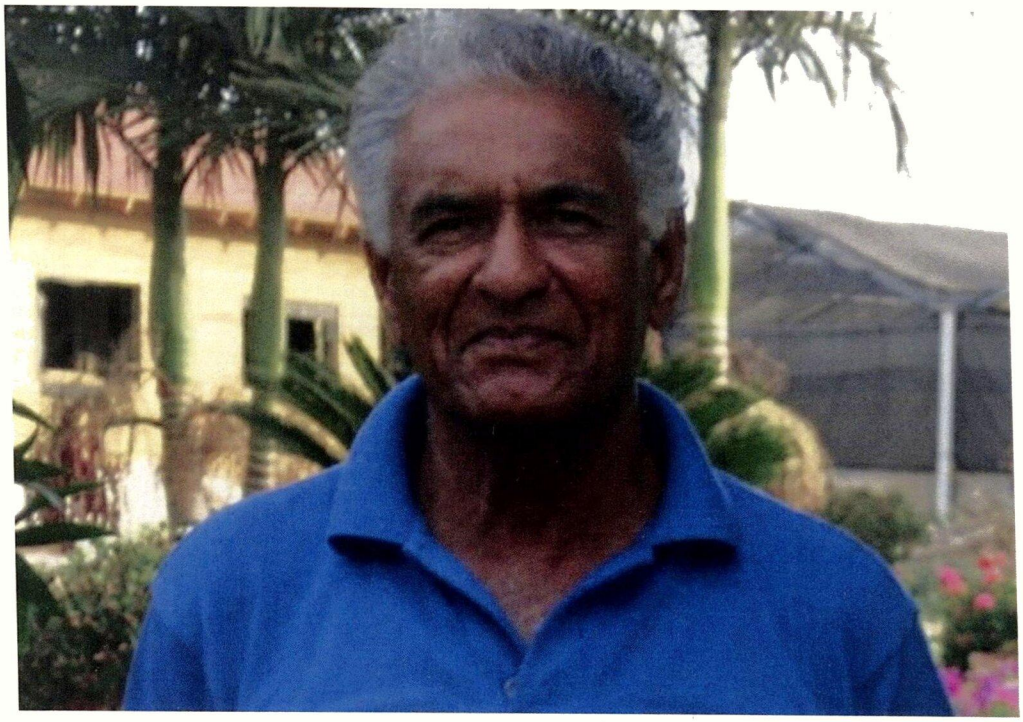
בצלאל אליהו

עיצוב עטיפה: ליבי

מולדת האם
ומולדת האב

מאת: **בצלאל אליהו**

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2026

תוכן העניינים:

הודו מולדת האם

על גדת הנהר	10
לגדול בלי אם	14
קיץ אצל סבא וסבתא	22
שנקו-ונגו-קומבו-מאני	26
חגים בקוצ'ין	30
חיי הכפר	34

שיבת ציון

יהדות קוצ'ין: שמונה הקהילות	40
מתי ומאין הגיעו לקוצ'ין	48
הרצל של קוצ'ין	50
המאבק לעלייה	52

ישראל מולדת האב

משער עלייה לנען	60
שחר – ההתחלה	62
נישואים	64
סייפנים וורדים	68
צמחי בית וכרם	72

בת ציון 77

אנשים שזכיתי לפגוש 93

בחזרה להודו
מולדת האם ומולדת האב 106
פרס יקיר האומה ההודית 110

תמיד אופטימי 114

סיפורים שסיפרתי לילדי ונכדי: 118

גנבי הפעמון
נמבורי
ענקים
איזרה קולי
השבועה

מולדת האם

הודו

על גדת הנהר

נולדתי במדינת קרלה שבדרום הודו בשנת 1930. תאריך מדוייק אין, אבל זוכרים שנולדתי בפסח. בקהילה היהודית בכפר צ'נדמנגלאם שבו נולדתי, האירועים החשובים כמו חתונות, לידות ומוות נרשמו ונזכרו לפי התאריכים העבריים. לכל יהודי הקהילה היו שמות עבריים, והורי נתנו לי את השם בצלאל, שמו של בונה המשכן בתורה.

הכפר שלי שוכן על גדת נהר רחב ידיים, שלוחה של נהר פריאר הגדול. בילדותי הייתי חוצה את הנהר בשחייה, עוצר לפעמים לנוח על גוש סלעים קטן במרכז הנהר. הכפר והנהר עדיין שם, בקרלה, אבל כל היהודים שחיו שם פעם עלו מזמן לישראל, ובית הכנסת העתיק עומד ריק, פתוח למבקרים.

הנהר שליד הכפר, עם גוש הסלעים במרכז

הכפר היה מוקף בדקלי קוקוס ועצי מנגו ענקיים, ונראה כמו ג'ונגל טרופי. כשהייתי ילד אהבתי לטפס על העצים, במיוחד על עצי המנגו, כדי לקטוף פירות. טיפסתי לגובה רב והרבה פעמים נפלתי ונחבלתי כהוגן. כשחזרתי הביתה מזיע ושרוט חטפתי שוב, הפעם מהמבוגרים שכעסו עלי שאני מטפס כל כך גבוה. גרנו ממש ליד הנהר, ואני והחברים בילינו שם שעות רבות בשחייה ודייג. הנהר היה בשבילנו חלק מנוף הילדות.

הבית שלי היה אחד משלושים הבתים של משפחות הקהילה היהודית שגרו בכפר. כל בתי היהודים עמדו זה ליד זה, קרובים כל כך עד שנגעו אחד בשני. הבית היה קרוב לבית הכנסת והיה גדול מאוד, בן שלוש קומות, ובנוי עץ מאסיווי. כל המשפחה המורחבת התגוררה בו. גרו שם סבא וסבתא שלי מצד אבי, אבא ומשפחתו וארבעת אחיו, נשותיהם וילדיהם, כמעט שלושים איש. אחרי שעלינו לישראל הבית נמכר והקונים פירקו אותו כדי למכור את העץ המשובח שממנו נבנה. לפני שנים אחדות קניתי את חלקת האדמה עליה עמד הבית, ובניתי עליה בית חדש. מדי שנה, בת ציון ואני מתגוררים בו בחורף. בכל בוקר אני רואה את בית הכנסת הישן ואת הנהר, וזכרונות הילדות חוזרים אלי.

בית הכנסת בצ'נדמנגלאם

המשפחה שלי נחשבה לאחת המכובדות ביותר בכפר שלנו. בעבר היה למשפחה רכוש גדול, אדמות רבות ומטעי מנגו, בננות ודקלים. סבא שלי, אבא של אבא, היה אדם מכובד מאוד שניהל את רכוש המשפחה היטב. האיכרים שחכרו את אדמותינו העריצו אותו והמשפחה חיתה חיים טובים ונוחים.

לאחר מות סבא עבר ניהול הרכוש לידי אחיו הבכור של אבא. לאח זה היו קשרים עם השלטונות, והוא קיבל מנציגו של מלך קוצ'ין, לאות הוקרה, חרב מפוארת בצורת מקל הליכה מקושט, עם מכסה מתכת מעוטר. הדוד ניהל את רכוש המשפחה ללא אחריות ובצורה פזרנית וביזבז כסף רב. את חתונת בתו היחידה למשל, חגג הדוד בפאר והדר תוך הוצאות עצומות. נשכרה תזמורת מקומית, הוקמו אוהלים ענקיים כדי לקבל את המוני האורחים והחגיגה נמשכה ימים רבים. כשהגיע זמן פרעון החובות, נאלץ הדוד למשכן ולמכור אדמות נוספות. אבא ושאר האחים לא העזו להתנגד לאח הבכור, ששלט בבני הבית ביד חזקה, וכך, תוך מספר שנים, אבד רוב הרכוש של משפחתנו ונשארו רק הבית וכמה אדמות ומטעים בסביבה, שמהם התקיימנו.

המשפחה: מימין שפרה אחותי, אני, סבא, אבא ורבקה אחותי הצעירה

השקע למזוזה נשאר עד היום על משקוף הבית הישן של בת ציון במטן צ'רי, כמו בעוד בתים שהיו שייכים פעם ליהודים

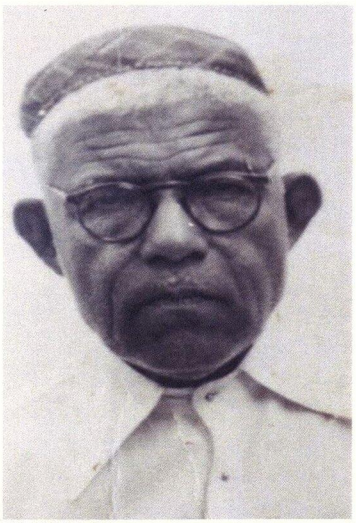

הרחוב עדיין נקרא ג'ו טאון, אבל יהודים כבר לא גרים שם

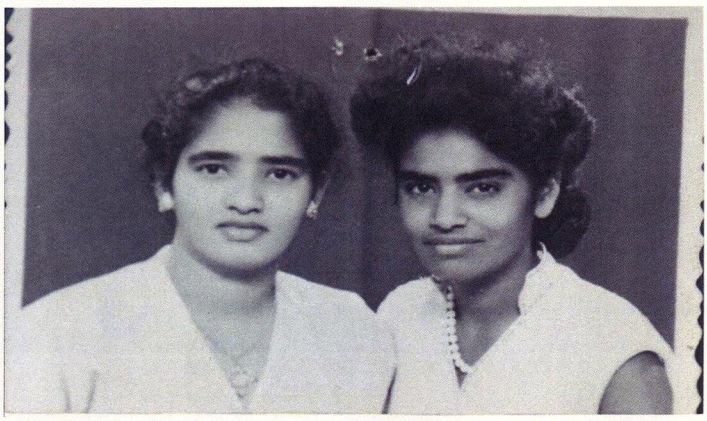
לגדול בלי אם

אני הבן הבכור לאמא שלי, שרה, שהיתה אשתו השנייה של אבא שלי. אשתו הראשונה מתה בצעירותה, לאחר שילדה לו את הבת רבקה. אחרי שהתאלמן הוא התחתן שוב עם שרה, ומהנישואים האלה נולדנו אני ואחיותי: נעמה, שפרה ורבקה הקטנה. אחותי הגדולה רבקה, מהנישואים הראשונים של אבא, נקראה גם 'וייט רבקה' (רבקה הלבנה), בגלל עורה הבהיר. היא מתה ממחלה, טיפוס כנראה, כשהיתה תלמידת השנה השנייה בקולג'. נעמה אחותי הצעירה ממני נפטרה מאסתמה בילדותה.

שם המשפחה המקורי שלנו לא היה אליהו. אליהו היה שמו הפרטי של אבא, ושם המשפחה שלו היה 'פלי ותוקל' שפירושו: 'ליד דלת בית הכנסת'. המשפחה נקראה כך בגלל שהתגוררה במשך דורות ליד בית הכנסת. כשהגענו לארץ, פקיד העלייה העדיף להצמיד לשמות הפרטיים שלנו את השם העברי של אבא, אליהו, שהרבה יותר קל לבטא. כשעלינו נעשו הרבה טעויות ברישום השמות והתאריכים. שנת הלידה שלי נכתבה בטעות כשנת 1928 במקום 1930. אחותי רבקה נאבקה הרבה זמן עד שהצליחה לשנות את שנת הלידה שהוטבעה בתעודת העולה שלה, כי לפי התעודה היא נולדה שנה אחרי שאמנו מתה.

אבי, אליהו פליותוקל ז"ל

אחיותי, רבקה ושפרה

אבא היה בין היחידים בין בני גילו מהכפר שלמדו בתיכון. כשהאחים הגדולים שלו הגיעו לתיכון בעיירה הסמוכה, שהיה בית ספר של המיסיון, הם היו צריכים להשתתף עם שאר הילדים בשיעורי חינוך גופני. אחד התרגילים היה לעמוד ישר עם ידיים לצדדים, מה שנראה לילדים כמו צלב. כשחזרו הביתה הם סיפרו להורים, ולמחרת זקני הקהילה הלכו להסתכל בשיעור והחליטו להפסיק לשלוח את הילדים לבית הספר, כי נראה להם שמכוונים אותם לנצרות. אבא התעקש להמשיך ללמוד והם ויתרו לו, וכך הוא למד קריאה וכתיבה באנגלית והתרגל לקריאת עיתונים וספרים באנגלית.

אבא היה שונה מהאחרים. הוא למד בעצמו אומנויות שונות, למשל לסתת אותיות בעברית על מצבות. כשהייתי ילד עזרתי לו לפעמים עם פטיש קטן. הוא חרט בזהירות את האותיות באבן ומילא אותן בעופרת. המצבה האחרונה שהוא הכין היתה המצבה של אחותי הבכורה רבקה. הוא אהב אותה מאוד ומותה היה בשבילו אבידה קשה. על המצבה שלה הוא חרט את שמה והתאריך באותיות עבריות וגם, מה שלא היה מקובל אז, באנגלית ומליאלם. כשחזרתי לביקור ראשון בהודו בשנת 1971 ניסיתי למצוא את המצבות של אחיותי ואמי, אבל בית הקברות נהרס ולא מצאתי דבר.

מצבה עתיקה עם כתובת בעברית בבית הקברות במאלה

אבא גם היה מומחה בהכנת רשתות דייג. אלה היו רשתות מיוחדות רחבות מאוד עם משקולות, שצריך לזרוק למים ואז למשוך במהירות רבה. כשהייתי נער הייתי יוצא בערב עם חבר משפחה מבוגר כדי לדוג בעזרת רשת כזאת. החבר הזה היה דייג טוב מאוד והרבה פעמים חזרנו עם כמויות גדולות של דגים, אבל קרה גם שחזרנו בידיים ריקות. כשחזרנו עם שלל יפה של דגים, הדודה ציפורה, אשתו של אחד מדודי, ניקתה מייד את הדגים ובישלה אותם ואנחנו ישבנו יחד לאכול קארי דגים אדום וחריף עם אורז לבן.

אמא, שרה, גרה לפני נישואיה לאבא עם הוריה בעיר ארנקולם. היא היתה צעירה מאבא בשנים רבות, אבל אבא נחשב שידוך טוב בגלל מוצאו המשפחתי המכובד. אמא היתה בת בכורה להוריה ואני הייתי נכדם הבכור והם פינקו אותי מאוד. אחת הדודות סיפרה לי שמייד לאחר שנולדתי, סבא וסבתא חיממו מים עם מטבע כסף טהור, ובמים האלה שטפו את פני. זאת היתה סגולה לעור בהיר, שנחשב מיוחד מאוד בהודו. גם אמא של אבא היתה עדיין בחיים כשנולדתי, והיא שמחה בי מאוד ופינקה אותי ואני הייתי ילד מפונק ועקשן.

אמא מתה כשהייתי ילד, אבל עדיין יש לי ממנה כמה זכרונות ברורים. אני זוכר במיוחד ערב פסח אחד, הייתי אולי בן שלוש או ארבע, והתעקשתי שלאמא אסור לאכול ולשתות כלום. פסח היה חג חשוב מאוד, ואכילת מצה ושתיית יין היו מצווה, אבל אני צרחתי ונלחמתי בה שלא תאכל. בסוף היא הצליחה להרגיע אותי והשכיבה אותי לישון, אבל כשחזרה לשולחן ועמדה לאכול הצלחתי לקום, לרוץ שוב לשולחן ולהמשיך בשטויות. זכרון קטן שמכאיב לי עד היום.

אני זוכר חג פסח אחר, כשסבא וסבתא באו בסירה מארנקולם כדי לחגוג איתנו. הם הביאו איתם מהעיר מצרכים רבים שהיו נחוצים לאמי ומתנה מיוחדת בשבילי, רובה צעצוע מגולף עץ. לרובה היה כדור שעם מחובר בחוט, ואפשר היה לצלוף את השעם למרחקים קצרים. אני נהניתי מאוד מהמשחק ברובה, אבל אני לא חושב שהילדים שעמדו לידי נהנו מהצליפות...

שבוע אחר כך בא לביתנו נשיא המועצה המקומית, האדם המכובד ביותר בכפר שאנשים פינו את הרחוב כשהתקרב. הוא בא עם אשתו, בתו ונכדו, לבקר את אבי שהיה חבר המועצה. שיחקתי עם הנכד שהיה בן גילי, והראיתי לו את הרובה שלי. הוא דרש מייד לקחת את הרובה לעצמו ואני סרבתי. הילד רץ לסבו וביקש שיקח ממני את הרובה. הם הסתכלו על אבי, ואבא ניגש אלי וביקש שאתן לו את הרובה שלי. אני התנגדתי, מחזיק חזק ברובה. אבא משך אותו ממני כל כך חזק שנפלתי לרצפה, ונתן את הצעצוע לנכדו של האורח. אני כמובן צרחתי ובכיתי אבל כולם התעלמו ממני, עד שאמא באה והוציאה אותי משם. בזעם רב הכיתי אותה ובכיתי ועבר הרבה זמן עד שהיא הצליחה להרגיע אותי. כשגדלתי, סבתא סיפרה לי שאמא בכתה במשך יומיים וסירבה לאכול ולדבר עם אבא, כי כעסה כל כך שהוא לקח ממני את הצעצוע שלי. אותו נשיא המועצה לקח בהזדמנות אחרת רכוש משפחתי חשוב בהרבה, את החרב המפוארת בצורת מקל ההליכה, שקיבל דודי מנציג מלך קוצ'ין. הוא ביקש אותו מאבא בהשאלה אבל אף פעם לא החזיר.

יש לי מאמא גם כמה זכרונות שמחים. אני זוכר אותה שוכבת במיטה ומשחקת עם רבקה התינוקת שהיתה בת כמה חודשים. אני זוכר גם כמה שמחתי כשהיא לקחה אותי איתה לחתונה של אחותה, דודה רחל, במטן צ'רי ושם כולם פינקו אותי. ובמיוחד זכורים לי הכבוד והאהבה שבהם קיבלו את אמא כשבאה לבקר בבית הוריה. היא היתה בתם הבכורה, ומייד כשנכנסה לבית עשתה סדר ונתנה הוראות לאחים ואחיות שלה, שמיהרו לשמוע בקולה.

אמא מתה כשהייתי בן עשר ואחרי זמן קצר גם אחותי נעמה נפטרה. המוות שלהן, כמו מות אשתו הראשונה של אבא ואחותי הגדולה רבקה, היה מוות שבמקום אחר ובזמן אחר היה אפשר למנוע. בכפרים הקטנים אנשים מתו מסיבוכים של מחלות פשוטות, כי היה כמעט בלתי אפשרי לקבל טיפול רפואי ותרופות. דרכים סלולות טובות היו מעטות ובהרבה מקרים אמצעי התעבורה היעיל ביותר היה סירה. כדי להגיע לרופא או להביא רופא היה צריך ללכת לעיירה הסמוכה, לשכור שם ריקשה, עם הריקשה להגיע לרופא ולהביא אותו אל החולה. מרחק של כמה קילומטרים שיכול היה להמשך שש שעות. בגלל הקושי הזה אנשים פנו ל'מרפאים' מקומיים שהשתמשו בשיקויים ועשבים, והרבה פעמים החולים מתו.

דודתי ציפורה, אחותה הצעירה של אמא שמתגוררת עכשיו בחיפה, סיפרה לי שנערה צעירה בכפר חלתה בטיפוס. אמא של הנערה ביקשה מאמי שתעזור לה לטפל בבת, ואמא מייד הלכה לעזור ונדבקה במחלה. הנערה הבריאה ואפילו עלתה לישראל, אבל אמא חלתה ומתה. היא סבלה מחום גבוה וקיבלה טיפולי צמחים ממרפא מקומי, אבל כשהמצב החמיר אבא החליט להעביר אותה לבית החולים האנגלי. לקחו אותה על מזרן לסירה ואני ליוויתי אותה ועמדתי בנהר רטוב כולי, מסתכל על הסירה מתרחקת בנהר עם אמא בתוכה. השיט ארך שלוש שעות וכשהגיעו סוף סוף לבית החולים כבר היה מאוחר מדי והיא מתה זמן קצר אחר כך. החזירו את גופתה של אמא הביתה בסירה וסבתא, אמא של אמא, לא הפסיקה לבכות והאשימה את עצמה שלא באה מוקדם יותר והעבירה אותה לבית החולים. מות בתם הבכורה היה קשה מאוד לסבא וסבתא. הזכרון האחרון שלי מאמא הוא שאני יושב ליד הגופה שלה, ומישהו נותן בידי כמה גרגרי חול ואומר לי שזה חול מירושלים עיר הקודש ואני צריך לשים על העיניים העצומות של אמא ואני שם את החול ובוכה.

אחרי שאמא מתה החיים הפשוטים והטובים שלי כילד השתנו מאוד. סבא וסבתא מארנקולם לקחו אליהם את אחותי התינוקת רבקה וגידלו אותה איתם בעיר. שפרה ואני נשארנו עם אבא. הוא איבד שתי נשים ושתי בנות ואחרי מות אמא נעשה אדיש לכל. בגלל המגורים בבית משותף עם שאר המשפחות, הדודות דאגו רוב הזמן שנקבל אוכל ובגדים נקיים. במיוחד דאגה לנו הדודה שרה, אשתו של הדוד משה, הצעיר בדודים.

רוב הזמן הסתדרנו איך שהוא, אבל בשנים 1938-1948, שנות מלחמת העולם השנייה, שהיו שנים קשות מבחינה כלכלית בכל רחבי הודו, גם המשפחה שלי סבלה מהמחסור. היו ימים שצעדתי לבית הספר בבוקר על בטן ריקה, וגם כשחזרתי הביתה לא היה כמעט מה לאכול. אחת האחיות של אבא גרה במרחק כמה בתים מהבית שלנו עם בעלה ועם בת יחידה שמתה צעירה. הדודה הזאת היתה באה מדי פעם כשהרגישה שאין לנו כלום, לקחה אותי ביד לביתה ושם נתנה לי לאכול קצת אורז וירקות מבושלים או כמה בננות. הרגשנו אז את ההבדל ביננו לבין בני הדודים, שהאמהות שלהם דאגו להם גם בזמנים קשים.

בשנת 36', לפני שמלאו לי שש שנים, שלחו אותי מהבית עם משרתת אל בית הספר היסודי שבכפר, שבו למדו מכיתה א' ועד ד'. המורה צחק כשראה אותי ואמר למשרתת שמוטב שישלחו איתי מטפלת, כי נראיתי קטן כל כך. הוא הסכים בכל זאת לקבל אותי לכתה א', ושם למדתי עד כיתה ד', אז עברתי לבית הספר בעיירה הקרובה.

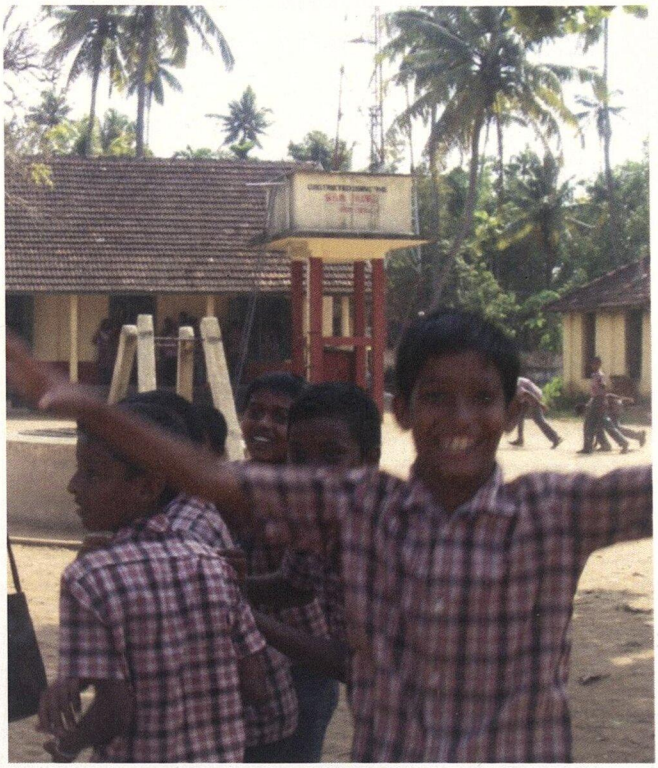

ילדי הכפר עדיין לומדים בבית הספר היסודי שבו למדתי לפני יותר משבעים שנה

בלי פיקוח של אמא הייתי פרוע מאוד והרבה פעמים הובלתי את החברים לכל מיני הרפתקאות שהסתיימו בעונשים כואבים. יחזקאל בן דודי, שהיה קטן ממני בחצי שנה, היה השותף שלי להרבה הרפתקאות, אבל הוא היה איטי ממני ונענש הרבה יותר. בקומה העליונה בבית היה מחסן שבו נשמרו בננות ומנגו. המחסן היה נעול כדי שהמשרתים לא יגנבו מהפירות והמפתח היה אצל הדוד משה, אבא של יחזקאל. יחזקאל ואני גילינו איפה הדוד מסתיר את המפתח והתגנבנו למחסן לגנוב פירות. זללנו מנגו ובננות כמעט כל יום, עד שיום אחד לקחנו כמות גדולה מדי, והדוד הבין ומאז הקפיד לקחת איתו את המפתח לכל מקום.

עשינו את אותו תרגיל גם עם המטעמים והפסטלים לשבת. בכל יום שישי נשות המשפחה בישלו אוכל לשבת ושמרו אותו בארגז עץ שהמפתח שלו היה אצל אמא של יחזקאל. שכנעתי אותו למצוא איפה היא מחביאה את המפתח ומדי פעם, מוקדם מאוד בבוקר שבת, התגנבנו יחד לארגז ולקחנו לנו דברים טובים. זה הצליח כמה חדשים אבל יום אחד שוב לקחנו הרבה מדי ודודה שרה הבינה מייד מי האשמים. חטפנו כמה מכות, בעיקר יחזקאל, כי אני יכולתי לרוץ מהר מאוד. ברחתי מהבית וחזרתי רק בערב, כשכולם שכחו מהסיפור.

בכיתה ד' עברתי לבית הספר בעיירה במרחק שני קילומטרים מהכפר. גם שם הייתי הקטן ביותר בכיתה והמורה קרא לי ליליפוט. גם בבית הספר הזה הובלתי יותר בתעלולים ומעשי שובבות מאשר בהצטיינות בלימודים, ולא פעם קיבלתי מהמורה כמה מכות בסרגל בכף היד.

ילדים משחקים בחצר בית הספר שבו למדתי
מכיתה ד' – ט'

מלאו לי 13 בחג הפסח בזמן מלחמת העולם השנייה, בתקופה של מחסור כלכלי חמור בכל רחבי הודו. בכל זאת, צריך היה לחגוג לי בר מצווה. דוד משה ודודה שרה קנו לי במתנה תפילין וציצית. בגלל הקצבות המזון המשפחה קנתה קצת עוף בשוק השחור, וסבא וסבתא והדוד שלי באו מארנקולם עם ירקות ופירות ותבשילים. חגגנו במסיבה צנועה ולמחרת הלכנו לבית הכנסת ונקראתי לעלות לתורה. את התפילין לא הייתי צריך להניח, בגלל החג.

בתקופת המלחמה היו הקצבות של מזון ומצרכים חיוניים אחרים כמו קרוסן (שמן לתאורה) ונייר. היה לנו רק מעט מאוד שמן בשביל להדליק מנורות בלילה ונהגנו להתקבץ כמה ילדים יחד סביב מנורה בוערת כדי להכין שיעורים. השמן הזול העלה פיח רב שהכתים גם אותנו וגם את הבגדים והמחברות. גם נייר היה בהקצבה והמורים הקפידו שלא נבזבז אותו ודרשו שנכתוב משני צדי הדף ובצפיפות. כשגמרנו להשתמש בדפים היינו אוספים אותם ומוכרים לחנויות, שהשתמשו בהם כדי לעטוף מצרכים. כך אספנו לנו סכומי כסף קטנים שהספיקו לקניית כרטיסים זולים לקולנוע בעיירה הקרובה.

בכל שנות ילדותי היה לי שם של ילד שובב ופרוע מאוד. סבתא נהגה תמיד להזכיר לי שבאחת החופשות אצלה, כשהיא גרה עם המשפחה בכפר, החלטתי ערב אחד לבדוק אם התרנגולות הטילו כבר ביצים. הרמתי תרנגולת כשאני מחזיק בידי לפיד בוער, הנוצות עלו באש והתרנגולת נמלטה, מציתה בדרכה את הקש והעשב היבש שמסביב. כולם יצאו מהבית בבהלה והתחילו לשפוך מים ולכבות את האש. מישהו הצליח לתפוס את התרנגולת המסכנה וחבש אותה בסמרטוטים רטובים, אבל אותי הם המשיכו לחפש במשך שעות. הייתי מבוהל מהמהומה שעוררתי והסתתרתי כמעט כל הלילה.

לצד התעלולים הייתי עושה לפעמים גם דברים חיוביים. מילדות אהבתי סיפורים ועלילות, גם לשמוע וגם לספר. אירגנתי את החברים בבית הספר וחברים מהכפר והכנו כל מיני הצגות לפי סיפורי התורה וגם לפי המיתולוגיה ההודית. התכוננו ועשינו חזרות ועבדנו שעות כדי להקים מסך ותפאורה ולהכין תלבושות, מאלתרים מכל הבא ליד. ההצגות משכו אליהן קהל ואפילו המבוגרים באו לראות אותנו. בדרך כלל אני הייתי כותב את העלילה, מכין את התפאורה וברוב המקרים גם הקופאי והשחקן הראשי. ההצגות היו ארוכות מאוד, ובסופן הייתי חוזר הביתה תשוש מהמאמץ. אהבתי גם לארגן תחרויות ספורט כמו קפיצה, ריצה ושחייה, והשתתפתי כמעט בכולן. בגלל ששחיתי כמעט כל יום בנהר, שמחתי להיות המנצח הקבוע כמעט בכל תחרויות השחייה.

מכיתה ט' המשכתי ללמוד בבית ספר שהיה מרוחק כעשרה קילומטר מהכפר. כל בוקר יצאתי עם קופסת אוכל לצעדה הארוכה, ובסיום הלימודים עשיתי שוב את אותו מסלול חזרה הביתה. בתקופת גשמי המונסון היינו צריכים ללכת בנחלים של מים שהגיעו עד המתניים, כי כשהמונסון התחיל לרדת הנהר עלה על גדותיו ולפעמים הציף בתים בכפר. אנשים שהבתים שלהם הוצפו היו צריכים לגור באוהלים על הגבעות הסמוכות עד שהמים ירדו. למבוגרים זה היה סיוט, אבל הילדים נהנו מאוד. בתקופת המונסון יצאנו בבוקר לבית הספר במים שהגיעו עד המתניים וכשחזרנו הביתה הם כבר הגיעו עד לחזה. את הלוח והספרים החזקנו גבוה מעל הראש כדי שלא יירטבו.

כשאמא היתה בחיים חייתי כמו כל ילד אחר בגילי, בלי הרבה דאגות. הייתי בן בכור לאמא שפינקה אותי ונכד בכור לסבא וסבתא שטיפחו אותי. לאחר מותה הרגשתי כל כך בחסרונה, והכל נעשה קשה יותר, גם בשבילי וגם בשביל אחיותי הצעירות ממני, שפרה ורבקה.

אבא, שאיבד כל כך הרבה, חי די מנותק מאיתנו, אבל בכל זאת קיבלתי ממנו כמה דברים חשובים שהשפיעו עלי בחיים. אבא, בשונה מיהודי הקהילה האחרים, לא האמין בתורה בצורה עיוורת. היה לו חשוב למשל, לקחת אותי לספר המקומי לתספורת חודשית. כל הילדים היהודים הסתובבו עם ראש מגולח ופיאות. אבי נחשב מאוד לא דתי לפי מה שהיה מקובל אז, הוא לא גילח את ראשו או גידל פיאות ואפילו לא תמיד חבש כיפה כמו שאר הגברים. הוא התנגד לזה שאני אסתובב עם קרחת ופיאות ופעם בחודש לקח אותי אל הספר וביקש שיספר אותי בתספורת מודרנית. כשנסעתי לסבא וסבתא בחופשות הקיץ, אחיו של סבא, שהיה מלומד בתורה ולימד את הצעירים עברית ותורה, לקח אותי מייד לספר כדי שיגלח את ראשי וישאיר לי פיאות. אחר כך הוא לקח אותי לבית הכנסת כדי ללמוד תורה עם שאר הילדים. את החלק הזה בחופשה לא כל כך אהבתי, אבל לא היתה לי ברירה. מייד כשחזרתי הביתה בסוף הקיץ אבא לקח אותי אל הספר שלו כדי שיגלח את הפיאות, והשיער המגולח חזר לצמוח. כך זה חזר על עצמו בכל קיץ, עד שגדלתי.

כל הילדים למדו את התפילות בעברית בעל פה והיו חייבים ללכת מדי יום לבית הכנסת. גם אבא לימד אותי את התפילות בעברית, אבל הוא גם הסביר לי את המשמעות שלהן במליאלם. הוא לא הכריח אותי לחבוש כיפה או ללכת כל יום לבית הכנסת, כמו שהכריחו את בני הדודים שלי. הוא התעניין בדברים אחרים, הוא גילה הרבה עניין בסוציאליזם וקומוניזם וקרא עיתונים ורצה לדעת מה מתרחש בעולם. בשבועות שלפני הקמת מדינת ישראל הוא הביא כל יום עיתונים הביתה ודיבר איתי על האפשרות שהמדינה תקום סוף סוף. אני חושב שבגלל הספקנות שלו והרצון שלו להכיר דברים אחרים מחוץ לעולם הצר של החיים היהודיים בקהילה שלנו, זכיתי לגדול עם ראש פתוח, תמיד בודק דברים ואפשרויות, רוצה לדעת יותר ושואף ליותר.

קיץ אצל סבא וסבתא

בכל שנה ציפיתי בקוצר רוח לחופשת הקיץ, כי את שני חודשי החופשה ביליתי בארנקולם, בביתם של סבא וסבתא שאהבתי מאוד. כשהגיע החופש הגדול חיכיתי בחוסר סבלנות לקבל מאבא רשות לנסוע, ארזתי לי תיק קטן עם קצת בגדים וכמה ספרים, וספרתי וחזרתי וספרתי את מעט המטבעות שאבא נתן לי כדי לשלם עבור השיט בסירה מהכפר לארנקולם. קמתי מוקדם בבוקר, אחרי שכמעט לא ישנתי מרוב התרגשות, ומיהרתי כדי שלא לאחר לסירה. אם הייתי מאחר הייתי צריך לחכות ליום המחרת, כי הסירה יצאה רק פעם ביום. השיט נמשך בין ארבע לחמש שעות, ואני אהבתי לשבת ליד מפעיל הסירה ולהסתכל במנוע.

סבא מנחם וסבתא רבקה, הוריה של אמא, קיבלו אותי בחום ואהבה רבה. סבא, שקראתי לו 'מוטאצ'ה', היה בשבילי איש אהוב, ישר וחרוץ. הוא מכר ירקות לארמון המהרג'ה והיה בין היהודים הבודדים שדיברו אז אנגלית טובה. סבא התלונן שאני אוכל מעט מדי ולכן אני לא גדל. הוא אמר לי שאבא בחר לי את השם בצלאל, כשם האדריכל שבנה את בית המקדש, ואני צריך לעשות מאמץ ולאכול עוד קצת כדי שאגדל ואתפתח ואולי אהיה גם אני אדריכל או מהנדס. בבית של סבא וסבתא חיתה אז גם אמא של סבתא, הסבתא רבא שלי, שפינקה אותי כשהייתי קטן וסיפרה לי סיפורים.

סבתא רבקה, 'מוטימה' ז"ל

לסבתא רבקה, 'מוטימה', הייתי קשור במיוחד. היא היתה חמה ואוהבת, והכינה אוכל טעים כל כך עם מעט המצרכים שהצליחה להשיג. סבתא היתה חרוצה וזריזה, ובנוסף לעבודות הבית הרבות היא גם מכרה מהבית בננות שהביא הדוד אליאס מהשוק, סוחבת ומסדרת את האשכולות הכבדים בעצמה. את האשכולות עם הבננות הירוקות היא הכניסה לחדר חשוך בבית, ושם היא הבעירה גחלים בתוך סיר חרס, כדי שהבננות יבחילו. את החדר הזה אטמה היטב, ובכל זאת, בימים שהיא הבעירה שם גחלים כל הבית הריח מעשן. כשהבננות הצהיבו היא תלתה את האשכולות בקדמת הבית, ובעלי מסעדות, מוכרי פירות ואנשים שגרו בסביבה היו באים לקנות ממנה בננות. סבתא התמקחה בקשיחות עם הקונים, אבל גם דאגה לדחוף בסתר כמה בננות לאנשים שהתקשו לשלם.

סבתא עשתה מאמץ גדול שכל הילדים ילכו לבית הספר והתמודדה עם כל הקשיים והאסונות שנחתו עליה באומץ רב. אני זוכר אותה קמה מוקדם מאוד בבוקר, קושרת מטפחת על הראש, עומדת ליד המזוזה ומתפללת, מנשקת את המזוזה ואז הולכת להרתיח מים לקאפי (קפה). סבא וסבתא נפגעו קשה ממותה של אמא שלי, הבת הבכורה שלהם, והם ניסו לפצות אותנו בכל דרך שיכלו. הם גידלו את רבקה, אחותי התינוקת, ופינקו ככל שיכלו אותנו, היתומים של בתם.

לסבא וסבתא לא היה קל. סבתא ילדה בגיל מבוגר את דודי שלום, שנולד פגוע, נכה ברגליו ומתקשה בדיבור. סבא וסבתא לקחו אותו לבתי חולים שונים ואפילו נסעו למקומות רחוקים כמו מדראס, אבל לא הצליחו לרפא אותו. כשהיה ילד היה שלום צורח ומכה את עצמו מתיסכול כשלא הצלחנו להבין מה הוא רוצה, אבל במשך הזמן למדנו להבין אותו. אחד הדברים שהוא אהב במיוחד היה לשבת על שפת הים ולהסתכל בגלים. היינו סוחבים אותו על הגב בתורנות, סבא, האחים שלו, וגם אני, עד לחוף הים ושם הוא היה נרגע, נהנה מהאוויר הצח והנוף היפה. הדוד הזה שלי, שהוא צעיר ממני, עלה גם הוא עם המשפחה והוא חי במוסד לנכים בירושלים. לפני כמה שנים חגגנו לו את יום הולדתו ה-75 במסיבה משפחתית גדולה.

סבא וסבתא גרו בבית שכור בג'וז סטריט (רחוב היהודים). סבא מנחם היה בנו של אליהו, מנהיג דתי מקומי מלומד בתורה וחזן מבוקש שהיה מפורסם בקולו הערב ונגינותיו היפות. כינו אותו 'וליה ואווה', אבא הגדול. אני עוד זוכר את קומתו הגבוהה והזקן הארוך והלבן שלו. בנו הבכור שמעון, אחיו של סבא, היה גם הוא מלומד בתורה וקראו לו 'שמעון מולייאר', שמעון המורה החכם. הוא לימד את כל הצעירים תורה ועברית. כשאבא של סבא מת, כל ילדיו חילקו את רכושו וזכו לבתים, חוץ מסבא שלי, שאיכשהו קיבל רק סכום קטן שלא הספיק בשביל לקנות בית. הוא היה כמו התם מהאגדה של פסח, טוב ומאמין, והאחים שלו כנראה ניצלו את זה. הוא נשאר לגור בבית אביו עם משפחתו ואחותו. כשהתחתנה האחות הוא השאיר לה את הבית ועבר עם סבתא וילדיהם לבית שכור. הם עברו מבית שכור אחד לשני, לפי המצב הכלכלי. בעל הבית האחרון שלהם, שהיה מוסלמי, היה איש טוב ונדיב מאוד. כשסבא חלה לפני העלייה והמשפחה התקשתה לשלם את שכר הדירה, המוסלמי איפשר להם להמשיך לגור בביתו ללא תשלום, עד שעלו לישראל.

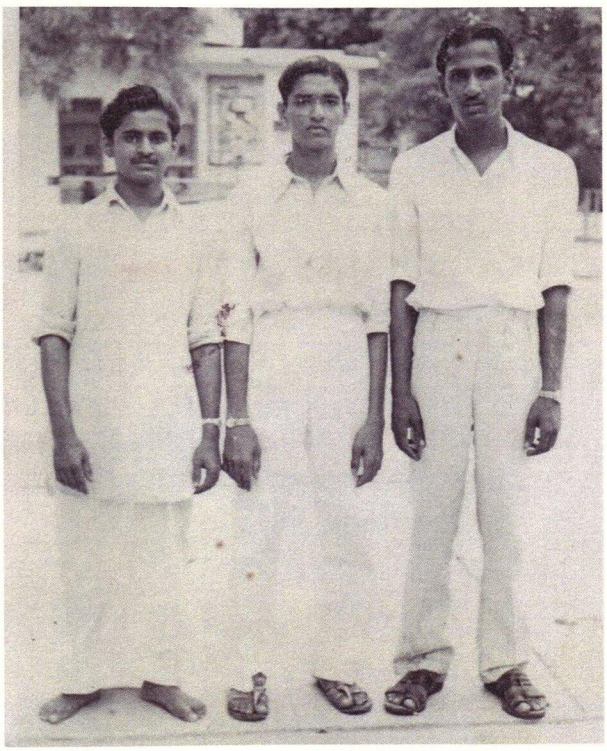

שלטים ברחוב ג'ו סטריט בארנקולם

מלבד שלום היו לאמא עוד אח, הדוד אליאס, ושלוש אחיות. אחותה הצעירה ציפורה גרה כיום בחיפה. אחותה רחל שגרה במושב תעוז נפטרה לאחרונה, והאחות אסתר נפטרה לפני שנים רבות בתעוז. בבית סבא וסבתא הייתי קרוב במיוחד לדוד אליאס, אחיה השני של אמא. המצב הכלכלי בבית לא איפשר לו להמשיך בלימודים אחרי התיכון והוא התגייס לצבא ההודי. הוא שרת בבורמה ושלח ממשכורתו הקטנה כסף כדי לעזור לסבא וסבתא. פעם כתבתי אליו וביקשתי עזרה בשכר לימוד והוא מייד שלח לי סכום כסף קטן שעזר לי מאוד. כשגמרתי את התיכון הדוד אליאס נתן לי במתנה עט נובע פארקר יקר ששימש אותי בקולג' ואני שומר איתי עד היום. הדוד אליאס חי עם משפחתו במושב תעוז שבפרוזדור ירושלים ונפטר לפני כמה שנים.

כשגמרתי ללמוד בבית הספר התיכון שליד הכפר, עברתי לגור עם סבא וסבתא בארנקולם, ושם למדתי בקולג' המקומי, קולג' מאהה ראג'ס.

עם חברים בקולג' בארנקולם

בארנקולם, עיר גדולה מאוד, ניצלתי כל הזדמנות כדי ללכת לקולנוע. מילדות אהבתי מאוד לראות סרטים. בכפר הייתי צריך ללכת ברגל עשרה קילומטרים כדי להגיע לבית הקולנוע הקרוב ביותר. יחזקאל בן דודי ואני אספנו ניירות ועיתונים ומכרנו אותם כדי להרוויח את הרופיות המעטות עבור הכרטיסים הזולים ביותר, כרטיסי ישיבה על הרצפה באולם הקולנוע. כשהיה לנו מזל, דוד יוסף-חי, אח צעיר של אחת הדודות, שהיה חביב ואהב לבלות, הסכים לבוא איתנו וקנה לנו כרטיסים. לפעמים, כשבקולנוע הציגו סרט מפורסם במיוחד, הדודה ציפורה, אשתו של אחד מדודי, באה איתנו ודאגה לנו לכרטיסים. גם היא אהבה סרטים וכשהיא לא התלוותה אלינו היא ביקשה מאיתנו למחרת לספר לה את עלילת הסרט שראינו.

הסרטים היו ארוכים מאוד, לפי מיטב המסורת של סרטים הודיים, ולא פעם חזרנו הביתה בשעה מאוחרת מאוד. הבאנו איתנו לפידים שהכנו עוד בבית, ובדרך חזרה לכפר הדלקנו אותם כדי להתגונן מנחשים ששרצו בדרך ולמצוא בג'ונגל החשוך את השביל שמוליך הביתה. כשעברתי לגור בארנקולם היה הרבה יותר קל ופשוט ללכת לקולנוע, הייתי צריך רק לחסוך כמה רופיות מעבודתי בחנות לתיקון מכשירי רדיו ולקנות כרטיס.

כשעברתי לגור עם סבא וסבתא, סבא כבר היה חולה מאוד. הוא סבל מאבנים בכליות, ועבר ניתוח שלא הצליח ואחר כך עוד ניתוח. הייתי לידו בבית החולים בזמן שעבר את הניתוחים והיה לי קשה לראות את סבא המכובד והגאה סובל במיטה. למרות הכאבים סבא היה קורא לי מדי פעם כדי לשאול אותי על הלימודים, על התוכניות לעלות לישראל, וגם הציע לי לסיים את הלימודים בהודו ורק אז לעלות, כי אולי כך אני אוכל למצוא עבודה טובה בישראל ואביא כבוד למשפחה.

אני לא שמעתי לעצתו של סבא. למדתי בקולג' במשך שנתיים, אבל אז קיבלנו מכתבים מקרובי משפחה שעלו כבר לישראל והם אמרו שכדאי מאוד לצעירים ללמוד מקצועות מעשיים שיעזרו לנו למצוא עבודה בארץ. החלטתי לעזוב את הקולג' והתחלתי ללמוד בקורס להפעלת טלגרף וקשר אלחוטי, וכדי להתקיים גם עבדתי בחנות לתיקון מכשירי רדיו ומוצרי חשמל. בכל אותו זמן שלחתי מכתבים לסוכנות היהודית וביקשתי שיאפשרו לנו לעלות גם בלי שנגייס את הוצאות הטיסה, כי לא הצלחנו למכור את האדמות שלנו. קיבלתי בתגובה מכתבים שמודיעים לי שמשפחתי ואני נוכל לעלות רק אם נשלם. גמרתי את הקורס ועדיין לא קיבלנו אישורי עלייה, והחלטתי להרשם לקורס טכנאי רדיו. סיימתי גם את הקורס הזה וקיבלתי תעודה ורק חודשים אחר כך, לאחר שהמשפחה הצליחה למכור כמה אדמות ושילמנו לסוכנות היהודית, קיבלנו סוף סוף את אישורי העלייה.

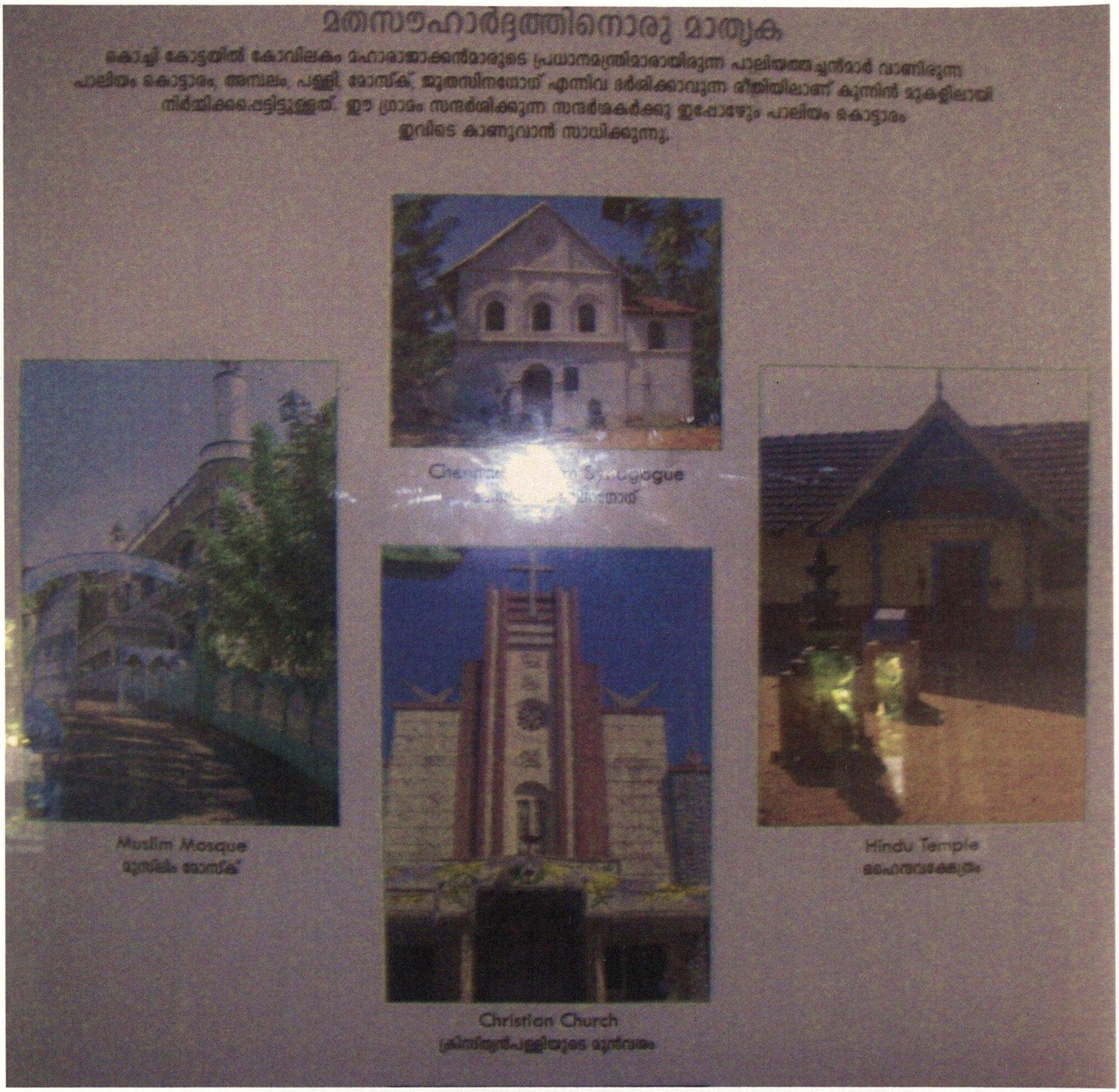
שנקו~ונגו~קומבו~מאני

אחד מזכרונות הילדות החזקים והמרגשים ביותר שנשארו לי מהכפר שלי הוא התערובת היפה והצבעונית של דתות שונות, פולחנים שונים וערבובייה של תפילות וצלילים.

כל שלושים המשפחות היהודיות בצ'נדמנגלאם חיו באותו רחוב בבתים צמודים זה לזה וקרובים מאוד לבית הכנסת שעמד במרכז הרחוב. מיד אחרי הבתים היהודים האחרונים, עדיין באותו רחוב, עמדו הבתים של התושבים המוסלמים של הכפר ולידם מסגד ובית קברות מוסלמי. המסגד נבנה לא במקביל לבית הכנסת, אלא, מתוך כבוד לבית הכנסת, בצדו הימני של הרחוב. במרחק חמש מאות מטרים מבית הקברות המוסלמי שכן בית הקברות היהודי. בגבעה הקרובה התגוררו משפחות הינדיות וליד הבתים שלהן עמד המקדש ההינדי, ובמרחק שלוש מאות מטר משם גרו המשפחות הנוצריות של הכפר וליד בתיהן נבנתה הכנסיה המקומית. בכפר הזה גרו ברדיוס קטן כמה מאות אנשים שמאמינים בארבע אמונות שונות, שבמקומות אחרים בעולם רבו ורדפו ורצחו זה את זה בגלל אמונה בדתות שונות. בצ'נדמנגלאם הם חיו יחד מאות שנים ללא שום מריבה ומחלוקת על רקע דתי, בהרמוניה מלאה.

פעם בשמונה או תשע שנים החגים של ארבע הדתות חלו באותו זמן, וזאת היתה חגיגה מיוחדת מאוד. באותו יום אפשר היה לשמוע את איש הדת ההינדי תוקע בצדף (שנקרא בשפת המליאלם שנקו), את קריאת המואזין (ובמליאלם: ונגו), את תקיעת השופר (קומבו) ואת פעמוני הכנסיה (מאני). קראנו לזה שנקו~ונגו~קומבו~מאני. כל הצלילים נשמעו יחד או בזה אחר זה וזה היה בעינינו טבעי לגמרי. רק במבט לאחור הבנו כמה זה היה מיוחד ושונה ממה שקורה בעולם בדרך כלל. אני לא חושב שיש מקום אחר בעולם שבו התגוררו יחד יהודים, מוסלמים, נוצרים והינדים בשלווה וכבוד הדדי במשך מאות שנים, כמו בכפר הקטן שלי.

בכפר היו כמה חנויות, דוכנים למכירת צ'אי (תה), תחנת משטרה מקומית ובית ספר ציבורי קטן לכיתות א' עד ד'. בבית הספר הזה למדו ילדים בני כל הדתות ששיחקו יחד וגם רבו בלי שום קשר לאמונה או דת. אני למדתי בבית הספר הזה לפני למעלה משבעים וחמש שנים ואני עדיין מבקר בו, נהנה לראות את הילדים משתוללים בחצר ומתפעל מהעבודה והמאמצים הרבים שמשקיעות שם הנזירות המסורות שמפעילות עכשיו את בית הספר ומלמדות את הילדים.

בבית הכנסת המשופץ בצ'נדמנגלאם מוצבת תמונה של ארבעת בתי התפילה שבכפר.
מימין המקדש ההינדי, למעלה בית הכנסת, תחתיו הכנסיה ומשמאל המסגד

גם התלבושות בכפר היו מגוון של צבעים וצורות, כי האנשים נהגו להתלבש בהתאם לדת שלהם או הכת שאליה השתייכו. כל הגברים, מכל הדתות, נהגו ללבוש 'מונדו', עטיפת בד שעטפה את הגוף מהמתניים ועד הקרסוליים. המוסלמים לבשו 'מונדו' לבן עם עיטור משובץ בצבעי ירוק וסגול או ירוק ואדום וחולצת בד לבנה ללא צווארון. בימי שישי, כשהלכו למסגד, לבשו חולצה לבנה עם שרוולים ארוכים וכיפה גדולה לבנה. העשירים הוסיפו ללבוש זה גם כפתורי זהב וצעיף לבן מפוספס בזהב, כיפה אדומה וקבקבי עץ. הנשים לבשו עטיפת בד לבנה עם פסים צבעוניים למתניים וחולצה לבנה הדוקה ועל הראש מטפחת צבעונית. הן לא לבשו רעלות אז, ורק לפני כשלושים שנים, כשמוסלמים מקרלה התחילו לעבוד במדינות המפרץ, החלו נשים מוסלמיות בקרלה לכסות את הפנים.

רוב הגברים הנוצרים לבשו 'מונדו' לבן עם פס שחור וחולצה לבנה ללא צווארון. כשהלכו לכנסיה בימי ראשון הם הוסיפו צעיף לבן. הנשים לבשו חולצה לבנה עם שרוולים ארוכים וללא צווארון וחצאית לבנה ארוכה עם הרבה קפלים. בימי ראשון הן כיסו את הראש בצעיף לבן.

ההינדים התלבשו לפי הכת שאליה השתייכו. בני כת העילית 'נמבורי' נהגו ללבוש 'מונדו' עשוי בד לבן משובח ארוג חוטי זהב. חלק גופם העליון היה עירום פרט לצעיף לבן על הצוואר. חוט לבן ירד מצד שמאל עד למתניים, זה החוט הקדוש שהם חייבים לענוד כל החיים. לרובם היה שיער ארוך ומטופח. הנשים לבשו עטיפה לבנה מהמתניים ומטה וצעיף לבן לחלק הגוף העליון. הן נשארו תמיד בבית ולא יצאו החוצה. בני הכתות שבאו אחרי הנמבורי, 'פטר', 'נאייר', ו'קונגני' התלבשו בדומה לנמבורי אבל פשוט יותר. לבני כתות הטמאים השונות היה מינימום של לבוש, בעיקר חצי 'מונדו', עטיפת בד קצרה מהמתניים ועד הברך. אלה היו האנשים שעבדו בעבודות הקשות ביותר, כמו סלילת כבישים, עבודה חקלאית קשה וכמשרתים.

אנחנו, היהודים, לבשנו בגדים בצבעים שונים. הזקנים והמכובדים לבשו עטיפת בד סגולה מהמתניים ועד הקרסוליים, חולצה לבנה וכיפה גדולה צבעונית. צבע הכיפה השתנה לפי החגים. בראש השנה הכיפות היו בצבעי ורוד ואדום, בכיפור חבשו כיפות לבנות (לבן היה גם צבע אבל וקרובי משפחה מתאבלים חבשו כיפות לבנות במשך כל תקופת האבל). לכבוד סוכות הכיפות היו ירוקות ובשמחת תורה חבשנו כיפות אדומות, ורודות וכתומות. נשות המשפחה תפרו את הכיפות. בשבתות היה לבוש מיוחד, מכנסיים וחולצה שעליה טלית. גם הנשים הקפידו לתפור בגדים לפי צבעים אלה: ורוד בראש השנה, לבן בכיפור, ירוק בסוכות וצבעי ורוד, אדום וכתום בשמחת תורה. הן לבשו כחצאיות מעטפות בד בצבעים אלה מהמתניים ועד הקרסוליים, וחולצות בד רקומות, אבל היו גם נשים שלבשו סארי כמו שאר הנשים בהודו. לחתונות נתפרו בגדים עם הרבה קישוטי זהב וכסף והלבוש של חתנים וכלות היה רקום בקישוטי זהב וכסף.

בשמת לבושה בבגדים מסורתיים של כלה קוצ'ינית

חגים בקוצ'ין

בכל הקהילות היהודיות בקוצ'ין נהגו לחגוג את החגים היהודים בקפדנות רבה. בתקציב המשפחתי לקחו בחשבון כבר מראש השנה את ההוצאות לכל החגים הקרבים, אבל הרבה משפחות נכנסו לפעמים לחובות בגלל ההתעקשות לחגוג 'כמו שצריך', עם מאכלים ומטעמים מיוחדים ובגדים חדשים לכל המשפחה. החגיגות נערכו בסעודות בבית ובתפילות בבית הכנסת שבהם השתתפו כולם, גברים ונשים וזקנים ותינוקות. כשהייתי ילד אהבתי מאוד את החגים וחיכיתי בהתרגשות להכנות הקפדניות שקדמו לכל חג, שבהן השתתפה כל הקהילה וגם אנחנו, הילדים. אחרי שגמרנו לעזור בהכנות הגיע החג עצמו, עם כל האוכל הטוב וההמולה וההשתוללות ביחד עם החברים בבית הכנסת.

ראש השנה

בראש השנה הקפידה כל משפחה לתפור בגדים חדשים לכל בני הבית והיו הוצאות גדולות על כל המצרכים לסעודות. בבית גדול כמו שלנו נהגו לקנות עגל שנשחט מייד לפני החג, בנוסף לעופות וברווזים. חלק מהעופות והירקות והפירות היינו מקבלים מהכפריים שעיבדו את האדמות שלנו. על השולחן היו מגשים מלאים בפירות המקומיים שבירכנו עליהם כחלק מהברכות לחג. תקיעת השופר בבית הכנסת היתה שיא החג, והיו מובילים אפילו חולים וזקנים במיטות לבית הכנסת כדי שיזכו לשמוע את השופר.

יום כיפור

לכבוד כיפור היתה כל משפחה מוציאה ארגז שבו נשמרו בגדים לבנים שלבשנו רק בכיפור. הבגדים נתלו ליד מקלות קטורת דולקים כדי שיספגו את הריח הטוב וכולם התרחצו היטב לפני שהתלבשו וישבו לאכול את הסעודה המפסקת העשירה, שכללה הרבה חטיפים מלוחים. בכיפור הלכנו לבית הכנסת יחפים, ורק הזקנים נעלו קבקבי עץ. כולם, חוץ מהילדים, העבירו את היום כולו בבית הכנסת, ובמוצאי כיפור העברנו בנרות אש מנר התמיד של בית הכנסת לכל הבתים ורק אז הכינו את הסעודה לשבירת הצום.

סוכות

בכל בית הקימו סוכה וקישטו בפירות וניירות צבעוניים. בבית שלנו אני קיבלתי עלי את תפקיד קישוט הסוכה, ושנה אחת אפילו תליתי בה מנורות חשמליות צבעוניות, שהיו אטרקציה גדולה בכפר שלא היה בו חשמל, והרבה אנשים הגיעו לסוכה שלנו כדי לראות את הפלא. אני פשוט אספתי בטריות ישנות וחיברתי אותן בכל מיני תחבולות וחוטי נחושת וכך הצלחתי להדליק את הנורות. בכל שנה ניסינו לאכול, ואם אפשר, גם לישון בסוכה, אבל כמעט תמיד הגשמים שירדו בתקופה הזאת הבריחו אותנו הביתה.

שמחת תורה

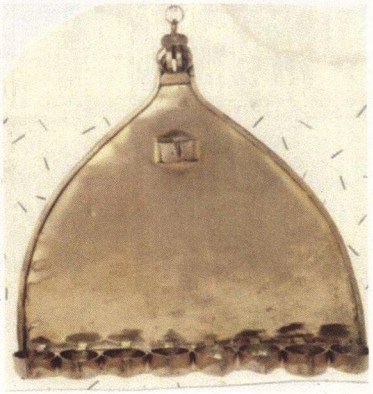
חג צבעוני ושמח מאוד. אנשים חבשו כיפות בוורוד וכתום וגם הנשים התקשטו בצבעים האלה. ליד בית הכנסת הקימו מין היכל קטן ומקושט, וספרי התורה הוצאו מבית הכנסת והוצגו שם לפני המתפללים. כל הגברים והנערים השתתפו בשבע ההקפות עם ספרי התורה בתהלוכה מאוד רועשת, עם שירה וקפיצות, גם כדי לעשות רושם על הנשים והנערות שהסתכלו מרחוק. הרבה מהשכנים שלנו, בני כל הדתות, היו נאספים לראות את התהלוכה. בשמחת תורה היה מאוד מקובל להרבות בשתיית אלכוהול, יין ו'קאלו' (שיכר קוקוס). אנשים השתכרו ורקדו ושמחו, ואחר כך התחילו גם במריבות ומכות. נהגו להגיד אצלנו ש'אם בשמחת תורה אין מכות אז אין שמחה'.

'רימונים' עשויי זהב טהור
קישטו את ספרי התורה בקוצ'ין

חנוכה

לחנוכיה בבית הכנסת היו כוסות זכוכית מלאות בשמן שבהן הניחו פתיל כותנה והדליקו. החנוכיות בבית היו עשויות פליז, ובמקום נרות היו בהן תאים ששופכים לתוכם שמן קוקוס ומדליקים פתיל עשוי כותנה. בכל בית יהודי הדליקו גם נר מחוץ לבית בכל יום מימי החנוכה. כשהייתי ילד נהגנו לאסוף עשבים ולהכין דחליל שקראנו לו ברגיס ושרפנו אותו, כי הוא סימל את אחד העוזרים של אנטיוכוס. נהגנו גם להדליק זיקוקים שהתפוצצו עם הרבה רעש וניצוצות אש. לביבות וסופגניות לא אכלנו, אבל בכל יום הגישו מאכל מתוק אחר.

חנוכייה מקוצ'ין עשוייה פליז

מטבע של שקל משנת 99' עם חנוכיה קוצ'ינית

פורים

בשביל הילדים פורים היה חג שמח מאוד עם הרבה ממתקים ואוכל טוב. בבית הכנסת קראו את מגילת אסתר והמבוגרים נהנו לשתות אלכוהול ולשחק קלפים. לא נהגנו להתחפש, אבל אספנו בשדות סוג מיוחד של פרחים עם 11 אבקנים גדולים שסימלו בשבילנו את המן ובניו. בכל פעם שהזכירו את השם המן בזמן קריאת המגילה דרכנו על הפרחים ומעכנו אותם ברעש גדול. המשפחות החליפו ביניהן משלוחים של ממתקים וחטיפים מלוחים.

פסח

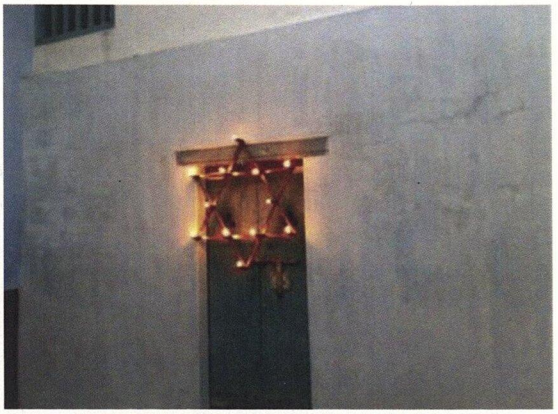
חוץ מראש השנה, פסח היה החג החשוב ביותר. שבועיים לפני פסח הבתים נוקו ביסודיות ונצבעו, ובבית שלנו זה היה התפקיד שלי לסייד את הבית בלבן. את הרהיטים הוציאו מהבית ושטפו ביסודיות. אני והחברים היינו לוקחים רהיטים לנהר ושם משתוללים במים וגם קצת מנקים. בכל בית הנשים המבוגרות והסבתות היו עסוקות בבירור יסודי של האורז ושל כל שאר המצרכים כדי לוודא ששום חמץ לא יסתנן הביתה. אבא היה קונה צימוקים, בורר אותם בקפדנות ומשרה במים בכד חרס גדול, כדי להכין 'יין חי', יין כשר לפסח.

הכנת המצות היתה אירוע שכל הקהילה השתתפה בו. בערב שלפני פסח היה המבוגר בכל בית עושה בדיקת חמץ, ושורף בחוץ צרור חמץ סמלי. למחרת בבוקר, כשכל הבתים היו כשרים, כמה גברים בבגדים נקיים עמדו לטחון חיטה באבני ריחיים, עבודה שהיתה קשה מאוד. את הקמח העבירו לשולחן גדול ונקי מכוסה בד לבן, וצעירות וצעירים בבגדים לבנים נקיים עמדו לידו, מוכנים להכנת המצות. אחד המבוגרים מדד את הקמח והמים בכלי גדול ואז הצעירים לשו במהירות, שיטחו במערוך את הבצק, חתכו אותו ודקרו בו חורים. קבוצה אחרת העבירה מהר את המצות לאפייה בתנור. הכל נעשה במהירות גדולה, כדי שלא תהיה שום אפשרות שהבצק יחמיץ. את המצות המוכנות לכל הקהילה שמו בסלים גדולים ועד הצהריים הסתיימה האפייה והמצות חולקו לכל המשפחות.

כשהסתיימה הכנת המצות החלה הכנת היין. הגברים מעכו את הצימוקים שהושרו במים, סיננו ושפכו לבקבוקים צבעוניים עשויי קריסטל. בכל בית הניחו בקבוק במרכז השולחן, ולידו כוסיות קריסטל לפי מספר בני המשפחה. שמו בצד גם כוס זכוכית פשוטה בשביל פרעה, שבקוצ'ין זכה גם הוא לקבל יין. בכל בית היו כלים מיוחדים שהשתמשו בהם רק בפסח, והארוחה היתה חגיגית ועשירה במיוחד, עם תבשילי בקר וכבש ומאכלים יהודים אפייניים לפסח וחרוסת מתוקה עשויה תמרים, צימוקים ואגוזי קשיו. בערב פסח הראשון קראנו את ההגדה בעברית בלבד. בערב השני, שהיה פשוט יותר, הסדר נמשך שעות כי הקריאה היתה כפולה, גם בעברית וגם בתרגום למליאלם.

שבועות

בנוסף לארוחה חגיגית נהגו להכין בשבועות מאכל מיוחד לחג, צ'וקונדה, כדורים קטנים ומתוקים עשויים קמח אורז, קוקוס, סוכר והל. לאחר האפייה הכדורים היו די קשים. הנשים הביאו לבית הכנסת ממתקים וגרגרי חומוס קלויים וגם את הצ'וקונדה, ומדי פעם בהפסקות בקריאת התורה היו זורקים את הממתקים והילדים היו רצים כדי לאסוף. כמעט תמיד היו גם קולות בכי כשהכדורים הקשים פגעו באחד הילדים.

קישוט מגן דוד מואר לחג שבועות

תשעה באב

בשבועיים שקדמו לתשעה באב היה נהוג לאכול אוכל צמחוני בלבד. לפני הצום ישבנו לאכול על הרצפה, מעל עלי בננה גדולים שעליהם הניחו אורז ותבשילי ירקות. בכל בית העמידו כד חרס גדול ומילאו בגחלים בוערות, סמל לשריפת בית המקדש. היה גם נהוג לקחת אפר מהגחלים ולמרוח על הפנים לאות אבל.

חיי הכפר

היהודים בקוצ'ין, חוץ מכמה בודדים, לא היו עשירים. בערים האנשים עבדו במסחר, מכירת בדים ופירות והמשכילים עבדו במשרדי הממשלה. האנשים בכפרים עסקו בעיקר במסחר בננות, עופות וביצים. היו גם רוכלים יהודיים שקנו ביצים ועופות בכפר אחד ומכרו בכפר אחר. רוב היהודים היו בעלי השכלה בסיסית לפחות, גם הנשים ידעו קרוא וכתוב, וכמעט כולם ידעו לקרוא ולכתוב גם בעברית. היו משפחות יהודיות עניות, אבל לא עוני נורא כמו שאפשר למצוא בשפע בהודו.

הבאר של בית הכנסת בכפר

אחרי שמשפחתי איבדה את רוב הרכוש והאדמות שהיו לה, ההכנסה העיקרית היתה ממעט האדמות שנשארו והוחכרו מדי שנה לאיכרי הסביבה. דמי החכירה חולקו בין כל המשפחות בבית. לאחים של אבא היו הכנסות נוספות מהחכרת אדמות פרטיות, אבל לאבא לא היתה הכנסה כזאת. כשגדלתי, שמעתי סיפור מדוד יוסף-חי, שמסביר איך אבא איבד שטח גדול ובית שעמד עליו, שהיה בבעלות המשפחה. התברר לי שלאבא היתה פעם חווה חקלאית מפותחת במקום שנקרא אלווי, מקום נופש יפהפה. אחרי שאשתו הראשונה מתה, אבא נהג ללכת לחווה עם חברו הטוב נחמיה. כל בני המשפחה של אבא התנגדו לחברות הזאת, כי המשפחה של נחמיה נחשבה חמת מזג ועניה, אבל אבא התעלם מהאזהרות והמשיך בחברות. שנים קודם לכן הוא אפילו ניסה להגיע לפלשתינה ביחד עם נחמיה, אבל הם לא הצליחו כי מלחמת העולם הראשונה פרצה כשעמדו להפליג לשם.

כשאבא התחתן עם אמא שלי, גם נחמיה נשא אשה ואבא הזמין אותו ואת אשתו לבקר איתו ועם אמא בחווה. מאוחר יותר אני נולדתי וגם לנחמיה נולד בן והחברות התהדקה. באותן שנים אחיו הבכור של אבא הסתבך בחובות ונאלץ למשכן את החווה של אבא. כשבעל החוב דרש את החווה, נחמיה הציע לאבא להעביר את החווה על שמו, כדי שאבא לא יאבד אותה ואבא קיבל את ההצעה.

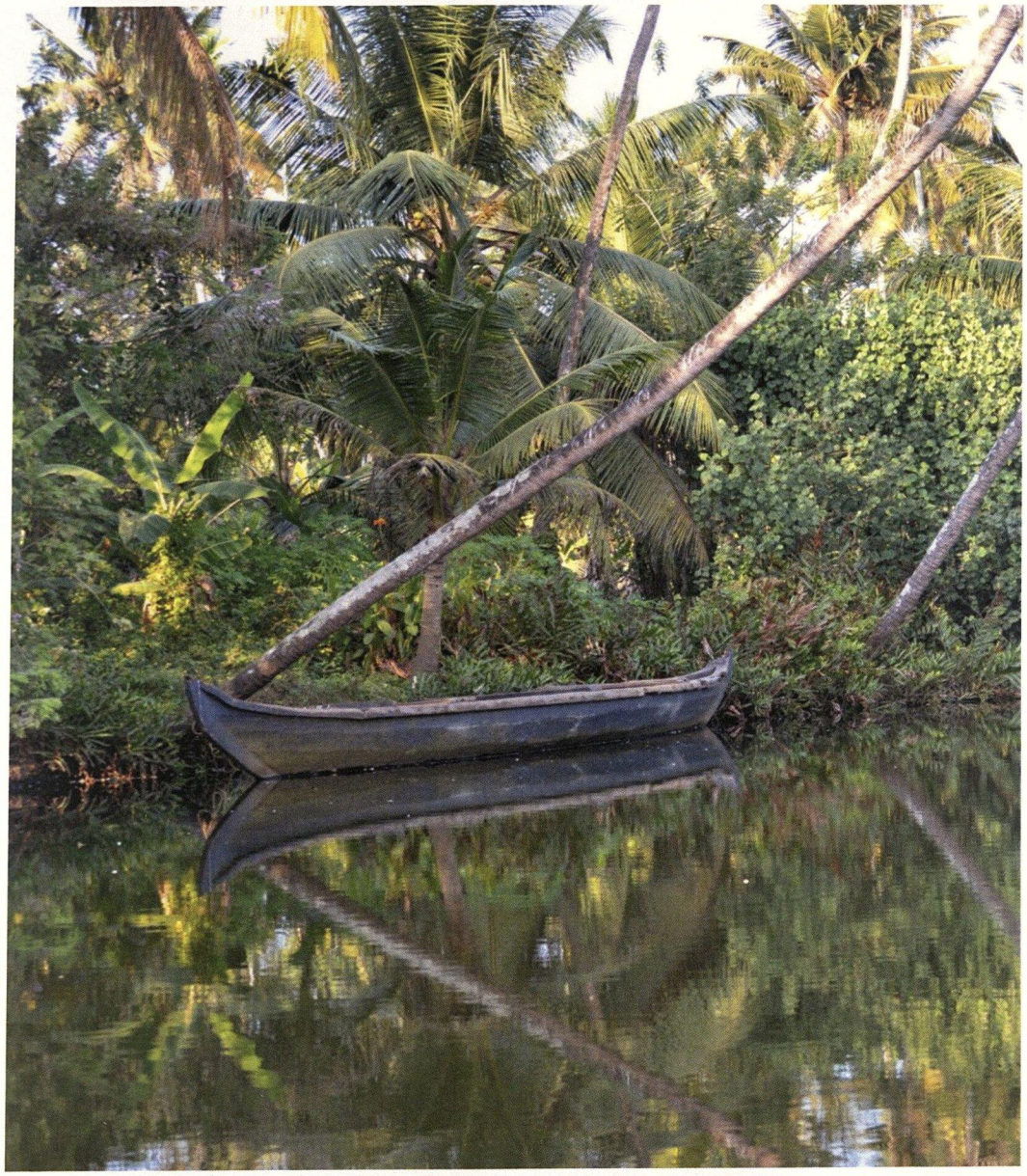
כמה שנים עברו ואמא ואבא הגיעו כהרגלם לחווה. נחמיה יצא לקראתם ואמר להם להסתלק מהחווה שלו. הם חזרו מבויישים לכפר ומאז סבלו הורי, ובמיוחד אמא, גם מאובדן הכסף שהכניסה החווה וגם מהכעס של המשפחה שלנו בגלל שאבא הפסיד את רכושו. אבא פנה לעורך דין וניסה לתבוע את נחמיה, אבל האחים שלו הגיעו לביתנו, היכו את אבא והיו עלולים אפילו לרצוח אותו אם היו מצליחים להוציא אותו מהבית. שנים רבות אחר כך נחמיה חלה בסרטן ולפני מותו ביקש לקרוא לאבא, כדי לבקש סליחה. למרות התנגדות המשפחה אבא הלך לשם, אמר לנחמיה שהוא מרחם עליו ויצא. נחמיה מת למחרת.

תחנת המעבורת בכפר. מכאן יוצאת מעבורת לערים ולכפרים הסמוכים

האח השני של אבא, שקראנו לו 'מוטה אצ'ה' (הדוד הגדול), היה מפורסם בכל הסביבה כמספר סיפורים מוכשר. אשתו היתה יהודיה ממוצא עיראקי מבומביי, ובניגוד לנו היה לה עור בהיר והיא דיברה מליאלם בשגיאות רבות. צחקנו לשגיאות שלה אבל חיבבנו אותה ואהבנו לבוא לדירתם שבבית הגדול. לא היו להם ילדים והם קיבלו אותי ואת בני הדודים האחרים בשמחה. בשבתות נאספנו סביב הדוד במרפסת, ישובים במעגל על הרצפה, והקשבנו לסיפוריו בצמא.

למרות שהסיפורים היו דמיוניים, הדוד תיאר דברים כך שכמעט יכולנו לראות אותם ולגעת בהם. אנחנו הילדים, וגם מבוגרים שהצטרפו לפעמים, ישבנו סביבו פעורי פה ומוקסמים. אני עדיין יכול לראות בדמיוני את הדוד יושב במרכז עם כרסו הגדולה, לועס טבק ואגוז בטל, ואנחנו יושבים סביבו למשך שעתיים ושלוש, מארוחת הבוקר ועד ארוחת הצהריים, עד שסיים את הסיפור. אני חושב שמהדוד הזה קיבלתי את האהבה לסיפורים והיכולת לזכור אותם בפרטי פרטים וגם לחזור עליהם עם תוספות משלי. כשהדוד הגיע לגיל שישים נערכה לכבודו מסיבה גדולה. גיל שישים הוא גיל חשוב מאוד בהודו, גיל פרישה מהעבודה ומעבר של שלב בחיים. המשפחה ערכה לדוד ארוחה גדולה עם מכובדים מהכפר ומקהילות יהודיות אחרות והאורחים הביאו מתנות, בעיקר מתנות כסף, אבל גם הרבה מקלות הליכה. בגיל שישים נחשב מכובד מאוד, כמעט הכרחי, ללכת עם מקל הליכה.

שיבת ציון

מה נאוו עלי
ההרים רגלי
מבשר ציון
בבניין עירך

מתוך פיוט שנהגו לשיר בקהילות היהודיות בקוצ'ין
ועדיין שרים במפגשים קהילתיים בישראל

בית הכנסת בצ'נדמנגלאם לפני השיפוץ

לאחר השיפוץ

יהדות קוצ'ין:
שמונה הקהילות

מדינת קרלה שוכנת ברצועת חוף טרופי בקצה הדרומי של תת יבשת הודו. קרלה היא הקטנה בין 28 המדינות שמרכיבות את הודו המודרנית. השם קרלה בא מהמלה המליאלית 'קרה' (דקל קוקוס), אחד העצים האפיינים ביותר למקום, שהיה מרכיב עיקרי בכלכלה המקומית. קרלה נוצרה בשנת 56' ממיזוג של שלוש מדינות קודמות: קוצ'ין, מאלאבר וטראוואנקור. המקום התברך באקלים טוב, אדמה פוריה ושפע של מים מתוקים בתעלות, נהרות ולגונות. הצבע הירוק שולט בכל, בגלל השטחים העצומים של מטעי תה ותבלינים וביצות לגידול אורז. ספנים ממקומות שונים בעולם גילו את קרלה כבר לפני שלושת אלפים שנים. סוחרים מסין הגיעו והשאירו למזכרת את רשתות הדייג הענקיות המשמשות עדיין את דייגי קוצ'ין, כובשים פורטוגזים התחלפו בכובשים מהולנד ואנגליה וגם סוחרים ערבים הגיעו לשם. כולם באו בעקבות אוצרות התה ושפע התבלינים, בעיקר פלפל שחור, זנגביל וקנמון, אבל עוד הרבה אחרים. כל הכיבושים השאירו בעיר פורט קוצ'ין מבנים מתקופות שונות וסגנונות בנייה שונים: הולנדי ופורטוגזי ואנגלי, ולצידם גם בתי כנסת עתיקים.

מפת הודו: קרלה נמצאת בקצה הדרומי של תת היבשת

המפלגה הקומוניסטית מחזיקה בשלטון בקרלה כבר זמן רב. המדינה נודעת באחוז יודעי קרוא וכתוב גבוה, ובמערכת טובה יחסית של בריאות וחינוך. יש בה כשלושים מיליון איש הדוברים את שפת המליאלם. בתוך האוכלוסייה הגדולה הזאת הקהילה היהודית היתה זעירה במיוחד, ומנתה קרוב לשלושת אלפים איש. כיום נותרו שם פחות משלושים יהודים.

יהודי קוצ'ין התרכזו בשמונה קהילות שהתקבצו בשתי ערים גדולות ושלושה כפרים קטנים: בעיר **מטן צ'רי**, בעיר **ארנקולם** ובכפרים **פארור**, **צ'נדמנגלאם** ו**מאלה**. שבע מהקהילות היו של יהודים שחומי עור כמוני, היהודים ה'שחורים' וקהילה אחת היתה של יהודים 'לבנים'.

במטן צ'רי הקרובה לנמל קוצ'ין היו שלוש קהילות קטנטנות ובסך הכל 550 יהודים שהתגוררו כולם ברחוב ג'ו טאון (עיר היהודים): בערך-350 יהודים 'שחורים' גרו בתחילת הרחוב. בהמשך הרחוב היו בתיהם של מאה היהודים ה'לבנים', שעורם בהיר ומראם אירופי. הסברה היא שהם הגיעו להודו מעיראק כמה מאות שנים קודם לכן, בעקבות חיפוש תבלינים, וחלקם הגיעו בעקבות גירוש ספרד. הקהילה השלישית היתה קהילה זעירה של הודים שהתגיירו ולא התקבלו בשתי הקהילות הקודמות. ברחוב ג'ו טאון היו שלושה בתי כנסת: שני בית כנסת לקהילת היהודים ה'שחורים' ובית כנסת ליהודים הלבנים. היהודים השחורים והלבנים לא התערבבו ולא נישאו אלה לאלה.

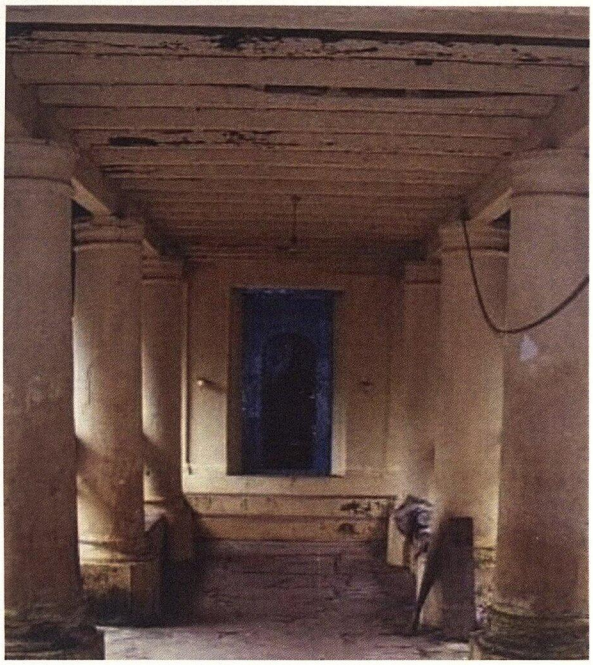
בית הכנסת של היהודים הלבנים, שנקרא גם בית הכנסת הפרדסי, נשמר עד היום במלוא תפארתו. בית כנסת זה הוקם בשנת 1568, נהרס ע"י הכובשים הפורטוגזים ונבנה מחדש בשנת 1662. יש בו אריחים מצויירים ביד שהובאו מסין, פיתוחים וגילופים מצופי זהב ומנורות זכוכית צבעוניות. הוא מהווה אטרקציה תיירותית ואנשים רבים מגיעים למטן צ'רי במיוחד כדי לראות אותו. זה בית הכנסת היחיד בקרלה שממשיך לתפקד: קומץ התושבים היהודים שגרים בג'ו טאון עדיין מתפללים בו, יחד עם מטיילים ישראלים מזדמנים.

בית הכנסת הפעיל האחרון בקוצ'ין

בעיר **ארנקולם**, הלב המסחרי של קרלה, שפעם היתה בירת המדינה קוצ'ין, היה הריכוז הגדול ביותר של יהודים, בסך הכל 850 איש. היהודים התרכזו בשתי קהילות סביב שני בתי כנסת ברחוב שנקרא ג'וז סטריט (רחוב היהודים).

שאר היהודים גרו בשלושה כפרים קרובים מאוד לארנקולם: **פארור**, **צ'נדמנגלאם** ו**מאלה**. ב**פארור** גרו 40 משפחות, כ-350 איש, ברחוב שהיה יהודי כולו ובו בית כנסת אחד. על חומת בית הכנסת בפארור אפשר למצוא כתובת המציינת שהוא נבנה בשנת 1616. הסברה היא שהמבנה שופץ בשנה זו אבל היה קיים כבר כמה מאות שנים קודם לכן. בית כנסת זה נחשב העתיק ביותר בהודו.

הכניסה לבית הכנסת בפארור

במרחק עשרה קילומטר מפארור שוכן הכפר שלי, **צ'נדמנגלאם**, שבו היו 30 משפחות יהודיות, כמאתיים וחמישים נפשות. בית הכנסת בכפר גם הוא עתיק מאוד. על אבן המצבה העתיקה ביותר שנמצאה בכפר חקוק בעברית השם שרה בת ישראל, ולפי התאריך העברי שחרוט עליה, המצבה היא משנת 1269.

במרחק 20 קילומטר מצ'נדמנגלאם שכן הכפר השלישי, **מאלה**, שבו גרו 25 משפחות, כמאתיים איש, וגם בו היה בית כנסת.

הכניסה לבית הקברות היהודי בכפר מאלה

שמונה הקהילות השונות נקראו על שם בתי הכנסת שלהן והיו עצמאיות, עם מועצות שהורכבו מזקני הקהילה ופיקחו על נישואים, בריתות וקבורות. כמעט כל היהודים בקו'צין ידעו קרוא וכתוב בעברית. הילדים, בנים ובנות, למדו עברית בבית ובבית הכנסת. ההורים, גם העניים ביותר, החשיבו מאוד את הלימודים ודחפו את הילדים לרכוש השכלה יהודית וכללית. היהודים שמרו על כל המנהגים היהודיים, על השבת, חגים וכשרות והקפידו על מתן שמות עבריים, אבל ספגו את רוח הסובלנות ההודית ולא היו קיצוניים.

הקהילות הקוצ'יניות היו מרוחקות משאר מרכזי היהדות בעולם, אבל אחת לכמה שנים הגיעו לשם רבנים, בעיקר מדרום אפריקה ולפעמים מאירופה. הם הגיעו לשבועיים שלושה, עברו בין הקהילות והתפלפלו עם החכמים המקומיים על ההלכה וחוקי התורה. בגלל שבקהילה לא היו כהנים או לוויים, פעם בכמה שנים הגיע כהן במיוחד מקהילה יהודית רחוקה ונערך טקס פדיון הבן הבכור לכל הבנים הבכורים שנולדו עד אז. זה היה מנהג שהקפידו לקיים. לפי המנהג, הוריו של בן בכור מביאים את הבן לכהן, שמניח את ידיו על ראש הילד ומברך אותו. אמו של הילד לוקחת שרשרת כבדה עשוייה כסף טהור שקשורה לחצאית שלה ונותנת לכהן. האב נותן לכהן כמה מטבעות כסף והכהן מחזיר לאם את השרשרת. כך ההורים 'פודים' את הבן מידי הכהן.

אבא שלי התנגד בתוקף לתהליך המכירה והקניה וסירב לערוך לי פדיון. שמעתי את אמא שלו, את סבא וסבתא מארנקולם וגם את אמא מתחננים בפניו לערוך את הטקס בכל פעם שהגיע כהן לכפר, אבל הוא סירב. בגלל זה, כשהגיעה עונת המונסונים ונשמעו ברקים ורעמים, הסבתא רבא שלי, אמא של סבתא, היתה צועקת שיכניסו אותי מהר הביתה ויכסו אותי, כי לא עשו לי פדיון והיא היתה בטוחה שמכת בכורות עלולה לפגוע בי. הרבה שנים אחר כך השתתפתי בטקס פדיון במושב תעוז שבו גרה עדיין סבתא, והיא ניסתה לשכנע אותי לנצל את ההזדמנות. היא אמרה שהיא תמכור אותי לכהן ותקנה אותי בחזרה בזול.

בשנות החמישים כל הקהילות היהודיות, מלבד קהילת היהודים הלבנים, היגרו כמעט בשלמותן לישראל ובתי הכנסת ובתי הקברות היהודיים נשארו לחסדי השלטונות המקומיים. בית הכנסת הפרדסי, בית הכנסת של היהודים הלבנים במטן צ'רי, עדיין פעיל. חלקים מתוך מבנה בית הכנסת של היהודים ה'שחורים' במטן צ'רי הועברו למוזיאון ישראל בירושלים, שם נבנה שחזור שמוצג במוזיאון. בית הכנסת בארנקולם פורק וחלקים מפנים המבנה הובאו למושב נבטים. בית הכנסת של המושב הוא שיחזור של בית כנסת המקורי בארנקולם. יהודי הכפר מאלה היגרו לישראל יחד כקהילה ודאגו להעביר את בית הכנסת ובית הקברות היהודי להשגחת השלטונות המקומיים. המבנה נעול ומוזנח. שני היהודים האחרונים שנשארו בכפר פארור מכרו את שטח בית הכנסת לקבלנים שרצו להרוס את המבנה ולבנות בתי מגורים. יהודי קוצ'ין בישראל ועתונאים ישראלים הביאו את הנושא לידיעת השלטונות המקומיים, שהסכימו לקחת את בית הכנסת תחת חסותם, והוא שופץ וחודש ונשמר כאתר היסטורי.

מאז שעזבו היהודים, בית הכנסת בצ'נדמנגלאם היה מוזנח מאוד. לפני מספר שנים אנשי המשרד לענייני ארכיאולוגיה של ממשלת קרלה דאגו לשפץ אותו והביאו מומחים מהצפון כדי לתקן ולשחזר את פיתוחי העץ של ארון הקודש ולצבוע אותם מחדש. בנוסף, יהודיה אמריקאית תרמה לשיפוץ פנים בית הכנסת, ונעשתה שם עבודה יסודית וקפדנית שהמבקרים במקום יכולים ליהנות ממנה עכשיו.

התקרה המעוטרת חודשה

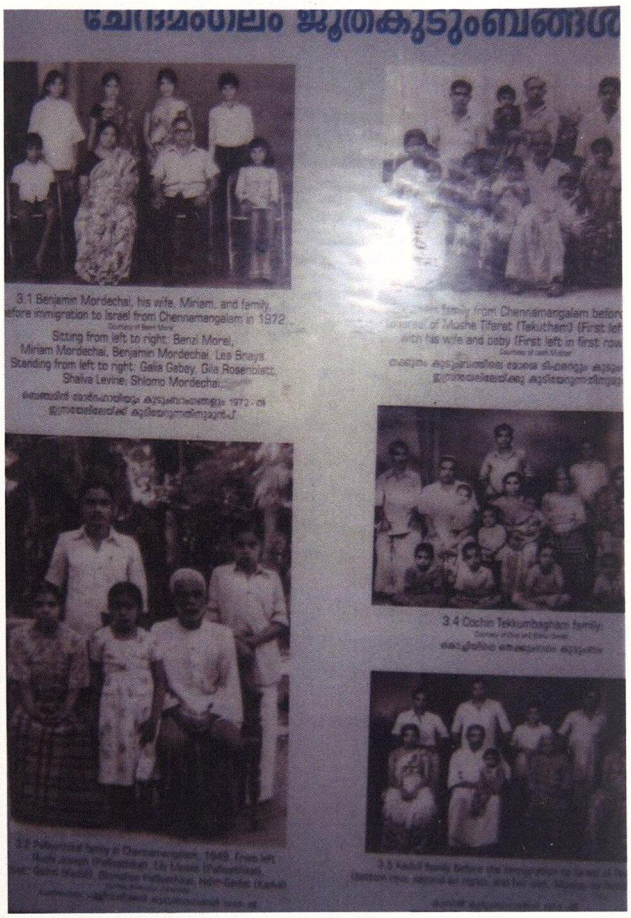
ארון הקודש לאחר השיפוץ

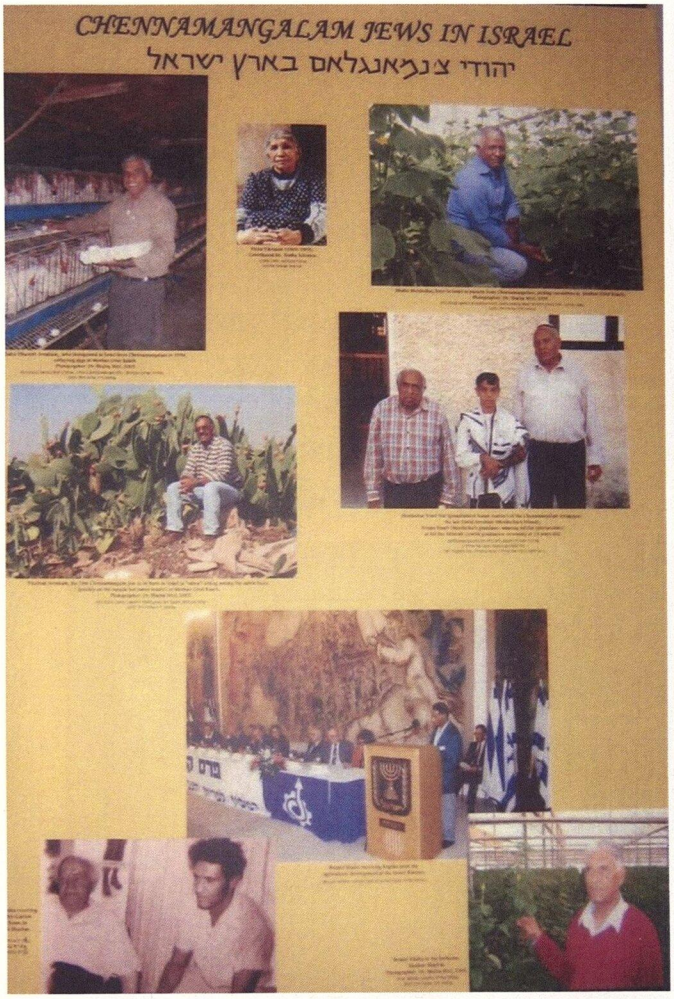

פנים בית הכנסת

ד"ר שלווה וייל מאוניברסיטת תל אביב, שערכה יחד עם בית התפוצות מחקר על ההגירה היהודית מצ'נדמנגלאם לישראל, הציבה בבית הכנסת אוסף תמונות. בעזרתם של צעירים ישראלים ממוצא קוצ'יני היא אספה תצלומים ישנים של יהודים שחיו בכפר והעמידה אותם מול תצלומים של אותם אנשים במקומות מגוריהם הנוכחיים בישראל.

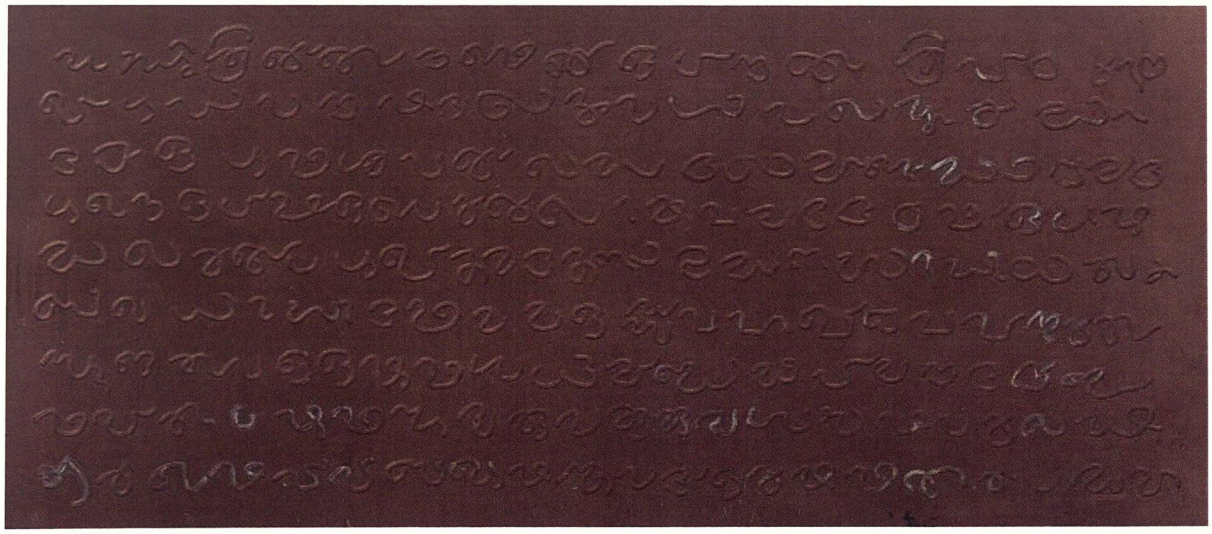

מתי ומאין הגיעו לקוצ'ין?

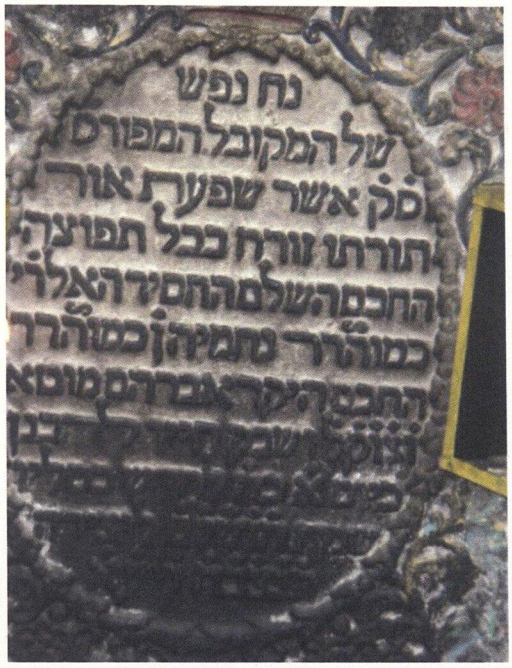
אנתרופולוגים וסוציולוגים רבים התעמקו בשאלה מאין ומתי הגיעו היהודים לקרלה. חלק מהיהודים האמינו שאבות אבות אבותיהם הגיעו לשם כבר באוניות הצי של שלמה המלך. אחת הסברות המקובלות יותר בקרב החוקרים היא שהמקור הוא יהודים מארץ ישראל שהתיישבו בתימן לאחר חורבן בית המקדש השני. משערים שסוחרים יהודים מעדן שבתימן הגיעו בתחילת האלף הקודם לנמל קראנגאנור, סמוך לנמל קוצ'ין של ימינו, כדי לסחור בתה, פלפל שחור וקינמון. הם התאהבו כנראה במקום הירוק, הפורה והיפה, שופע בתבלינים יקרים ופירות טרופיים. הג'ונגלים הירוקים והמקומיים הידידותיים פיתו אותם להשאר. יש עדויות לכך שהמהרג'ות, השליטים המקומיים, קיבלו את הזרים היטב והציעו להם חסות וזכויות יתר שונות. הסוחרים מתימן, שהיו יהודים אדוקים, הביאו כנראה בהפלגותיהם הבאות את משפחותיהם, ובנוסף, היו מביניהם יהודים שנשאו נשים מקומיות וגיירו אותן, וכך כנראה צמחה הקהילה היהודית המקומית. במאה השבע עשרה כובשים פורטוגזים כבשו את המקום, הרסו את בית הכנסת והבריחו את היהודים. היהודים נמלטו מקראנגאנור לקוצ'ין וקיבלו שם חסות והגנה מהשלטונות המקומיים.

בבית הכנסת של היהודים ה'לבנים' בקוצ'ין שמורים לוחות נחושת משנת 1000 לספירה, שנתן השליט ההודי המקומי למנהיג היהודי יוסף רבן. בלוחות מפורטות זכויות רבות שנתן המלך ליהודים, וביניהן חופש פולחן ופטור מתשלום מסים למלך. הזכויות הקנו ליהודי קרלה מעמד של כמעט אצולה ומעמד מועדף אצל השלטונות. הם למשל, היו היחידים שהורשו להכנס לארמון המהרג'ה כדי למכור פירות וירקות. לא פלא הוא שהיהודים התאהבו במקום הטרופי שאליו הגיעו, ושבו הרגישו מוגנים. האוכלוסיה המקומית הסובלנית קיבלה באהדה ובשלווה גם את היהודים.

העתק של אחד מלוחות הנחושת משנת 1000 שנתן מלך קוצ'ין ליהודי יוסף רבן
הלוחות כתובים במליאלם עתיקה

היהודים לא נתקלו בשנאה או רדיפה במשך כל הדורות שבהם חיו בהודו. קשה היום להאמין שבאסיפה המחוקקת של קוצ'ין נשמר תמיד מושב אחד ליהודים, שהיו רק כאלפיים באוכלוסייה של 12 מיליון איש. ליהודים נשמרו תמיד שני מקומות באוניברסיטה, ושתי משרות ממשלתיות. אם בחינות בתיכון או באוניברסיטה חלו בשבת, התלמידים היהודים יכלו להשאר בחדר מיוחד עד צאת השבת ואז כתבו את הבחינות. כאשר היו בבית הספר היסודי יותר מעשרה תלמידים יהודים בכיתות שונות, ממשלת הודו שילמה את מחצית שכרו של מורה לעברית, שלימד בזמן הפסקת הצהריים. הקהילה היהודית שילמה את המחצית השנייה.

קברו של הצדיק נחמיה, 'נמיה מוטא', במטן צ'רי נשמר בקפדנות ומטופח בידי התושבים ההינדים שרואים בקבר מקום קדוש

בשנת 52' ממשלת קוצ'ין החליטה לבטל את המושב באסיפה המחוקקת שלפי החלטת המלך נשמר תמיד ליהודים. כל הקהילות היהודיות התכנסו בדחיפות כדי למחות על ההחלטה, ונאספה קבוצת מתנדבים צעירים שעמדו עם שלטים ועם דגל ישראל לפני בניין האסיפה. בכל יום ארבעה מתנדבים עמדו במשך שלוש שעות, עד שמשמרת מתנדבים אחרת הגיעה. כך זה נמשך שלושה חודשים. זאת היתה המחאה הראשונה בהסטוריה של יהודי קוצ'ין נגד הממשלה. אני עמדתי שם כמעט כל יום אחרי הלימודים. בסוף נכשלנו במאבק, כי באותו זמן מדינת קוצ'ין אוחדה עם מדינות טראוונקור ומאלבאר ונוצרה מדינת קרלה. במדינה החדשה קרלה היו אז 26 מיליון איש, לעומת 12 המיליון שהיו בקו'צין. עם האוכלוסייה הגדולה הזאת כבר לא היה סיכוי לשמור מושב לאלפיים יהודים, שממילא החלו לעזוב לישראל.

היום, כשאנחנו חיים בישראל, אנחנו מעריכים במיוחד את הסובלנות והפתיחות שהיתה בהודו, ואת הדרך שבה התקבלנו שם במשך מאות שנים, גם כששמרנו בקפדנות על המנהגים השונים שלנו והסתגרנו בדת שלנו. כל ההטבות והזכויות, ותחושת הבטחון שהיתה ליהודים בהודו מדהימים במיוחד כשאנחנו יודעים על הרדיפות והאנטישמיות שהיו נפוצות במקומות אחרים בעולם.

הרצל של קוצ'ין

למרות האהבה הרבה להודו, וההערכה שחשו היהודים למולדת שקיבלה אותם כשווים, בשנים 1950 עד 1955 עלתה כמעט כל הקהילה כאיש אחד לישראל. יהודי קוצ'ין שמרו מאות שנים על העברית ועל מנהגי היהדות באדיקות רבה, ותמיד שרו שירי אהבה וגעגועים לארץ ישראל. בין הפיוטים והשירים הרבים בעברית שנהגנו לשיר בחגים, שירי האהבה לציון והתקווה לחזור לירושלים תפסו מקום מרכזי. עם הקמת המדינה, גברים, נשים, ילדים וקשישים, כולם ביקשו לעלות לישראל. הם ידעו שהמדינה היהודית הצעירה היא הבית שאליו הם צריכים לחזור, על אף כל הרגשות החזקים שקשרו אותם למולדת הודו. רובם היו מודעים לקשיים שיתעוררו כשיגיעו למקום חדש, שונה כל כך ממולדתם, לתרבות אחרת ומנהגים אחרים, אבל לא היו להם ספקות ששם, במולדת האבות שלהם, נמצא הבית האמיתי.

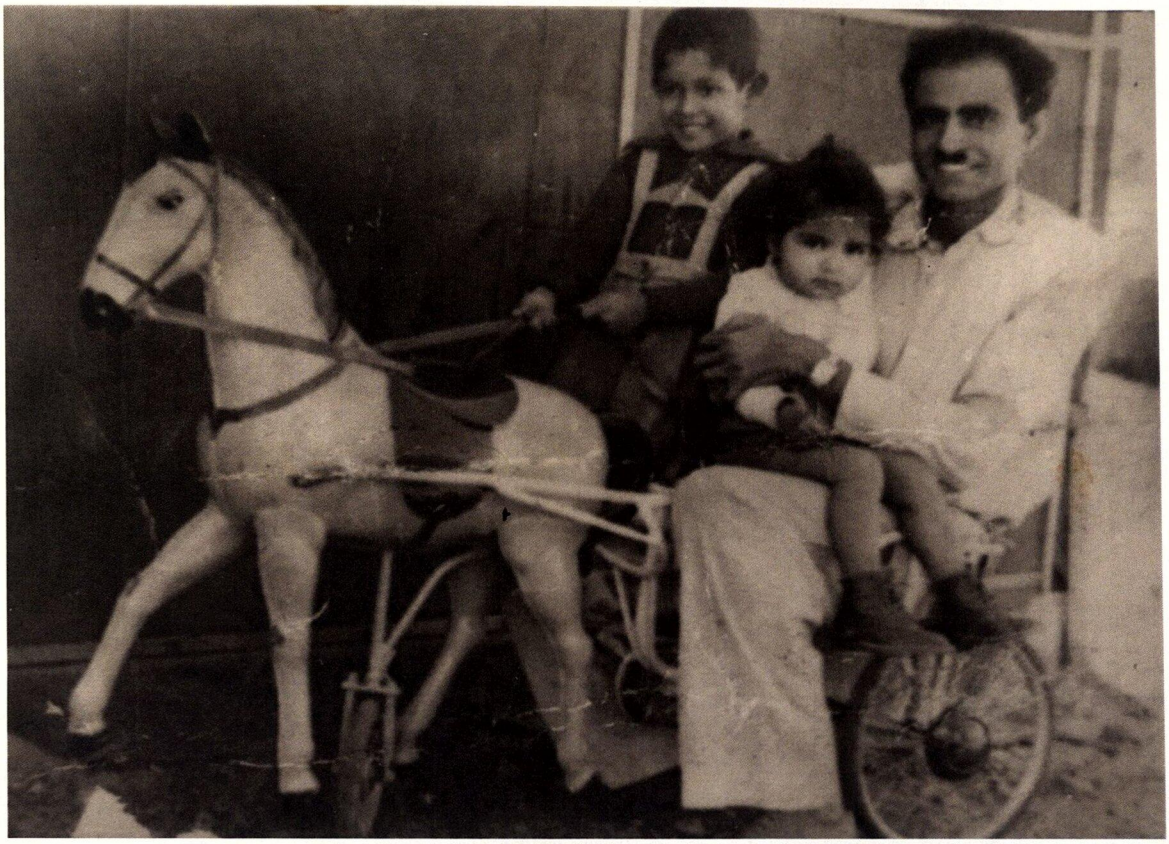
אבא היה אחד משני הצעירים הראשונים שניסו להגיע לפלשתינה כבר לפני 95 שנים. הוא וחברו התכוננו למסע: הם הזמינו אצל חייט מקומי חליפות אירופאיות, גידלו שפמים מפוארים ורכשו לעצמם כרטיסי רכבת לכלכותה, שם הם תכננו לעלות על ספינה שעמדה לעצור בפלשתינה. לצערם, הם הגיעו לנמל כלכותה ערב מלחמת העולם הראשונה וההפלגה בוטלה. הם חזרו הביתה מאוכזבים מאוד ואבא זכה להגיע לישראל רק עשרות שנים אחר כך.

בתקופת מלחמת העולם השניה, בחור צעיר מהכפר שלי, אליהו מאיר, שאנחנו קראנו לו 'אליאמרקה', שירת בבסיס חיל האוויר הבריטי בבנגאלור. יום אחד הוא שכח להצדיע לקצין, ונשלח למשפט בפני אחד מהמפקדים. הקצין הבריטי שעמד לשפוט אותו שאל מה שמו. כשענה 'אליהו מאיר', שאל אותו הקצין אם הוא יהודי. אליהו אמר 'כן אדוני, אני יהודי'. הקצין הנרגש אמר לו מייד לבוא לשבת לצידו וסיפר שגם הוא יהודי, שהוא מתגורר בירושלים ועובד כמנהל ב'אנגלו-פלשתינה בנק'. במשך השירות שלו אליהו המשיך להפגש מדי פעם עם הקצין היהודי הארץ-ישראלי, ושמע ממנו על החיים בפלשתינה, על הקמת היישובים החקלאיים והקיבוצים ועל התקווה להקים מדינה יהודית. הקצין עודד אותו לארגן את משפחתו ואת היהודים האחרים בכפר ולהגר לישראל, ונתן לו כתובות של הסוכנות היהודית.

כשאליהו חזר בחופשות לכפר שלנו, הוא סיפר לנו, הצעירים, על כל מה ששמע מהקצין הארץ-ישראלי והראה לנו תמונות ומידע שנתן לו הקצין. אנחנו הקשבנו בהתלהבות לסיפורים שלו והתחלנו לחלום על העלייה. המבוגרים והזקנים לעגו לאליהו ואמרו שהוא יצא מדעתו, איך ייתכן שתקום עכשיו מדינה יהודית בלב ים של מדינות ערביות עוינות. אבל אליהו מאיר לא ויתר. כשנגמרה המלחמה והוא השתחרר, הוא התחיל לכתוב לגורמים שונים ולסוכנות היהודית וביקש לעלות. לאחר הקמת המדינה נפתח בבומביי בשנת 49' משרד של הסוכנות היהודית. אליהו התכתב זמן ממושך עם פקידי המשרד ואחרי השתדלויות רבות הצליח לקבל אישור עלייה.

אליהו מאיר קיבל אישור עלייה למשפחתו, שכללה את אשתו, שלושת ילדיהם הקטנים ואמו הזקנה. הוא קיבל אישור למשפחה נוספת עם שני ילדים קטנים ולעוד שמונה צעירים, שאחד מהם היה חבר טוב שלי מהכפר, נסים אליהו. ביחד מנתה הקבוצה 17 איש שקיבלו אישור

מהסוכנות לצאת מבומביי לישראל. הם היו חברי הקבוצה הקוצ'ינית הראשונה שיצאה למדינת ישראל. בסוף חודש דצמבר 49' הם המריאו מבומביי במטוס דו מנועי קטן של חברת התעופה הבלגית 'סבנה'. זמן קצר לאחר ההמראה המטוס נאלץ לחזור תוך סכנה גדולה, בגלל קלקול במנוע ודליפת דלק. הם חזרו לבומביי והמטוס תוקן והמריא שוב.

אליהו מאיר, 'אליאמרקה', ז"ל, עם ילדיו, גאולה ויצחק (בניס)

בחמישה לינואר 1950, בחג החנוכה, הצליחה הקבוצה להגיע סוף סוף לישראל. הם ראו בזה את נס חנוכה הפרטי שלהם, כי הם האמינו שכמו הנס שקרה בבית המקדש, אלוהים שמע את תפילתם וידע כמה הם משתוקקים להגיע לציון.

אליהו מאיר ומשפחתו נשלחו להתגורר באוהלים במה שהיה אחד החורפים הקשים ביותר שידעה מדינת ישראל הצעירה, עם שלג שירד במקומות רבים וטמפרטורה של 6- מעלות ביום. העולים שהגיעו מקוצ'ין החמה ללא לבוש מתאים לקור סבלו מאוד, ולקשישים ולתינוקות היה קשה במיוחד. אבל אליהו הצליח להתגבר על הקשיים, מצא עבודה בחיפה כמפעיל טלפרינטר ועשה ככל יכולתו להביא עולים נוספים. הוא ואשתו רבקה עזרו מאוד לעולים שכבר הגיעו להתגבר על הביורוקטיה הישראלית, למלא טפסים ולמצוא עבודה. אנחנו קוראים לאליהו מאיר ז"ל, אליאמרקה, **הרצל של קוצ'ין**. בזכות אהבת ציון הלוהטת שלו, הרצון להיות שותף בבניית המדינה הצעירה, והחזון והאמונה שלו, בזכות כל אלה זכינו כולנו להגיע לישראל.

המאבק לעלייה

בעקבות 'הרצל הקוצ'יני' וה'עלייה הראשונה' הקוצ'ינית גם אנחנו התחלנו להתארגן. בשנת 1950 אנשים התחילו לצאת לישראל, אבל כבר באותה שנה הפסיקה הסוכנות להעלות את היהודים ללא תשלום ודרשה כסף עבור הוצאות הדרך. נציגי הסוכנות הגיעו לבדוק את המצב בקהילות היהודיות השונות וגילו שכאן, שלא כמו במקומות אחרים בעולם, אין צורך לעשות עבודת הכנה ושכנוע. הם מצאו יהודים שמשתוקקים לעלות לישראל ושהתחילו למכור את נכסיהם ובתיהם כדי להכין בגדים ומעט רכוש למסע. כשאנשי הסוכנות הבינו את זה הם שינו את המדיניות שהיתה נהוגה בכל מקום בעולם לאחר קום המדינה, ודרשו שכל משפחה תשלם את הוצאות העלייה. יהודי קוצ'ין נדהמו מהדרישה, כי מעט הכסף שקיבלו עבור הבתים והרכוש שמכרו נועד להכין את הדרוש להגירה. משלחת של הקהילות יצאה לבומביי לנסות לשנות את ההחלטה, אבל אנשי הסוכנות יעצו לחברי המשלחת להודיע בקהילות שיש למכור הכל, כולל הרכוש המשותף של הקהילות ואת כל האדמות שלהן כדי לשלם את הוצאות הדרך. הקהילה מכרה את כל רכושה, בשווי כמה מאות אלפי דולרים, כדי להעלות את אנשיה לישראל. אני חושב שהקהילה הקוצ'ינית היתה היחידה שנדרשה לאחר קום מדינת ישראל לשאת בהוצאות עלייתה לישראל.

גם אני נתקלתי בקשיים. היה קשה מאוד למכור את האדמות של המשפחה. חלק היה צריך להשאיר לאלו שעדיין נשארו, וגם עבור מה שניסינו למכור היה קשה לקבל תשלום הוגן כי המקומיים ידעו שהיהודים עוזבים ולא רצו לשלם על מה שיוכלו לקבל אחר כך בחינם. התכתבתי במשך שנתיים עם פקידי הסוכנות, שסירבו לוותר על דרישת התשלום.

במכתב מהסוכנות הודיע לי מר שמיט: מצטער, תוכל לעלות רק אם תשלם

הסוכנות היהודית לארץ ישראל
THE JEWISH AGENCY FOR PALESTINE
INDIA OFFICE.

TELEPHONE:-36693.
TELEGRAMS:- 'ALIYAH' BOMBAY.

137, MAHATMA GANDHI ROAD.
BOMBAY 1. P. O. B. 1979

20th February 1955.

Mr. P.E. Besalil,
Jews Street,
CHENDAMANGALAM.

T.C. STATE

Dear Mr. Besalil,

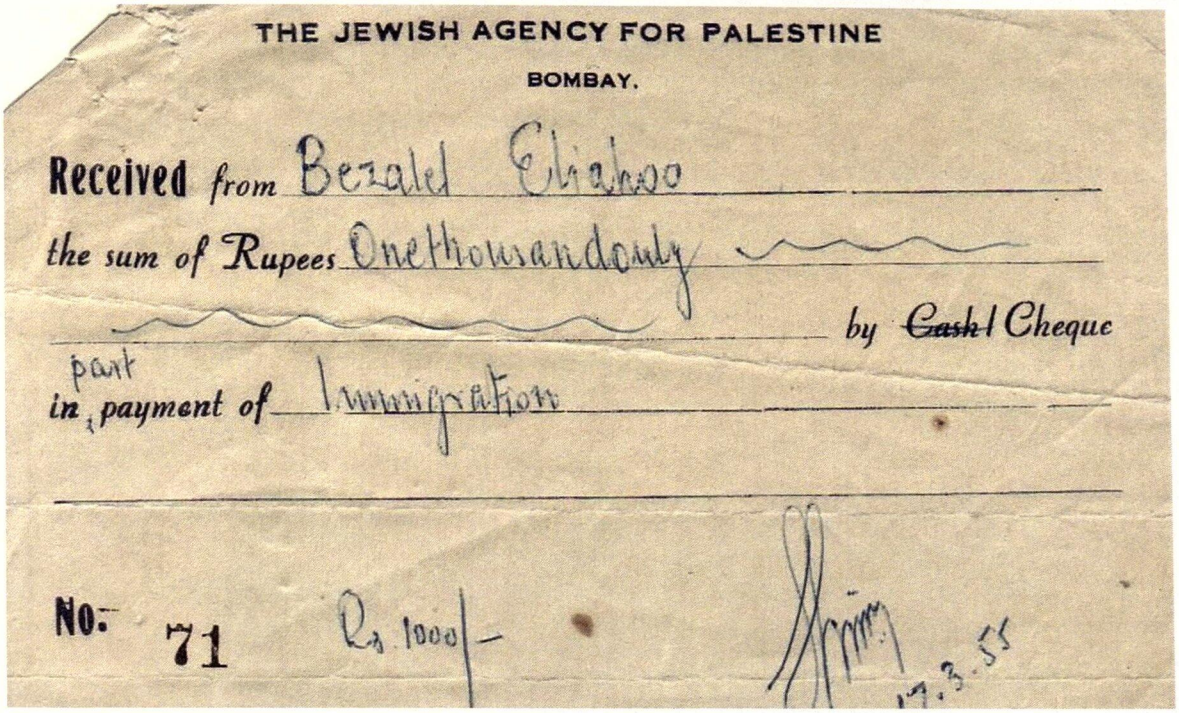
Reference your letter dated 16th instant.

We regret our inability to arrange your immigration, unless you will pay Rs. two thousand, as part payment for your passage.

Yours sincerely,
M Reuben.

For S. SHMIT.
DIRECTOR.

תוך קשיים רבים מכרנו מה שיכולנו ואירגנו את הכסף הנדרש בשביל כרטיסים לאבא, לשפרה ולי. רבקה כבר יצאה עם עליית הנוער. גם היום אני עדיין גאה מאוד להציג את הקבלה שקיבלתי מהסוכנות היהודית על התשלום ששילמתי עבור עלייתי ארצה:

THE JEWISH AGENCY FOR PALESTINE

BOMBAY.

Received from Bezalel Elishoo

the sum of Rupees One thousand only

by ~~Cash~~ / Cheque

in part payment of Immigration

No: 71 Rs. 1000/-

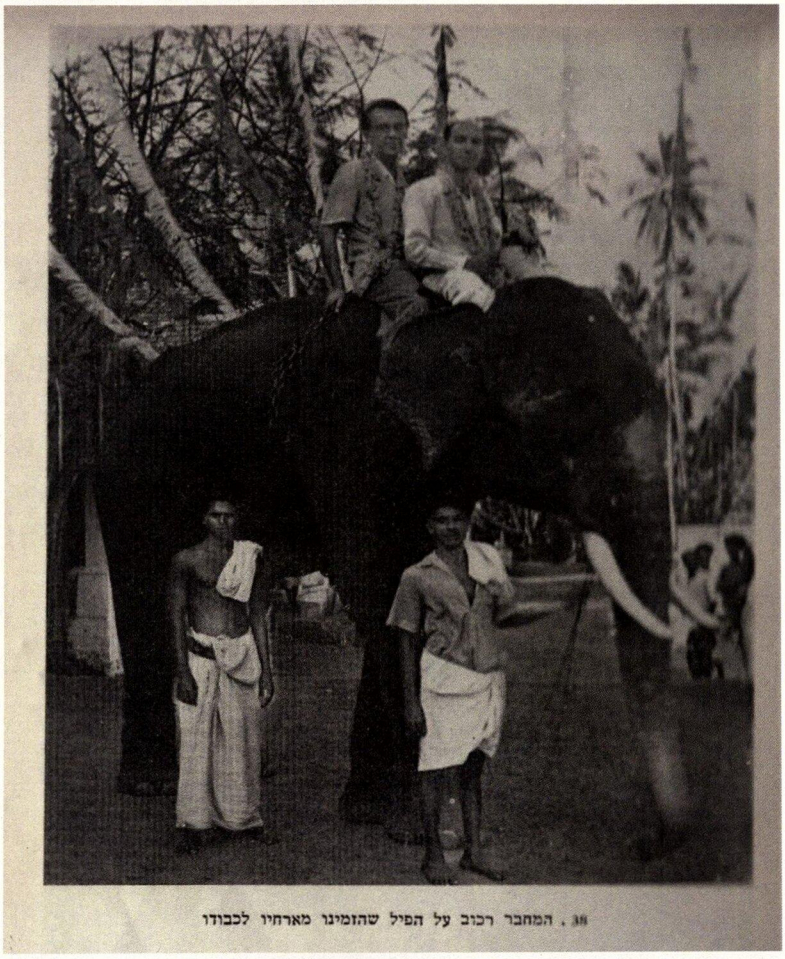
17.3.55

גם המשפחה של סבא וסבתא עברה קשיים וסבל עד שזכתה לעלות לישראל. לפני העלייה סבא היה חולה מאוד ועבר כמה ניתוחים. כשהדוד אליאס, אחיה של אמא, פנה בבקשת עלייה בשם המשפחה, אמרו לו פקידי הסוכנות בבומביי שסבא חולה מדי ומוטב להשאיר אותו בהודו ולשכור מישהו שיטפל בו. הדוד אליאס הודיע שאין לו שום כוונה להשאיר את אביו והוא מוותר על העלייה. הפקידים הציעו לו אז שהמשפחה תעלה כולה חוץ מסבא ובן משפחה שיישאר לטפל בו, ואם יהיה מקום במטוס ייקחו גם אותם. דוד אליאס סירב גם להצעה הזאת. רק שנה אחר כך עלתה כל המשפחה יחד, כולל סבא.

סבא מנחם נפטר כמה חודשים אחר כך, כשהמשפחה התגוררה עדיין ב'שער עלייה', וזכה להקבר בישראל שהוא כל כך חלם עליה והתפלל להגיע אליה. סבתא רבקה חיתה בישראל כמעט שלושים שנה, עם הדוד אליאס ומשפחתו במושב תעוז שבפרוזדור ירושלים. היא עזרה לו ולדודה לגדל את ילדיהם וביקרה בקביעות את הבן הנכה שלום במוסד בירושלים. היא מתה בת קרוב למאה, אחרי שזכתה לחבק בזרועתיה נינים רבים.

חוץ מהדרישה לתשלום נתקלה הקהילה במכשולים אחרים עד לעלייה. בשנת 1952, לאחר ששליש מאנשי הקהילה כבר עלו, הגיע רופא ישראלי להודו בעקבות השמועות והחששות מפני מחלת הפילאריה, מחלה טרופית שנגרמת מעקיצת יתושים הנושאים את המחלה וגורמת להתקפי חום והתנפחות של הגפיים. היה חשש שמדובר במחלה מדבקת. שלטונות ישראל הפסיקו מייד את העלייה. אנחנו היינו מבוהלים מאוד. הרבה אנשים מכרו בתים ורכוש, התפטרו או הפסיקו לעבוד או ללמוד. אני הפסקתי את הלימודים בציפייה לעלייה. הקהילות פנו לעורך דין יהודי מקומי מפורסם וחבר פארלמנט בעבר, ב. סאלם, שייסע לישראל ויפנה לשלטונות בשמם. מר סאלם נסע לישראל אבל לא הצליח לשנות את רוע הגזירה.

היה לנו מזל גדול שבאותו זמן ביקר בהודו עזריאל קרליבך, מייסד העיתון 'מעריב' והעורך הראשי שלו. מר קרליבך הגיע גם לכפר שלנו, ואני דאגתי לאירוח שלו. את הכניסה לכפר קישטנו בפרחים ובדגלי הודו וישראל, וכל היהודים נאספו, לבושים בבגדי החג שלהם, כדי לקבל את פניו. הכנו למר קרליבך חדר אירוח יפה עם מיטת אפריון, ואפילו אירגנו לו רכיבה על פיל, שלקח אותו על גבו לבית הכנסת.

. המחבר רכוב על הפיל שהזמינו מארחיו לכבודו

עזריאל קרליבך רכוב על פיל בצ'נדמנגלאם.
התצלום מתוך ספרו 'הודו-יומן דרכים'

כשמר קרליבך חזר לישראל הוא כתב ספר על המסע ותיאר בצורה נלהבת את הקהילה היהודית הקטנה שמצא שם. בזמן הביקור שלו אצלנו ביקשנו שיפעל למעננו ויעזור לנו לחדש את העלייה. מר קרליבך נפגש בקרלה עם רופאים מקומיים, שאישרו באזניו שפילאריה אינה מחלה מדבקת. בישראל קרליבך כתב בעיתון 'מעריב' על הבעיות והמכשולים שמעמידים בפני היהודים המבקשים לעלות מקוצ'ין. קרליבך כתב שם שהטעות של יהודי קוצ'ין היא שהם מצהירים שהם ציונים ומבקשים לעלות לישראל, אחרת, כתב, הסוכנות היהודית כבר היתה מעמידה להם שליחים ומחזרת אחריהם.

בספרו **הודו- יומן דרכים**, לאחר תיאור של מסעו בג'ונגל הירוק והפראי, כותב קרליבך שהוא התקבל על ידי אנשי הקהילה הלבושים במיטב בגדיהם: 'אני קופץ אל היבשה, צועד אל עבר הזקן, ברי שהוא מלכם שלהם, מרים כפות ידי לברכה, והנה הוא בא לקראתי, משתחווה אלי. מה הוא אומר?... השם עמך, ש ל ו ם! ואני כאן! בבית.'

...'כמובן, ידעתי גם ידעתי שאני מסייר יישובים של יהודי קוצ'ין....אבל לא הייתי מוכן לכך שיער עבות כולו יתקבץ על כל שבטיו... וזקן יצא לקראתי ויתלה על עורפי זר פרחי יסמין ויאמר: זאת בשם בית הכנסת אשר בפארור. השם עמך! ונסיך ג'ונגל שני יגש בהכנעה ויעשה כראשון, ויאמר: זאת בשם בית הכנסת של צ'נדמנגאלם. השם עמך! וגבאי שלישי יצא ויאמר: וזאת בשם בית הכנסת של מאלה. השם עמך!... איך הגעתם הנה, אחים, עד הנה? מעבר לכל גבול וארבע רוחות השמים? מחוץ לכל התחומים?'

... 'מה אני ומי אני, אחים, כי תכבדוני כך! יהודי אחת הקהילות כחול הים אנוכי. בתוך עמי ישבנו, אני ואבי ואבי אבי, בשפת היהודים דיברנו... ברם אתם, בבדידות הזאת, בסבכי יער זה הסוגר עליכם, מעבר לכל הימים והיבשות, היאך החזקתם מעמד?'

... 'אנו מגיעים אל קצה השביל, וההודי והמוסלמי והיהודי אשר לידי מצביעים יחד בגאון: זו החורשה שייכת היתה למהרג'ה, והוא חילק אותה בין שלושתנו שווה בשווה: היכל, מסגד, ובית כנסת... אנו פונים בפינת הרחוב, ולפנינו, בין הבקתות, עמוד גדול. זה סימן הגבול. מסבירים לי: עד כאן הורשו הקתולים והאחרים ללכת בתהלוכות חגיהם, ואילו מכאן ואילך, תחום היהודים. ברצותם ירשו לעבור, ברצותם ימאנו: ריבונות שלמה.'

... 'של נעליך מעל רגליך. אתה עומד במקום קץ מסעו של היהודי הנצחי... משמרת הגבול האחרון של פזורת ישראל... והם, כביום הראשון בו הוצבו: נאמנים לתפקיד שבא אין יודע מהיכן, אין יודע ממי... מאה שנה ומאתים ושלוש מאות ואלף. משמרת מתחלפת במשמרת, דור הולך ודור בא ומתייצב, ואב לבן מורה: זאת התורה... קמץ, אל"ף: א... ושבת ומועדים וכשרות ושידוכין... בואו סבים חמודים, קחו מטלטליכם ובואו. שוב אין צורך במשמרתכם.'

.... 'עד כאן צריך הייתי להגיע, כדי לראות ציונות של אמת... זקני קהילת הקודש של צ'נדאמנגאלם אשר על חוף מלאבאר במדינת טראוונקור עדיין עומדים על עמדם. שיניהם נוקשות זו בזו מחולשה, עיניהם זולגות מהתרגשות, גלימות החג הצבעוניות רפות כדגלים

העומדים להתקפל. ניניהם ונכדיהם הזאטוטים מצטופפים במרחק של דרך ארץ, ומבטיהם העמוקים פעורים לרווחה...

... השמש בוערת ומציתה את האוויר, ואדיו מעלים הזיות. נדמה לי כי מן הנתיב הצר בין עצי הקוקוס עולה דמות חסונה –הרצל. כובע שעם טרופי מאהיל על זקנו ההדור, והוא עייף מאוד. את כל רחבי הפזורה מדד ברגליו, כמעט כדור תבל כולה... על כל במות עלה, מעל כל הקירות השקיף, לשווא. בכל מקום בואו חזר ואמר: קומו יהודים ושובו. לא בבהלה ולא כפליטי חרב, אלא בשובה ובהסדר... ארזו חפציכם ומכרו רכושכם. קחו איש את שלו ובמקובץ איספו את אשר לציבור ועלו, כל קהילתכם, זקנים עם נערים... אך שומע לא היה לו...

... חמישים שנה התהלך כך, פורענויות אין ספור ראה. שתי מלחמות עולם.... והיטלר וסטאלין... רבבות קהילות בחורבנן, המוני פליטים כל עוד נפשם בם... אך שבט יהודי אחד שיקום בנחת, מרצונו הטוב, לא מצא. ובנתיב המשתפל בשפת הג'ונגל הוא עולה ורואה את הזקנים מאחורי השולחן הרעוע, הפרוכת הפרומה, הרגליים היחפות... אלה? קורא הרצל – מכל ששה עשר המיליונים דווקא אלפיים אלה?... רק במקום שאין ציביליזציה, שם ציונות? ורק מקום שאין בו בעיה יהודית שם פותרים אותה? ומכל הפיקחים והמלומדים... רק היחפנים הללו הם המפוכחים היחידים?'

קרליבך בצ'נדמנגלאם

ועוד כותב קרליבך בספר על יהודי קוצ'ין: 'איש לא הספיק להשחיתם. איש לא גילה להם, כי הרוצה לעלות צריך להעמיד פנים כאילו אינו רוצה ואז יבואו אליו וינהלו תעמולה והסברה, וייסדו קני מפלגות ומועדונים. הם נדלקו – סתם, משלהבת האמת. והם לא פנו אל המוסדות לתבוע שאחרים יעלו אותם. יהודי היער התמימים... אין זה עולה על דעתם שאפשר לנסוע ארצה-חינם אין כסף. הרוצה לנסוע, ראשית חכמה הוא מוכר את ביתו ואת חנותו... ובזה הוא אומר לשלם. הוא מוכן ומזומן, אך השיירה אינה זזה. ובינתיים שוב אין לו פרנסה והוא אוכל את מעט רכושו... אך ביער אין מתייאשים... ומתכנסות שבע קהילות חוף מלאבר ומפרסמות מכרז על כל נכסיהן שהצטברו במשך הדורות.... כמאתיים אלף דולר, ומנהלים מיקוח מייגע על כל בית וחצר, ומצביעים על כל מכירה באסיפה דמוקרטית, הכל כדי לשלם דמי נסיעה גם בשביל מעוטי היכולת ואז, אז מתערבת מדינת היהודים. עלייה כזאת חשודה בעיניה'.

לקראת סוף הפרק מתוודה קרליבך: 'מרנן ורבנן רבותי אשר בקוצ'ין, אילו ידעתי את כל אשר עבר עליכם, אפשר ולא הייתי בא עליכם, הייתי מפחד. ... ואתם: רק לעלות אנו רוצים, רק לעלות...'

37. המחבר עם נציג הסוכנות היהודית בין ראשי העדה של יהודי קוצ'ין

עזריאל קרליבך (במרכז, עם פרחים) בקוצ'ין. שני מימין, במשקפיים, אבא של אמא משמאלו של קרליבך עומד אבא של בת ציון. התצלום מתוך ספרו

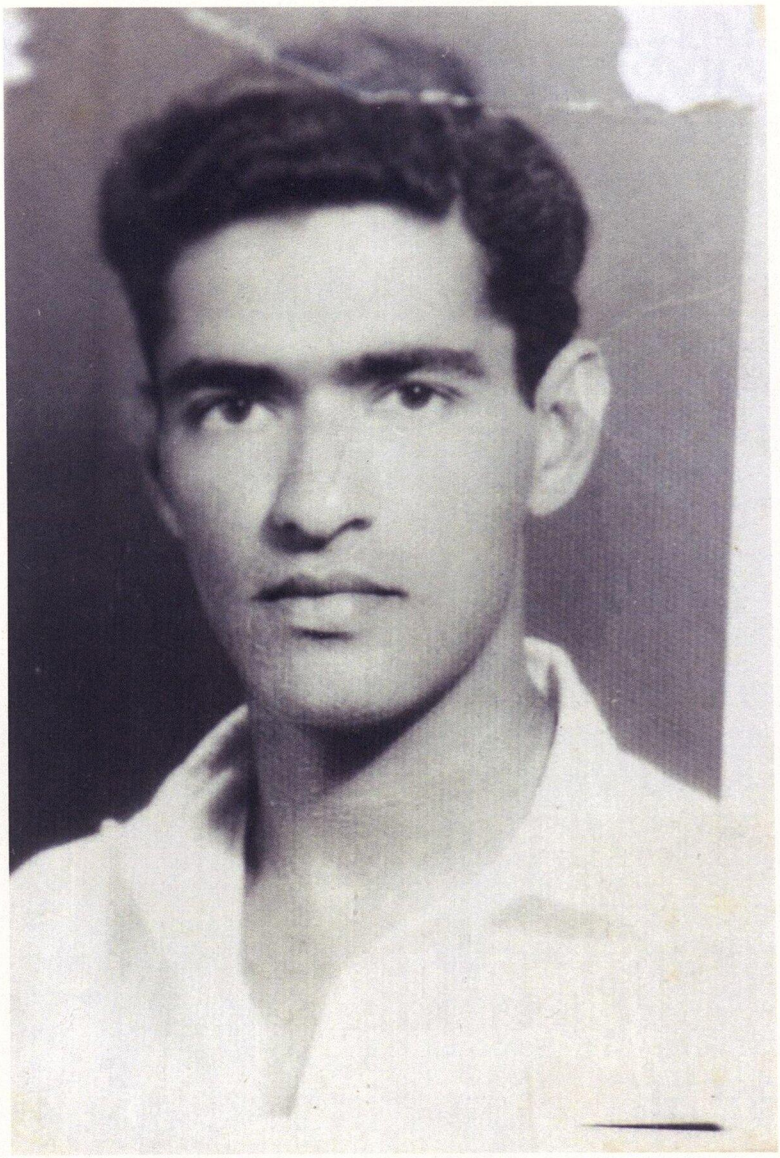
כשחזר קרליבך לישראל הוא כתב ב'מעריב' על הבעייה ונפגש עם דוד בן גוריון, ראש הממשלה דאז. אל בן גוריון הגיעה גם משלחת של יהודי קוצ'ין שכבר עלו לישראל והביאו חוות דעת של רופאים בהודו שמחלת הפילאריה אינה מדבקת אלא מקורה במקום קטן בלבד בהודו בו נמצא היתוש גורם המחלה. בן גוריון החליט מייד להוציא צו המחייב את הסוכנות להעלות את כל יהודי הקהילה לישראל, ובזה נגמר הסיפור והעלייה חודשה. שנים אחר כך, כשבן גוריון ביקר אצלי בבית במושב שחר, הזכרתי לו את הסיפור ואמרתי לו שיהודי קוצ'ין בישראל חבים לו תודה על התערבותו המהירה.

כשמדברים על התנועה הציונית בדרך כלל מדברים על היהודים שהגיעו מרוסיה ואירופה ליישב את פלשתינה. אני רוצה להוסיף לציונים האלה גם את היהודים מקוצ'ין, שחלמו במשך מאות שנים על ירושלים והתפללו לשוב לציון. מייד כששמעו על הקמת מדינת ישראל הם עשו הכל כדי לזכות לעלות אליה וליישב אותה. גם הם, אנחנו, היינו ציונים אמיתיים, ואנחנו לא באנו לכאן בגלל רדיפות או אנטישמיות. יהודי קוצ'ין חיו שנים ארוכות בשלווה ובטוב בהודו. הם עלו מתוך אהבת ציון, ואפילו שילמו במיטב כספם כדי להגיע לישראל.

כל הציטוטים והתמונות מתוך ספרו של עזריאל קרליבך: 'הודו, יומן דרכים'

מולדת האב

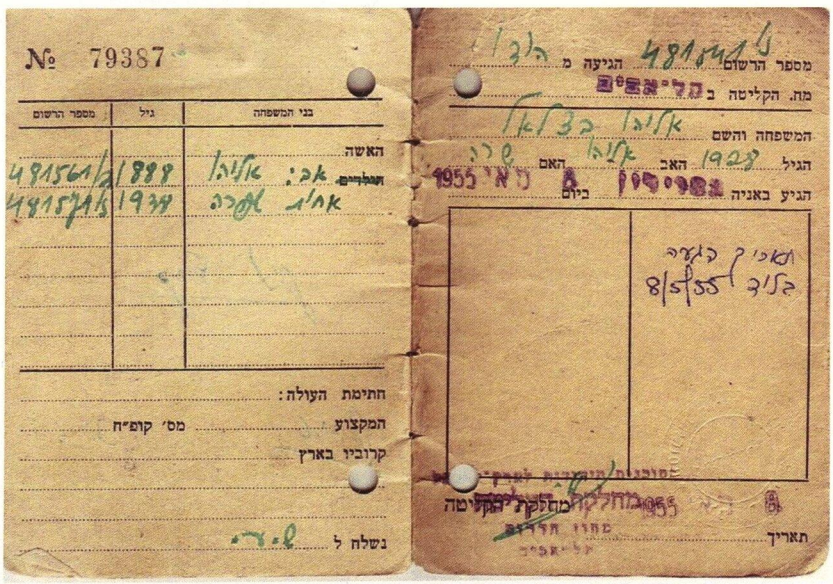
ישראל

משער עלייה לנען

בחודש מאי 55', אחרי ציפיה ממושכת והרבה אכזבות, אבא, אחותי שפרה ואני עלינו סוף סוף לישראל. אחותי הצעירה רבקה עלתה לפנינו במסגרת 'עליית הנוער' וכמעט כל בני הקהילה הגיעו כבר לישראל. יצאנו מהכפר לארנקולם ומשם נסענו במשך שלושה ימים ברכבת לבומביי. בבומביי גרנו בבית האחיין של סבתא שעזר לנו בכל עד שעלינו למטוס. טסנו במטוס דו מנועי של חברת התעופה הבלגית 'סבנה' לטהרן. מטהרן טסנו לקפריסין ומשם ללוד. קיבלתי אישור מיוחד לקחת 10 קילוגרם של מטען, ולקחתי איתי ציוד ומכשירים לתיקון רדיו, כי חשבתי שאולי אוכל לעבוד בזה בישראל.

הגענו היישר ל'שער עלייה' המפורסם, מעברה לקליטת עולים בחיפה, ונשארנו שם תקופת זמן קצרה. ב'שער עלייה' קיבלנו הרבה עזרה מהעולים הראשונים, אליהו מאיר ואשתו רבקה, שהדריכו אותנו ולימדו אותנו על החיים בישראל. החבר הוותיק שלי מהכפר, נסים אליהו, שגם הוא הגיע לישראל בקבוצה הראשונה, בא לקבל את פנינו בחיפה. נסים היה חבר אמיתי ועזר לנו כל כך בכל הצעדים הראשונים. הוא התחלק איתי בכל הידע שהיה לו כבר על החיים בישראל והציע שאצטרף אליו ואל משפחת הדוד שלו כדי לנסות את החיים בקיבוץ נען. מאוחר יותר גם החלטנו יחד לעבור למושב שחר, אבל ניסים בחר לעזוב את המושב לאחר כמה שנים. תמיד אזכור לנסים ז"ל את העזרה הגדולה שקיבלתי ממנו בזמן הקליטה וההסתגלות בישראל.

מחנה 'שער עלייה' בשנות החמישים

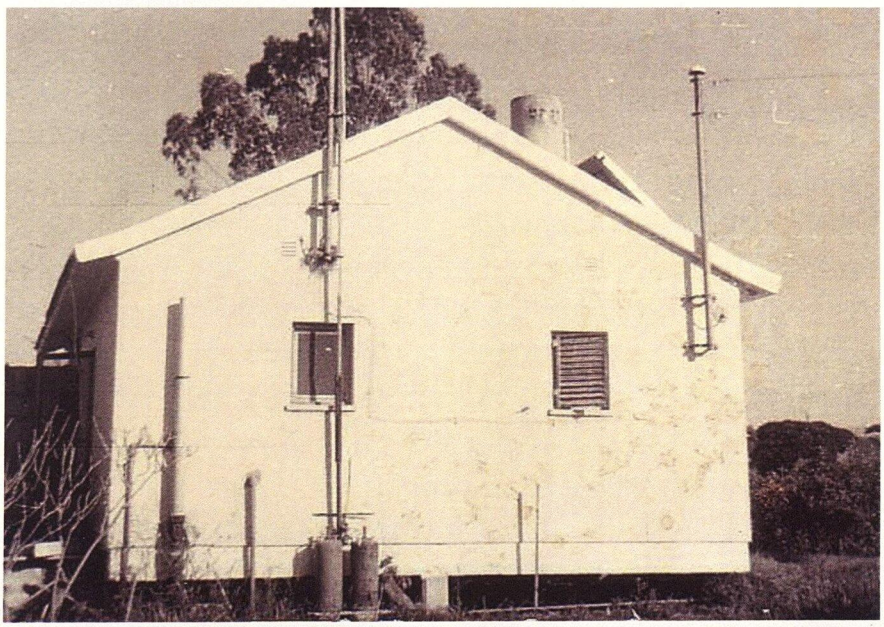
אבא, שפרה ואני, יחד עם נסים ומשפחתו ומשפחת הדוד שלו, שלוש משפחות מקוצ'ין, עברנו לקיבוץ נען. בנען עברתי את ההתנסות הראשונה שלי בחקלאות. בהתחלה רעיתי צאן. יצאתי כל בוקר עם כמה מאות כבשים לשדות וחזרתי רק בערב. ילדי בית הספר של הקיבוץ באו לדיר בערב כדי לעזור בחליבה ומהם למדתי עברית. היו להם הרבה מאוד שאלות לשאול אותי, על החיים בהודו, למה אני שחור כל כך, למה אני רזה כל כך. בהתחלה עניתי בתנועות ידיים ובאנגלית, אבל במשך הזמן כבר למדתי עברית. החיים בקיבוץ היו מעניינים ולמדתי להכיר את המנהגים הישראליים, התחלתי להתרגל למאכלים בישראל, למדתי עברית ונהניתי לרעות את הצאן. אהבתי לצאת ליום שלם לשדות הפתוחים, עם כמה ספרים ושקט. אבא עבד ארבע חמש שעות ביום במכבסה של הקיבוץ. אבל לאחר תקופה לא ארוכה בקיבוץ היינו צריכים לעזוב. ההורים המבוגרים עברו משבר תרבותי ולא התאקלמו בקיבוץ. הם שמרו כל חייהם על המסורת והמנהגים היהודיים והתקשו להסתגל לחיים הלא דתיים, לבגדים הקצרים, לאוכל השונה, שגם לא היה כשר, ולאי שמירת שבת. הם ביקשו לעבור והחלטנו לנסות צורת חיים חקלאית אחרת, ובחרנו לנסות את החיים במושב.

שחר - ההתחלה

כשהחלטנו לגור במושב פנינו לסוכנות היהודית. בסוכנות אמרו שכדאי לנו להתיישב באחד המושבים הקוצ'יניים, כמו נבטים או תעוז, שאוכלסו בעולי קוצ'ין בלבד, מתוך מחשבה שהפרדה בין עדות תהיה פחות בעייתית. אני החלטתי שלא ללכת למושב של יוצאי קוצ'ין בלבד. במשך כמעט אלף שנה חיינו בהודו בתוך עצמנו, ועכשיו הגיע הזמן להכיר יהודים ממקומות אחרים. גם חברי הסכימו ואמרנו שאנחנו רוצים להתערבב ולהכיר אחרים, בשביל זה הגענו לישראל. בסוכנות לא התלהבו מהרעיון והחבר שלי נסים אליהו, שעבד עם אריה 'לובה' אליאב, מקים חבל לכיש, הציע לי לפנות אל לובה. לובה נלחם למעננו, ואחרי שלושה חודשי מאבק במוסדות השונים קיבלנו בתחילת שנת 58' אישור להתיישב במושב שחר בחבל לכיש החדש.

מושב שחר הוקם בשנת 1954. המתיישבים הראשונים שנשלחו לשם עלו ממרוקו, תוניס, אלג'יר, עיראק ומצרים. אליהם הצטרפו שלוש המשפחות הקוצ'יניות שלנו. כשרק הגענו, רוב המתיישבים האחרים שמרו מרחק מאיתנו. אנחנו היינו שונים, שחורים, קטנים ורזים, נראינו להם כנראה חלשים מבחינה פיזית, אולי גם פרימיטיבים. מעטים מהם ידעו משהו על התרבות העתיקה והמפוארת של הודו ועוד פחות היו ידידותיים ורצו להכיר אותנו ושאלו על חיינו בהודו.

בשחר היו אז רק צריפי עץ קטנים של חדר אחד שבהם הצטופפו משפחות שלמות. בצריף הראשון שלנו לא היתה אפילו דלת. על חשמל או מים זורמים לא היה מה לדבר וגם כביש לא היה לנו, רק שבילי אדמה שבחורף הפכו לביצות טובעניות. אחרי שנתיים חוברנו לחשמל ולמים ועברנו לבתים הראשונים שלנו, בתים קטנים של 45 מ"ר.

הבית בשחר בשנות החמישים

בהתחלה לא קיבלנו חלקות אדמה משלנו. סללנו כבישים, נטענו עצים, סקלנו אבנים מהאדמה כדי להכשיר אותה לזריעה ושאר עבודות מזדמנות קשות. קיבלנו בתמורה חמש לירות ליום, שהספיקו ללחם וכמה מצרכים בסיסיים. עבדנו עבודה פיזית קשה מאוד אבל היינו צעירים, וכמעט בכל ערב כשגמרנו לעבוד, עם כל העייפות הגדולה, התאספנו סביב מדורה כדי לשיר שירים ולספר סיפורים והיתה שמחה גדולה לצד הקשיים.

שנים ראשונות בשחר. מימין: שמעון אליהו, בת שבע אליהו, רחל סימון, בת ציון ואני

בשלב הבא לקחו אותנו לעבוד בחוות חקלאיות. זאת היתה הדרך להכשיר אותנו לעבודה חקלאית ומאוחר יותר לניהול עצמי של האדמות שנקבל במושב. קטפנו כותנה, עישבנו שדות, זרענו שתילי ירקות, השקנו את היבולים בצינורות, עקרנו סלק סוכר וקטפנו ירקות.

בין כל עבודות ההכשרה עלה גם הרעיון להקים לול עופות מטילות לביצים. כל משפחה קיבלה 12 תרנגולות וסככה קטנה כדי לגדל אותן. הניסוי הזה התחיל טוב אבל הסתיים בכשלון מוחלט, כי כולם תפסו מדי פעם תרנגולת ובישלו לשבת עד שנגמרו גם העופות וגם פרוייקט הלול. כמה שנים אחר כך הקמנו לולים גדולים יותר לתרנגולות מטילות והתפרנסנו מהם די טוב עד שעברנו לענף גידול הפרחים שהיה גם רווחי וגם הריח טוב יותר.

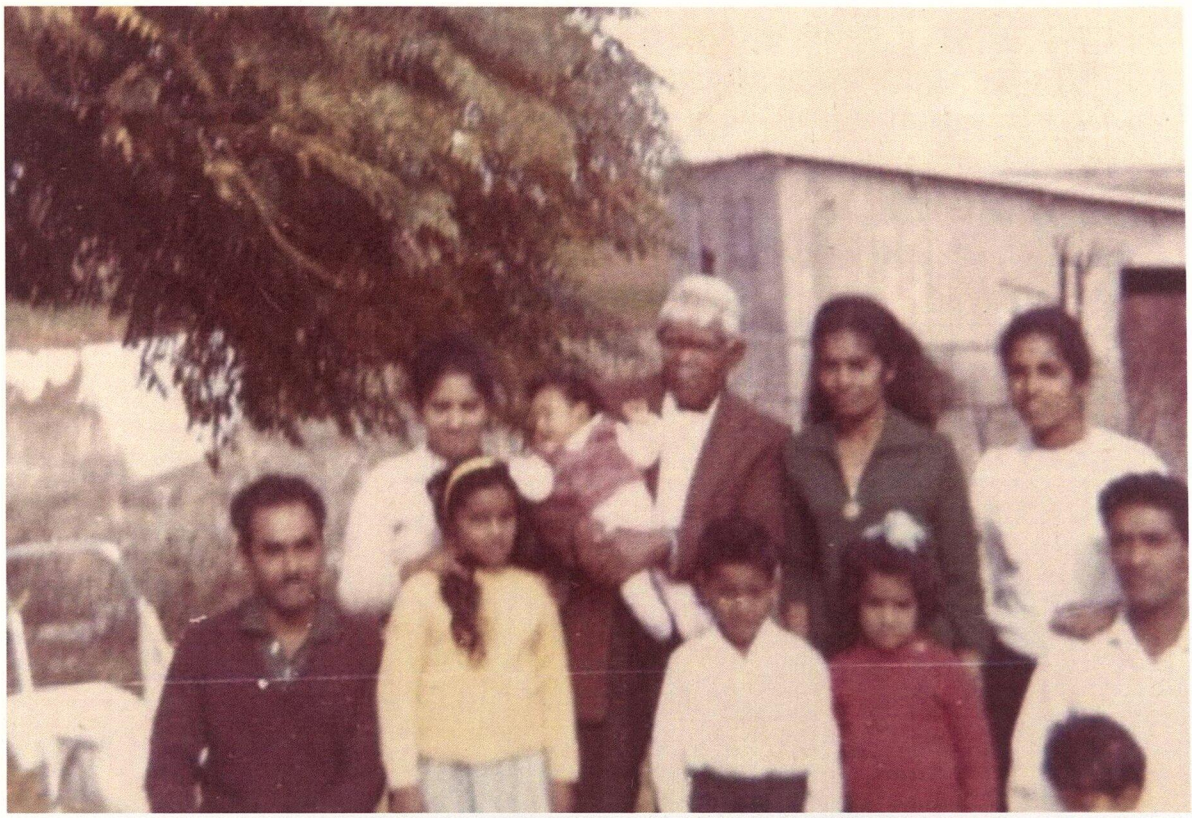
נישואים

בראשון ביולי 1958 נשאתי לאשה את בת ציון, שעלתה גם היא מקוצ'ין. בת ציון היתה חברה של אחותי רבקה וכך נפגשנו. לכבוד החתונה לוויתי כמה מאות לירות מחיים, אחיה של בת ציון, עבור הוצאות החתונה. לא היה לנו כסף לשמלת כלה, ובת ציון לבשה סארי. אני קניתי בתל אביב חולצה לבנה ומכנסיים שחורים בעשרים לירות ששילמתי בחמישה תשלומים. הטקס נערך בבית הכנסת של שחר, עם 300 אורחים שהגיעו מהקהילות הקוצ'יניות בכל רחבי ישראל. לא היו אוטובוסים שהגיעו אל המושב, ורוב האורחים לקחו את האוטובוס שיצא לבאר שבע וצעדו ברגל מצומת פלוגות לשחר, מרחק של 4 ק"מ. המשפחות של בת ציון ושלי הכינו את הסעודה לאורחים הרבים. האורחים לא יכלו לחזור אחרי החתונה לביתם כי היה מאוחר מדי ולא היו אוטובוסים. המבוגרים נשארו לישון בבית שלוש המשפחות הקוצ'יניות שגרו בשחר ובצריף של בית התרבות. אורחים אחרים ישנו בדיר שממנו פינינו את הכבשים והסוס ופיזרנו בו קש נקי, אבל רוב הצעירים נשארו ערים כל הלילה ושרו סביב המדורה. למחרת נסענו לירושלים, לבילוי של יום אחד בבית ההורים והאח של בת ציון. יום אחר כך כבר חזרנו לשחר, ובת ציון ואני לבשנו בגדי עבודה ולא הורדנו אותם עד היום.

חופה בשחר, הראשון ליולי 1958

בשנת 59' קיבלה סוף סוף כל משפחה חלקת אדמה משלה והספקת מים לשדות כדי לגדל ירקות, וכך התחלנו את חיינו כחקלאים עצמאים. זאת היתה התחלה חשובה בשבילנו, כי הרגשנו שאנחנו בונים את המשקים שלנו במו ידינו. עבדנו קשה בגידול ירקות ותוך חמש או שש שנים הצלחנו להוכיח לכולם שאנחנו, ההודים השחורים והרזים, דווקא חקלאים טובים מאוד ושכדאי לבוא אלינו כדי לקבל עצות. במשך הזמן הגיעו לשחר עוד משפחות של עולי קוצ'ין. אחותי שפרה ובעלה יחזקאל התיישבו בשחר וגם אחותי הצעירה רבקה, שהתחתנה עם מנחם, גם הוא עולה מקוצ'ין, הקימה את ביתה במושב. אבא חי איתנו בביתנו ונפטר מבעיות בלב בחודש אפריל 66', ולא זכה לראות את כל הישגינו.

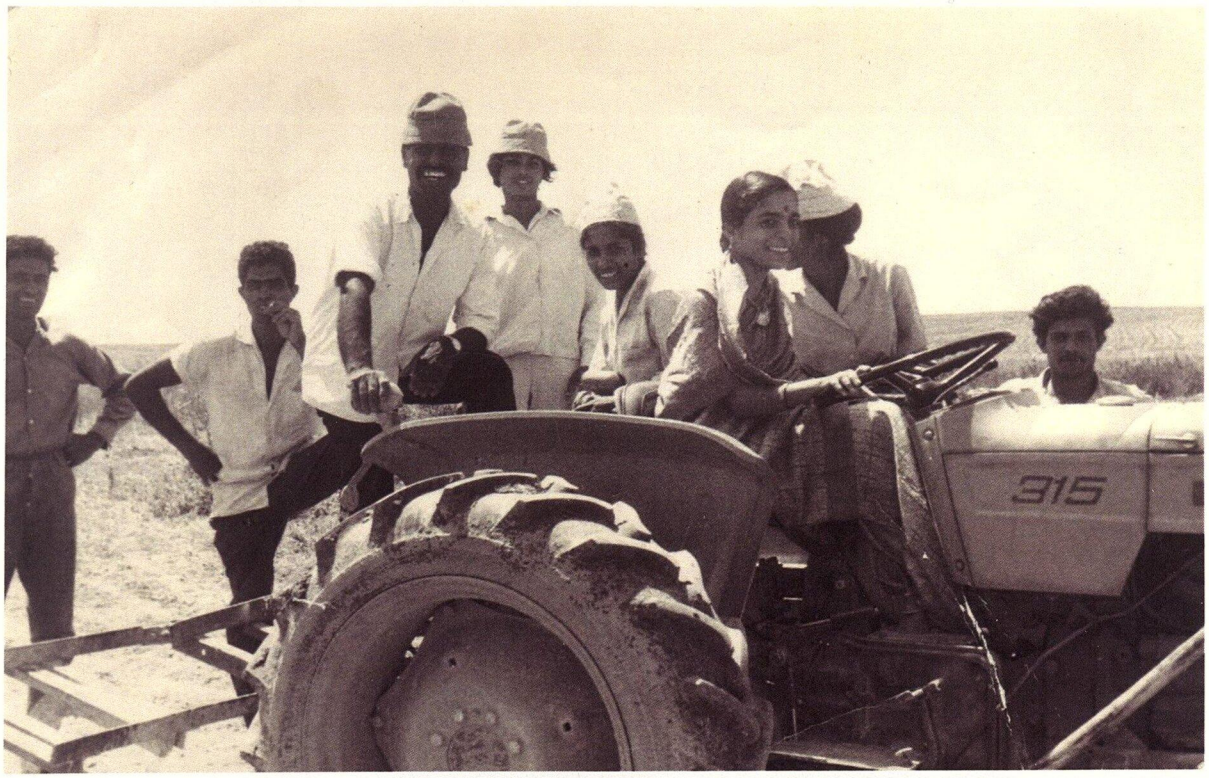

המשפחה בשחר. מימין למעלה: בת ציון, רבקה, אבא מחזיק את הנכדה אושרה, שפרה למטה: אני עם ברק, בינה, צור, שרה ומנחם

שנה לאחר החתונה, בשנת 59', התגייסתי לצבא, עברתי קורס חבלה ושוחררתי ומאז המשכתי לשרת במילואים. במלחמת ששת הימים גוייסתי שבועיים לפני תחילת המלחמה וכשהתחילו הקרבות נכנסתי עם היחידה שלי לעזה, ומשם לאל-עריש ותעלת סואץ. בכל מקום עבדתי באיתור מוקשים וחיבורי חבלות והגעתי הביתה רק אחרי יותר מחודשיים. במלחמת יום כיפור שרתתי בשמירה איזורית, ואחר כך בבניית בונקרים והצבת תותחים. במשך השנים הבאות שרתתי במילואים במקומות שונים עד שהשתחררתי בשנת 82'.

חברי מושב שחר היו בני עדות שונות, ועברו שנים עד שיצרנו ידידות. עכשיו, שנים רבות אחר כך, כמה מהם הם חברי הטובים ביותר. בשנים הראשונות, אנחנו, המתיישבים מקוצ'ין, עזרנו ותמכנו זה בזה גם בעבודה וגם מבחינה חברתית. עבדנו בשנים ההן כמעט כמו קומונה, והיו לנו הרבה סבלנות ונכונות לקבל עצות מהמדריכים שמשרד החקלאות שלח למושבי העולים. זה היה צעד נכון, כי הצלחנו בכל הגידולים השונים בלי רקע חקלאי קודם. כולנו היינו צעירים עם הרבה מוטיבציה ורצון להצליח וכולם גם היו חרוצים מאוד ומוכנים לעבוד שעות ארוכות בשדות. ובאמת, היבולים שלנו היו הטובים ביותר באיזור, גם בירקות שאיתם התחלנו וגם בפרחים שהתחלנו לגדל מאוחר יותר.

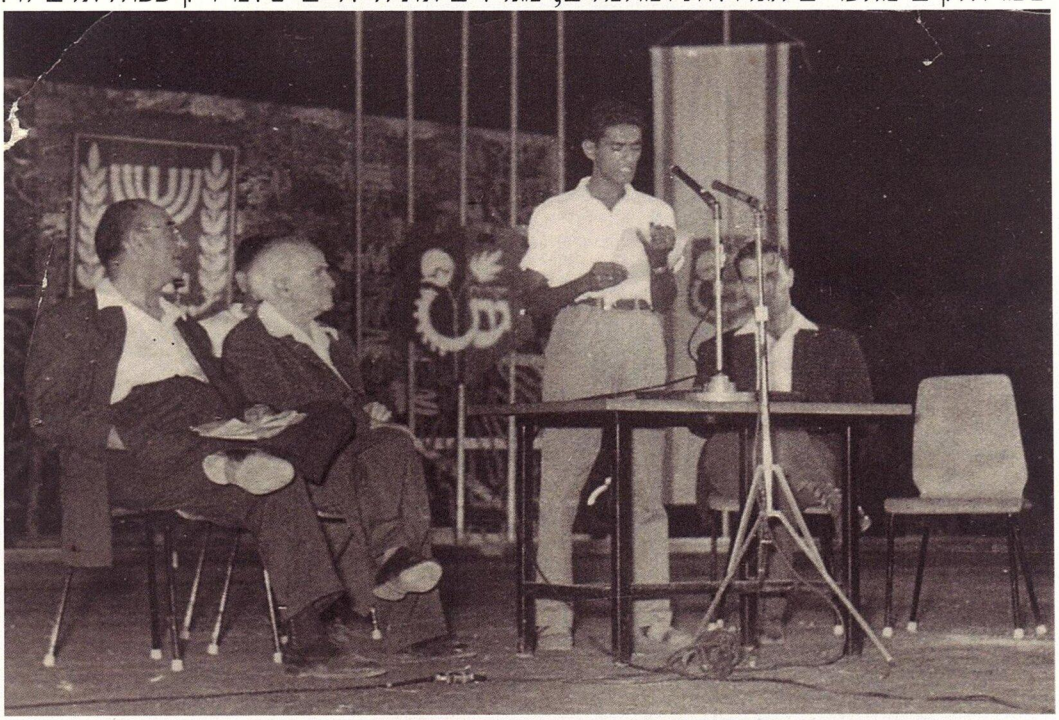
סייעה לנו מאוד העזרה שקיבלנו ממדריכים חקלאיים טובים ומסורים, והידידות של לובה אליאב, שדחף בשתי ידיו את חבל לכיש ואת שחר להצלחה ותמך בכולנו. במשך הזמן הצלחתי לקבל הלוואות קטנות לפיתוח ממשרד החקלאות, בזכות הערבות שנתן לי לובה, ובעזרתן התקדמנו. השקענו זמן ואת הכסף המועט שהרווחנו בפיתוח המשק ובמשך הזמן הצלחנו גם לשפר לאט לאט את תנאי החיים הבסיסיים שלנו. קנינו ארגז קרח קטן לבית, תנור גז לבישול, כמה מיטות נוספות ומצעים. בשנת 60' הצלחתי לקנות טנדר 'ויליס' ישן, שהיה הרכב הפרטי הראשון במושב, ושירת אותי ואחרים במשך שנים רבות. עם חסכונות קטנים הצלחנו לקנות יחד טרקטור ששימש את כולנו.

הטרקטור הראשון שלנו. אני קיצוני משמאל, בת ציון יושבת מאחור, ליד ה'נהגת', שהיא אורחת מהודו שהגיעה לביקור במושב

בשנת 1960 הוזמנתי לנאום בשם המתיישבים מחבל לכיש בחגיגת חמש שנים לייסוד החבל שנערכה בקרית גת. הזמינו אותי כנציג החקלאים ונתנו לי לקרוא נאום מוכן מראש, אולי כי העברית שלי עדיין לא היתה טובה מספיק. סירבתי לקרוא נאום שמישהו אחר כתב בשבילי. מדריך חקלאי שהדריך בשחר הציע לי לכתוב נאום בעצמי ואמר שיעזור לי לתקן את העברית, וזה מה שעשיתי.

ישבתי על הבמה לצד ראש הממשלה, דוד בן גוריון, ושר האוצר, לוי אשכול, מול אלפי אנשים שהגיעו מכל רחבי הארץ. בשורה הראשונה של המוזמנים ישבו שר החקלאות, משה דיין ושגריר ארה"ב בישראל, אוגדן ריד. כשהגיע תורי לנאום קמתי ואמרתי שבאתי לבקש רק דבר אחד: לא תוספת מים או כסף. מה שאנחנו רוצים, אמרתי, זה חינוך מהדרגה הראשונה לילדים שלנו, כמו שמקבלים בתל אביב וחיפה. אמרתי שעכשיו אנחנו מקבלים מורים לא מנוסים ועוזרות גננות לילדים שלנו. עם חינוך מסוג ב' אפשר יהיה לצפות שהילדים שלנו יהיו רק פועלים במפעלים וחיילים גרועים. אנחנו, המתיישבים שהגענו מהמזרח, מגדלים משפחות גדולות והרבה ילדים. הילדים האלה הם חומר הגלם האנושי למדינה הצומחת. אם חומר הגלם הזה יקבל חינוך משובח וטיפול טוב, אפשר יהיה לצפות שמהילדים שלנו יצמחו גם פרופסורים, קציני צבא, ואולי עוד בן גוריון ואשכול. מה שקורה עכשיו הוא שבישובים שלנו, שמרוחקים מהערים הגדולות ומוזנחים, מגדלים את הילדים שלנו רק ככוח אדם זול.

חגיגות חמש שנים ללכיש. על הבמה לצד בן גוריון ואשכול

נשמעו הרבה מחיאות כפיים וכשסיימתי לדבר ראש הממשלה לחץ את ידי. בן גוריון אמר בנאום שלו שאני טועה, שהממשלה מנסה לתת חינוך שיוויוני בכל הארץ. שמעתי אחר כך שהשגריר האמריקני, שישב ליד משה דיין, אמר לדיין שהיום הוא רואה שמדינת ישראל היא דמוקרטיה אמיתית, אם עולה חדש מהודו יכול לנאום בפני ראש הממשלה ולבקר בחריפות ובלי חשש את הממשלה.

סייפנים וורדים

בתחילת החיים בשחר התיידדתי עם שני אחים יוצאי קוצ'ין, אברהם (ז"ל) ויצחק סולומון, שהגיעו למושב עם משפחותיהם. התחלנו לגדל יחד פקעות ופרחי קטיף ליצוא להולנד. פקידים ממשרד החקלאות והסוכנות היהודית העריכו את ההצלחה שלנו ועודדו אותנו בהלוואות ותמיכה טכנית. בשנת 1964 שותפיי ואני ייצאנו כמויות גדולות של פרחי קטיף, בעיקר סייפנים (גלדיולות), לאירופה וזכינו בפרס הראשון ליצואנים מצטיינים מטעם ממשלת ישראל. הוזמנתי ע"י ראש הממשלה דאז, לוי אשכול, לקבל את הפרס והתעודה.

ראש הממשלה לוי אשכול מעניק לי את פרס היצואן המצטיין בשנת 64'

בת ציון עם בינה וברק בשדה הסייפנים שלנו

פקידים במשרד החקלאות יעצו לי לנסוע לאנגליה להשתלם בגידול פרחים בחממות. קיבלתי כרטיס הפלגה לאנגליה וחזרה ובשנת 1965, השארתי את בת ציון עם בינה שהיתה בת חמש וברק שעוד לא מלאו לו שנתיים, וגם את אבא שחי איתנו, ויצאתי על סיפון האונייה 'ירושלים' לאנגליה.

בזמן ההשתלמות החקלאית באנגליה

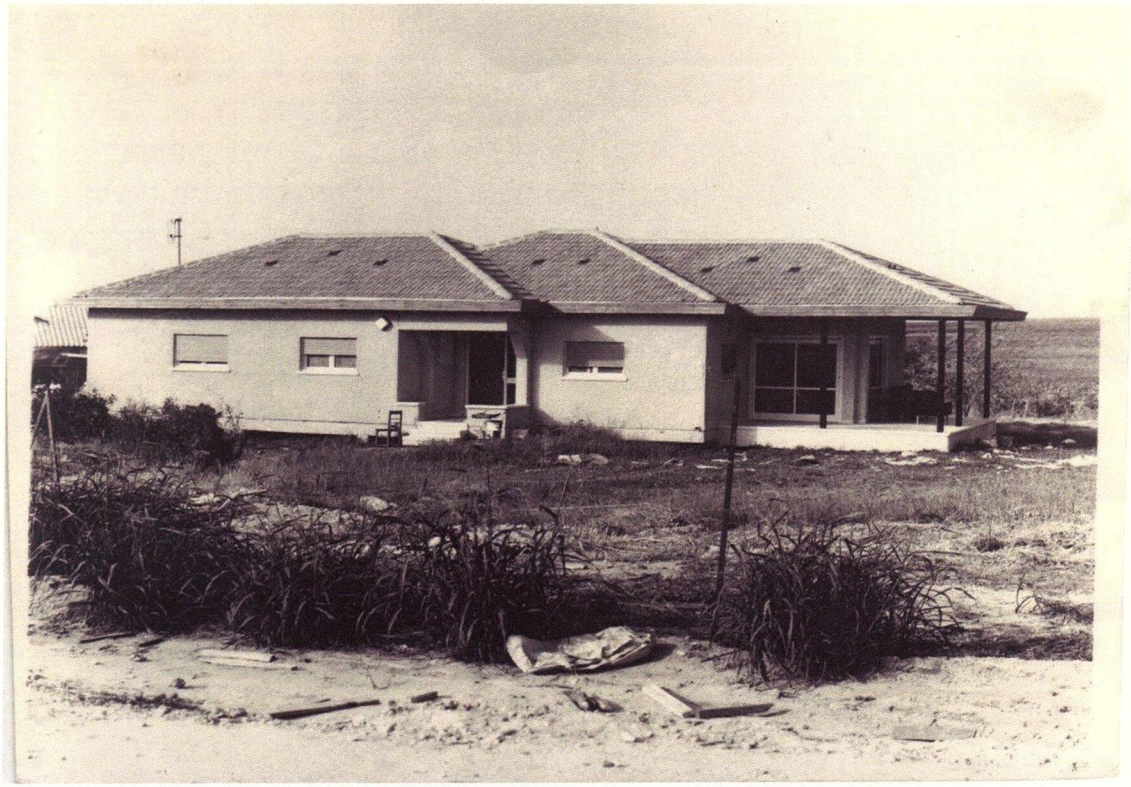
באנגליה עבדתי בחממת ורדים ולמדתי את הגידול. עם חבר הולנדי, קייס גרונוואגן, נסעתי לעבוד בחממה לגידול ירקות בהולנד. כשחזרתי לישראל אחרי שנה כמעט, הקמתי עם שני שותפיי חממה מודרנית לגידול ורדים, מחוממת בחורף ומאווררת בקיץ, על שטח של שלושה דונם. זאת היתה חממת הוורדים הראשונה בדרום הארץ. תוך שנתיים הוכחנו שוורדים יכולים לגדול גם בנגב. ייצאנו לאירופה כמויות גדולות של ורדים באיכות מעולה וחקלאים משאר מושבי הסביבה באו ללמוד ולהתייעץ איתנו. תוך ארבע שנים כמעט כל תושבי שחר החלו לגדל ורדים בחממות, וגידול ורדים לייצוא התפשט בכל רחבי הארץ. אני ושותפי נפרדנו וכל אחד הקים חממת ורדים במשק שלו. אורחים חשובים מהארץ ומחו"ל באו אל המשק שלי כדי לראות איך מושב עולים הפך לסיפור הצלחה. כתבות הופיעו בעיתונים וגם ברדיו ובטלויזיה על שחר וחבל לכיש ועל ההצלחה הגדולה. שחר הפך לריכוז הגדול ביותר של חממות ורדים לייצוא, ולי היתה הזכות להתפרסם כחלוץ בגידול ורדים.

בינה וברק בחממת הוורדים הראשונה

במשך כל השנים הארוכות שלי כחקלאי קיבלתי הרבה החלטות שהיו אולי אמיצות אבל גם פזיזות, והייתי תמיד הראשון לנסות גידולים חדשים. בזמן שהשתלמתי באנגליה למשל, ביקרתי בתערוכת הפרחים המפורסמת בצ'לסי. ראיתי שם סוג חדש של סייפנים ננסיים שנראו לי מתאימים לגידול בישראל. היה לי כבר ניסיון בגידול סייפנים רגילים והזן הננסי נראה לי מתאים, כי חשבתי שהמשקל הקל של הפרחים יוזיל מאוד את עלות הייצוא שלהם.

כשחזרתי לישראל ביקשתי במשרד החקלאות, במקביל לעבודה על הקמת חממות הוורדים, גם אישור לייבא כמה אלפי פקעות סייפנים ננסיים לניסיון. הפקיד האחראי, מקס וייל, אמר לי שזה גידול יקר ובעייתי בגלל פטריה בשם פוסאריום שתוקפת את הפקעות וגורמת לתמותה גבוהה, אבל אני התעקשתי והייתי מוכן לשלם מכספי. קיבלתי אישור לייבוא קטן במחיר מסובסד, עם אזהרה שאני עומד לאבד את הכסף. לקחתי את הסיכון כי הנחתי שהפטריה התפתחה באדמה בהולנד, שם גדל הסייפן במשך עשרות שנים. חשבתי שבאדמה חדשה ולא מעובדת כמו אצלנו זה לא יקרה. למזלי הרב התברר שצדקתי. הפקעות גדלו היטב והצלחנו לגדל סייפנים ננסיים באיכות מצויינת לייצוא. יחד עם האחים סלומון, שותפיי, הצלחנו לגדל יבולים טובים והרווחים הנאים מחממות הוורדים ומהסייפנים הננסיים איפשרו לנו לבנות בתים חדשים ויפים בשחר. מקס וייל אגב, שליווה אותנו בענף הפרחים מטעם משרד החקלאות, היה אחד האחראים להצלחת הענף. הוא דחף ועודד וסייע לנו מאוד להגיע להצלחה.

ביתנו החדש בשחר מייד בסיום הבנייה

אחרי שנים רבות, עם הרבה עצים ופרחים ונכדות ונכדים

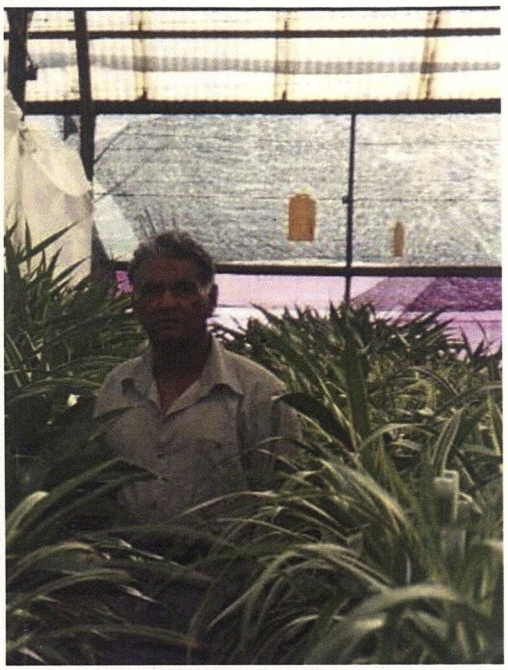
צמחי בית וכרם

אחרי שנים רבות של הצלחה בגידול ורדים החלטתי בתחילת שנות השמונים לעשות שינוי. שוק גידול הוורדים בישראל הפך רווי. הרבה מאוד חממות הוקמו ושפע הייצוא גרם לירידה במחירי הוורדים באירופה. בנוסף, גם במקומות אחרים בעולם הוקמו חממות. מומחים ישראלים סייעו להקים חממות ורדים גם באסיה ובאפריקה, וכל הגורמים האלה עזרו לנו להחליט לשנות כיוון.

את החממות הקיימות אפשר היה להסב לגידולים אחרים, שחשבנו שיידרשו פחות עבודה ופחות מהלחץ שמתלווה לייצוא. החלטנו לגדל צמחי בית, תחום די חדש בחקלאות הישראלית. היו אז בארץ רק כמה משתלות בודדות ולא מאוד מקצועיות. השוק לעומת זאת התחיל להתפתח. אנשים בנו בתים, התחילו לטפח גינות והדרישה לצמחים גדלה. נסעתי לגרמניה והולנד כדי לבדוק את התחום ויצרתי קשרים עם מגדלים מקומיים. ייבאנו מאירופה כמה צמחים בסיסיים ופופולאריים כמו קרוטונים, אגלונמות ודיפנבכיות. צמחים אלו שימשו כמטע צמחי האם שלנו ומהם חתכנו ייחורים, השרשנו והעברנו לעציצים למכירה. חיפשנו כל הזמן צמחים חדשים לפי דרישת השוק, כמו למשל זרעי דקלים קטנים שאותם הנבטנו ומכרנו כצמחים בוגרים.

במשך השנים המשתלה שלנו, 'משתלות צמח ופרח', גדלה והתרחבה ופיתחנו מערך שיווק רציני שכיסה את מרבית חנויות הצמחים הגדולות בישראל, מבאר שבע והדרום ועד לחיפה והצפון. הבן ברק, אגרונום בהשכלתו, ואנטוני, בעלה של בינה, השתלבו במשק ועבדו בגידול הצמחים ובשיווק.

צמחי בית בחממות שלנו

בנסיעות שלי להודו חיפשתי תמיד צמחים חדשים שאפשר לאקלם בישראל. הבאתי איתי דוגמאות למכון וולקני ברחובות, כדי שייבדקו שם הימצאות וירוסים ואפשרות לאקלום. הקליאנדרה היא דוגמה לצמח שנקלט יפה בישראל והפך לשיח מבוקש בגינות בארץ.

באמצע שנות התשעים הצטרפנו לפרוייקט חממות חדש וגדול במושב שחר. כל משק שהצטרף לפרוייקט קיבל ממשרד החקלאות הלוואות להקמת עשרה דונם חממות משוכללות לייצוא ורדים. הפרוייקט היה בעייתי כבר מההתחלה, כי החממות היו משוכללות ויקרות במיוחד, והיה צורך בהון עצמי גדול מאוד כדי להצליח להחזיר את המימון. אנשים לוו כסף רב כדי להשתתף בפרוייקט ולהחזיר את המימון הממשלתי. גם אנחנו לקחנו הלוואות גדולות, ובמשך השנים שעברו מאז התברר שהפרוייקט נכשל ברובו, וחקלאים רבים שהיו פעם עצמאים ומצליחים נקלעו למעגל של חובות ונפלו תחת העומס. רבים בשחר הגיעו למצב כלכלי קשה. אנחנו הצלחנו להתמודד, אבל כדי לשלם את החובות היינו צריכים להשתמש בחסכונות ששמרנו לעת זיקנה.

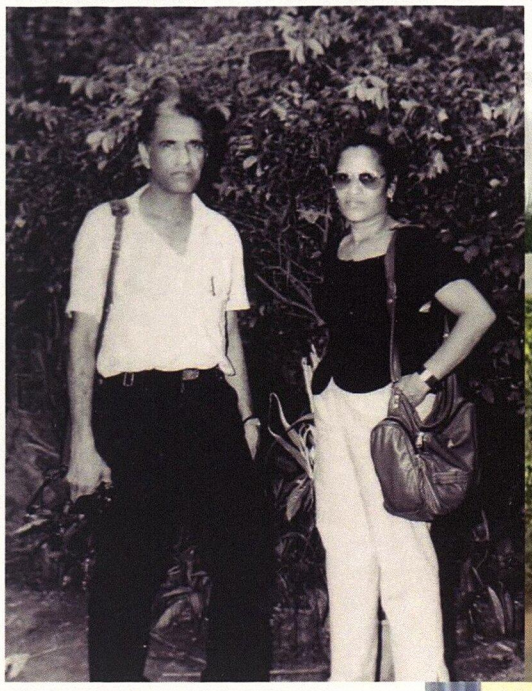
זה פרק עצוב בסיפור ההצלחה הגדול של שחר וגם שלי. אני רואה בזה גם כשלון של משרד החקלאות והמדינה. משרד החקלאות דחף את הפרוייקט בלי להעריך נכון את העלויות ואת ההלוואות שהחקלאים יצטרכו לקחת, והמדינה נכשלה בשמירה על ערך החקלאות. היום רואים בחקלאים פרזיטים מבזבזי מים, אבל לעם אין זכות קיום על האדמה שלו בלי עבודת האדמה, בלי שורשים באדמה. חקלאות זה לא רק עסק, זאת גם שליחות. ישראל תמיד היתה חלוצה בתחום של חקלאות מודרנית, ואפשר למצוא מומחים חקלאיים ישראלים בכל העולם. אנחנו צריכים לשמור על ההישג הזה ולמצוא דרכים להמשיך בחקלאות יעילה, חסכונית במים, שמפרנסת בכבוד את העוסקים בה.

הכרם שלנו בשחר שמטפח בן עמי

עם השנים בת ציון ואני החלטנו לצמצם את המשק ולסגור בהדרגה. סגרנו את המשתלה והחלטנו להמשיך לגדל רק מה שנוכל לקחת לבד על עצמנו. ברק עשה שינוי קריירה, למד משפטים ועובד היום במקצועו. בן עמי מעבד בשחר כרם גדול ויפה.

בת ציון ואני ממשיכים לקום מוקדם בכל בוקר ולצאת לעבודה במשק. אני מגדל גידולים שונים שהבאתי מהודו, בננות מיוחדות, קסאווה (טאפיוקה), מין שורש עמילני דומה לבטטה, מורינגה, שזה עץ שגדל באסיה, אפריקה ודרום אמריקה והוא מזין מאוד ובעל תכונות מרפא. אני גם מגדל 'תפוח ורד', עץ עם פירות קטנים ריחניים מאוד. אני בודק כל הזמן איך הגידולים האלה מתפתחים בישראל ואם אפשר יהיה להכניס אותם למגוון הפירות והירקות שאוכלים בארץ. בת ציון ואני ממשיכים עדיין להשריש שתילוני פאפאיה למכירה, וסיפקנו כבר אלפים רבים של שתילונים למטעי פאפאיה בכל רחבי ישראל. חקלאים ותיקים כמונו כבר אי אפשר יהיה לנתק מהאדמה.

בת ציון

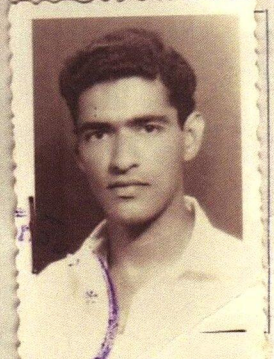
מדינת ישראל – משרד הדתות

129347

תעודת נשואין

פרטים אישיים	הבעל	האשה
הזוג		
שם המשפחה	אליהו	סימון
השמות הפרטיים	בנימין	מרים חיה בלון
העדה (הדתית) (מחוק את המיותר)	יהודי כהן / לוי / ישראל	יהודיה
תאריך הלידה	1928	14.1.1941
משלח היד הנוכחי	חקלאי	תופרת
מקום המגורים לפני הנשואין	שתר בנגלדש ברוש	קרית ביאליק רח' עמלים 10/
מס' תעודת הזהות	4481551	7-510913
ההורים		
שם המשפחה והשמות הפרטיים של האב	אליהו בנימין	סימון אלפרט
שם המשפחה והשמות הפרטיים של האם	שרה	מרים
מקום מגוריו של האב	שתר בנגלדש	קרית ביאליק בנגלדש
מקום מגוריה של האם	נפטרה	" "
משלח ידו של האב	רבין על עוגב	כתיבת על עוגב
משלח יד של האם		עקרת בית
העדים	עד א.	עד ב.
שם המשפחה והשמות הפרטיים	יאיר 313	יעקוב אברהם
משלח היד	שוטר	נהג מונית

הריני מאשר בזה, כי הנשואין של הזוג הנ"ל

נערכו ב ..... משהב שתר .....
(מקום החופה)

ביום ..... ארבעה עשר לחודש ..... תמוז .....

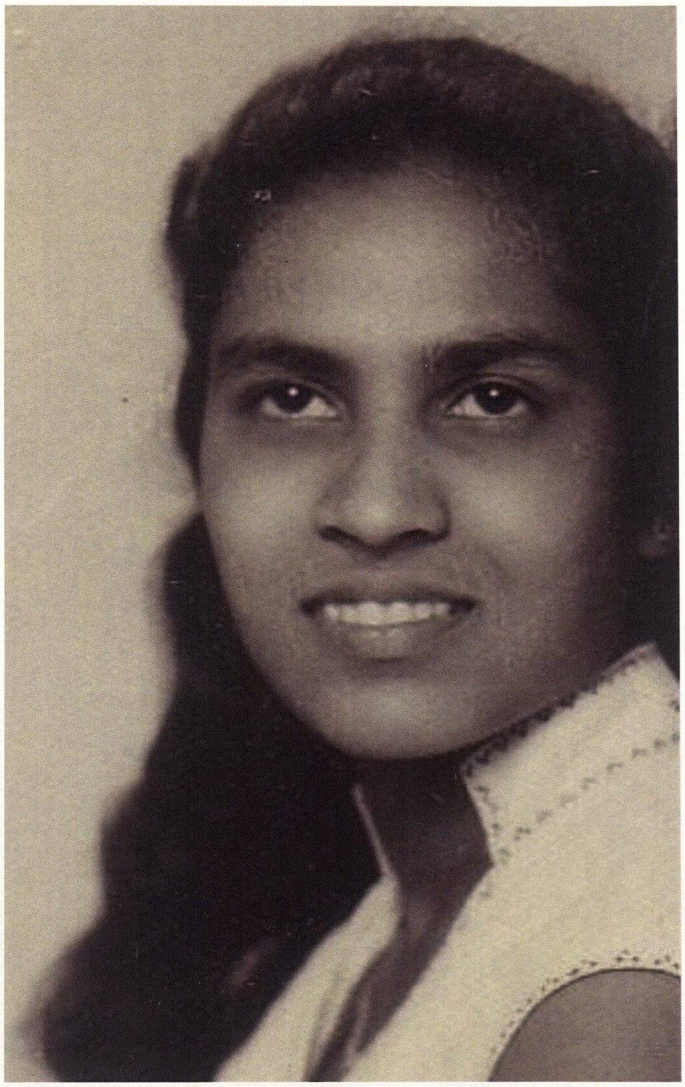
שנת חמשת אלפים שבע מאות ..... ושמונה עשרה .....

(195.8 ..... july 2 .....)
(תאריך לועזי)

ונרשמו בלשכת הרבנות ב..... אשקלון .....
(מקום הרבנות)

חתימת הרב המסדר

לשכת הרבנות
חותמת

אחד הדברים שבהם התברכתי במיוחד בחיים שלי הוא הנישואים עם בת ציון. בלי בת ציון לא הייתי משיג ומגיע לכל מה שהגעתי אליו בחיי. היא השותפה שלי והסוד לכוח שלי. היא תמיד השלימה ואיזנה אותי, והיא ממשיכה לעודד ולהיות אופטימית גם ברגעים קשים. בזכותה יכולתי להעדר הרבה מהמשק, לצאת למילואים בראש שקט, לנסוע לתערוכות פרחים באירופה ולהשתתף בכנסים חקלאיים בהודו. ידעתי שבת ציון תיקח את הפיקוד ותטפל במשק ובילדים הכי טוב שאפשר. אני אסיר תודה לה על ארבעת הילדים הנהדרים שהיא ילדה לנו ובגלל שהיא עדיין עומדת ועובדת לצידי, תמיד חזקה ואופטימית.

אני חושב שהסוד להצלחה של החיים שלנו ביחד הוא שאנחנו כל כך שונים, אבל מצליחים להבין ולקבל אחד את השני. שנינו מאוד עקשנים ועצמאיים והגענו למריבות גדולות בגלל זה, אבל שנינו ידענו גם לוותר כשצריך בגלל האהבה והכבוד ההדדי.

בת ציון היא ילידת מטן צ'רי שבקוצ'ין. היא נולדה בליל הנר השביעי של חנוכה, בת הזקונים של שמעון ורבקה ואחות לחיים ז"ל, אפרים ז"ל, אבא ז"ל ואסתר. החיים בביתה היו טובים, עם הכנסה קבועה מעבודתו של אביה ברכבת. אביה שמעון, 'שימונייקה', היה גם חזן בבית הכנסת. אחיה הבכור חיים למד בקולג' ועבד כמפקח במכס, ואחיה אבא עבד כמבקר מטענים ברכבת והם סייעו להכנסת המשפחה.

משפחתה של בת ציון. מימין לשמאל: האחות אסתר, אמא רבקה, אבא שמעון מחזיק בנכד שמעון, בת ציון (במרכז), בת הדוד שבע, האח אפרים, בת הדוד שושנה

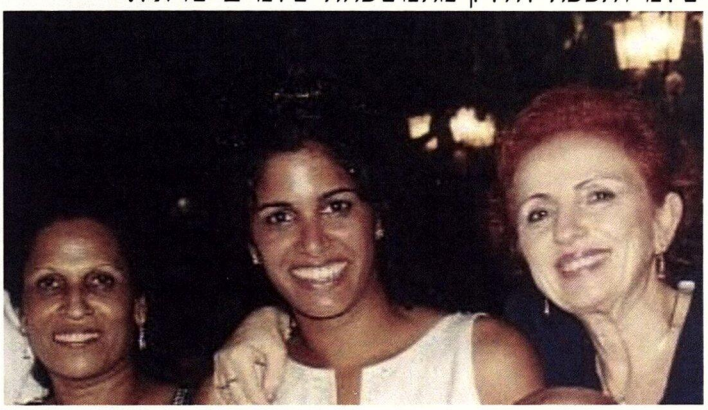
בת ציון זכתה לגדול עם הוריה עד גיל שתים עשרה. היא היתה בת זקונים מפונקת ושובבה מאוד, שיום אחד, כשרצה ליד בית הספר עם חברה, היא התנגשה בפרה ושברה את היד. בשנת 54' היא עלתה לישראל במסגרת עליית הנוער של הסוכנות. ההורים שלה נענו לתחנונים שלה והסכימו לשלוח אותה לבד בגיל צעיר כי גם אחיה אבא עלה באותו זמן לישראל והתחייב להשגיח עליה. הוריה עלו מאוחר יותר ועברו לגור בירושלים יחד עם אחיה חיים, שקיבל עבודה במשרדי המכס בירושלים. בת ציון למדה בחוות השומר בסג'רה ואחר כך במוסד הנוער בקיבוץ גבעת חיים. המרחק בין מטן צ'רי לצ'נדמנגלאם הוא לא גדול והמשפחות שלנו הכירו אלה את אלה, כמו שרוב המשפחות הקוצ'יניות מכירות. אבא שלה ואבא שלי היו אפילו מיודדים, אבל אנחנו הכרנו באמת רק בישראל. הלכתי לבקר את אחותי רבקה שלמדה בסג'רה ופגשתי את בת ציון שהיתה חברה של רבקה ולמדה איתה.

כשהתחתנו, בת ציון היתה צעירה מאוד, רק בת שמונה עשרה, אבל מההתחלה היא עבדה איתי בכל העבודות הקשות. השנים הראשונות בשחר לא היו קלות. שנינו עבדנו מהבוקר ועד הלילה באלף עבודות. עבדנו כשכירים בעבודות חקלאיות שונות, רעיית צאן, עישוב ועידור בטוריה וכל מה שהזדמן. אחר כך התחלנו לעבד את האדמות שלנו ולאט לאט התחלנו לראות ברכה. התחלנו עם גידולי ירקות שונים, תפוחי אדמה וכרוב ובוטנים. אחר כך עברנו לגידול סייפנים ומשם באמת התחלנו להתפתח. כשנסעתי בשנת 1965 להשתלמות החקלאית באנגליה, בת ציון נשארה במשק לבד עם שני ילדים קטנים, והתמודדה היטב עם כל העבודה, כמו שהיא עושה תמיד במשך שנים. היא טיפלה בילדים ובאבא ודאגה למשק וגם נהגה בטרקטור כשצריך. היא תמיד היתה, והיא עדיין, זריזה מאוד, מצליחה לגמור כמה עבודות בבת אחת, וכשהצטברו כמויות גדולות של ורדים למיין ולאגוד, היא היתה נכנסת לעבודה לצד הפועלים שלנו שאף פעם לא הצליחו לעמוד בקצב שלה.

במשך כל יום במשך יותר מחמישים השנים שאנחנו נשואים, בת ציון עבדה ועובדת בכל העבודות במשק יחד עם כביסה ובישול וגידול הילדים ועכשיו גם עזרה בגידול הנכדים. במשך תקופות המילואים שלי היא גם היתה צריכה לנסוע לקרית גת או אשקלון כדי לעשות קניות, לארגן את משלוחי הפרחים לשיווק ולדאוג לתשלומים. כשהילדים היו קטנים היא לקחה אותם לרופא כשחלו, עזרה בהכנת שיעורים, האכילה ורחצה והשכיבה אותם לישון. ואת כל זה היא עשתה בין כל העבודות שלה במשק ובלי לקבל שום עזרה ממני. אני עבדתי שעות ארוכות בשדה ובחממות ונתתי לה לדאוג לבד בכל מה שקשור לבית. כשאבא היה בחיים הוא גר איתנו בבית ובת ציון טיפלה בו ובישלה בשבילו ודאגה שירגיש טוב בביתנו. ובשנים הראשונות לא היו לנו בבית מקרר ומכונת כביסה ותנור לבישול, ואת כל העבודות היא עשתה בידיה.

החיים במושב יכולים להיות מגבילים מאוד אם אין אפשרות לצאת ממנו ותלויים באוטובוס שמגיע רק פעם ביום. בת ציון, בגלל אהבת העצמאות שלה, היתה אחת הנשים הראשונות במושב שלמדו לנהוג. כך היא היתה יכולה לצאת לקניות כשצריך, ובשנים מאוחרות יותר גם לחוגים שונים, לימודי אנגלית והתעמלות, אבל במיוחד לחוג ריקודי העם האהוב עליה, יחד עם החברה הטובה ד"ר אסי ששון. אסי, גם היא ממטן צ'רי, עזרה ליילד כמעט את כל הנכדים שלנו והפכה לחלק מהמשפחה שלנו בישראל.

אסי, בשמת ובת ציון

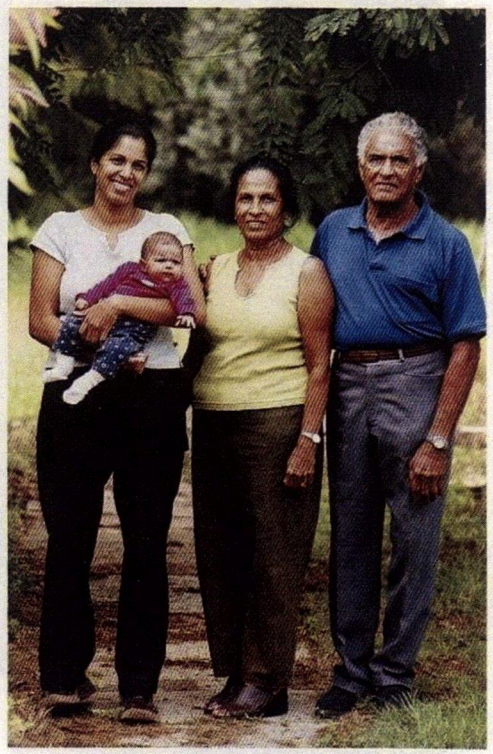
בת ציון עם אחותה אסתר ובינה

האהבה לבישול לקחה חלק גדול מזמנה של בת ציון עוד בשנים הראשונות, כשהיא למדה לבשל על פרימוס במטבח הקטנטן שלנו. היא אמנם עלתה לישראל כילדה, אבל היא הצליחה ללמוד כאן לבשל אוכל קוצ'יני אותנטי ומשובח. בת ציון למדה בארץ את סודות הבישול הקוצ'יני מאמא שלה, מנשים מבוגרות במושב ומנסיונות שעשתה בעצמה, מנסה לשחזר את הטעמים והתבלינים שהיא זוכרת משם. היא אפילו למדה את שני הנוסחים לבישול, כי התיבול והבישול אצלנו בצ'נדמנגלאם היו שונים ממה שהיה נהוג בבית שלה במטן צ'רי. בביקורים שלנו בהודו היא תמיד נכנסת למטבח של תומס, חברנו הטוב בארנקולם, ולומדת מהטבחית להכין מאכלים חדשים שהיא לא מכירה.

יש לי מזל גדול שבת ציון אוהבת לבשל ולארח, ואי אפשר להפחיד אותה בקלות. היא אף פעם לא נבהלה משפע האורחים שהגיעו אלינו הביתה, עם ובלי הזמנה או הודעה. בת ציון פשוט מוסיפה צלחת אחת או יותר לשולחן וזה אף פעם לא היה עניין גדול, גם כשאורחים הגיעו בכמויות, ידידים שלנו שהיו בסביבה ובאו לבקר או אורחים רשמיים שנשלחו ממשרד החוץ או החקלאות.

את אהבת הבישול ירשה בת הזקונים שלנו בשמת, שאחרי הלימודים במדרשה לאמנות שינתה כיוון, ולמדה בסאן פרנציסקו בבית ספר לבישול. בת ציון נרתמה במרץ הרב שלה גם לעסק של בשמת ועזרה בבישול ובפיקוח על הנעשה במטבח.

האגדה לבית אליהו

"2,000 רופיות נדרשתי לשלם לאנשי הסוכנות, כדי להסדיר את עלייתי לארץ. היו לנו אדמות, אבל לא היו קונים: הגויים ידעו שאנחנו מתכננים לעזוב, אז הם פשוט חיכו. אני עדיין שומר את הקבלה על מה ששילמתי לסוכנות." את הסיפור הזה ועוד עשרות סיפורים מרתקים שמעתי מ**בצלאל אליהו**, חקלאי ממושב שחר, איש מקסים ורב-פעלים: הוא מגדל ודיים בחממות, זן של ג'ינג'יר בטעם מנגו, שעועית סגולה, עץ קארי (וופלה) ושיח של נחשים ירוקים בטעם של ארטישוק (שפותח על ידי גופים בינל־אומיים, כדי להילחם ברעב באפריקה). לפני שנים רבות אירח בצלאל אליהו בביתו את דוד בן גוריון בכבודו ובעצ־מו, ולפני שש שנים ליווה את הנשיא עזר וייצמן בביקורו הממלכתי בהודו. בצלאל מתבל בסיפוריו את הארוחות ב"בשמתי", חדר האירוח המשפחתי, והוא מיטיב לספר את סיפורו האישי, כמו גם את סיפורם של יהודי קוצ'ין. קטניות, אם כן, היו רק התירוץ, שבגל־לו יצאנו למושב שחר.

עם בת ציון, בשמת והנכדה עינב בכתבה במגזין הבישול 'על השולחן'

בכל קיץ, בת ציון ואני מכינים למשפחה סעודה מסורתית על עלי בננה. בהודו נהגנו לציין בתשעה באב את האבל על חורבן בית המקדש באכילה על הרצפה. בישראל, לפי דרישת הנכדים, הפכנו את זה למסורת קיץ שנתית, בלי קשר לתשעה באב. בת ציון ואני מבשלים יחד את המאכלים המסורתיים והילדים והנכדים נהנים מהאכילה בידיים על עלי הבננה.

הארוחה השנתית על עלי בננה

בנוסף לאוכל הקוצ'יני המסורתי, תמיד אפשר לטעום אצלנו משהו חדש. בת ציון מוכרחה לנסות מאכלים ומטעמים חדשים, מתכון שראתה באינטרנט או בעיתון, וכולנו, כולל הילדים, הכלות, החתנים והנכדים, שמחים להיות שפני ניסיון ולטעום הכל.

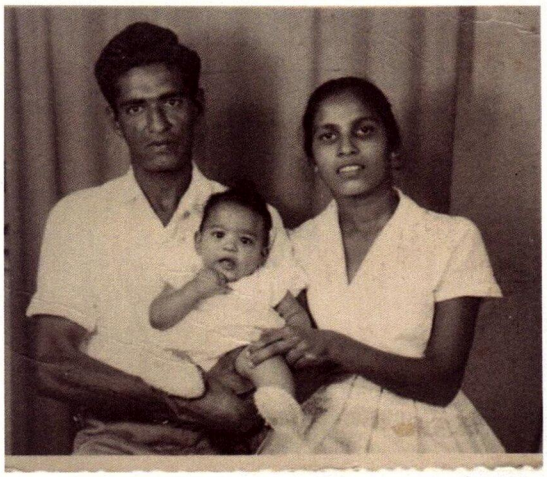

עומדים לפני הבית הישן של בת ציון במטן צ'רי. כיום הבית משמש כמחסן תבלינים

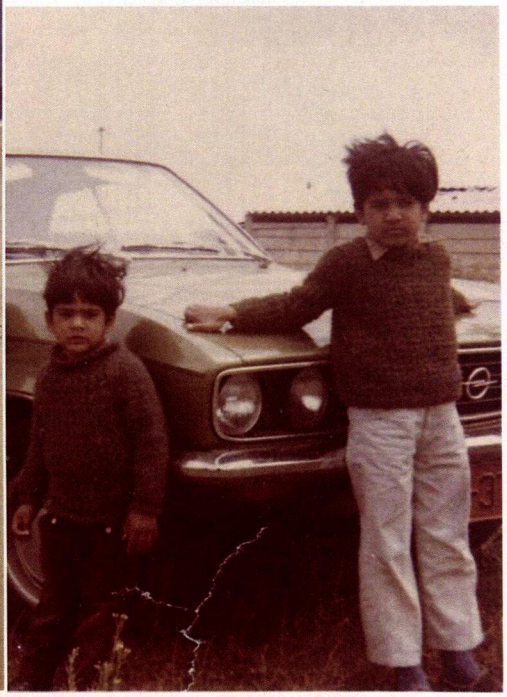
לפני כמה שנים עברתי ניתוח להחלפת הברך, וכששכבתי בבית בלי יכולת לעשות הרבה, היה לי זמן לראות כמה בת ציון מספיקה לעשות ביום אחד. אחרי יותר מחמישים שנים ביחד עדיין מפתיע אותי לגלות שעם כל העבודה הקשה שהיא עובדת, ואחרי כל הבישולים והניקיונות, היא עדיין מוצאת זמן גם ללימודים וגם לריקודי עם ואפילו סתם לשבת ולקרוא.

בין העבודות והחממות נולדו ארבעת הילדים שלנו. בינה נולדה בשנת 60', ברק נולד בשנת 63', בן עמי נולד בשנת 68' ובשמת, בת הזקונים, נולדה בשנת 71'. שבועיים לפני שילדה את בינה, בת ציון נסעה לירושלים להיות עם אמא שלה בזמן הלידה. חודש אחרי הלידה חזרנו הביתה. הגענו באוטובוס מירושלים לצומת פלוגות ומשם הלכנו ברגל לשחר, אני מחזיק את התינוקת ובת ציון עוזרת לאמא שלה בדרך הארוכה. כשבינה נולדה עדיין לא היו פעוטונים וגנים במושב. לקחנו אותה איתנו לשדות, שמים את התינוקת הקטנה לידנו בתוך שרפרף הפוך.

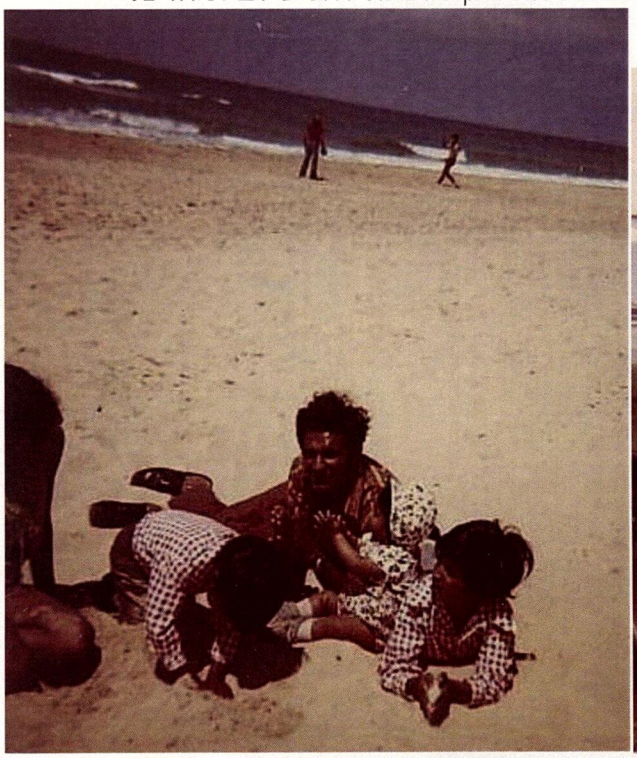

עם בינה התינוקת

כשברק נולד כבר יכולתי להביא אותם מבית החולים הביתה בטנדר 'ויליס' שקניתי מיד שנייה. בן עמי כבר הגיע הביתה באוטו חדש ובשמת התינוקת זכתה להגיע לבית חדש.

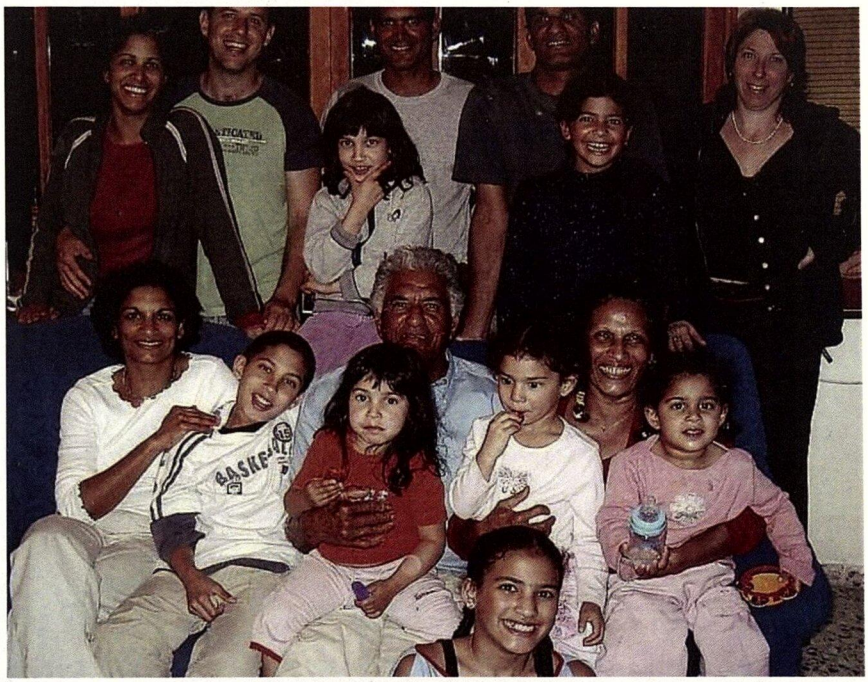
ברק ובן עמי

עם ברק, בשמת, בן עמי ובינה בחוף אשקלון

6 ב': ברק, בצלאל, בת ציון, בינה, בשמת ובן עמי

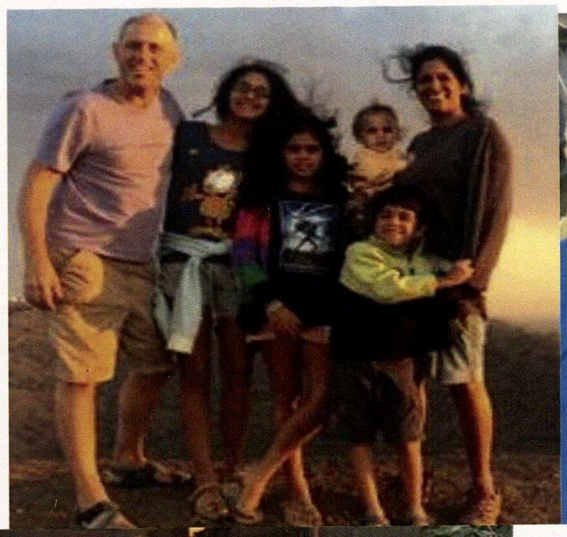

הילדים שלנו הם מקור לגאווה ושמחה גדולה בשביל שנינו. כבר מגיל צעיר כולם עזרו לנו גם בבית וגם במשק, משתתפים בכל העבודות בכל זמן שהיה להם. כולם למדו היטב, שרתו בצבא ונישאו לבני זוג טובים, ויש לנו היום לא רק ארבעה ילדים אלא שמונה, כי גם אנטוני של בינה, רחל של ברק, נטשה של בן עמי ואמיר של בשמת הם הילדים שלנו. בני הזוג של הילדים ובני משפחותיהם הפכו לחלק מהמשפחה הגדולה שלנו. בבית יש לנו קיבוץ גלויות שלם. יש לנו חתן שהגיע מקנדה וכלה שעלתה מרוסיה וחתן ממוצא דרום אפריקאי וכלה ממוצא בולגרי. ויש לנו נכדות ונכדים בכל מיני גוונים של מוקה ושוקולד, שמביאים לנו הרבה אושר ונחת.

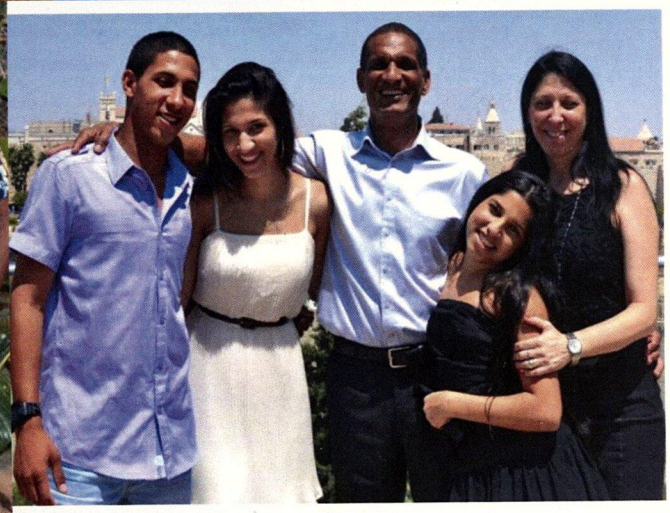
עומדים מימין: רותם, ליבי, עומר, אביתר, נטע ונועה
יושבים: מאיה, בת ציון, עינב, בצלאל וגלי

שבט 6 ב' המורחב

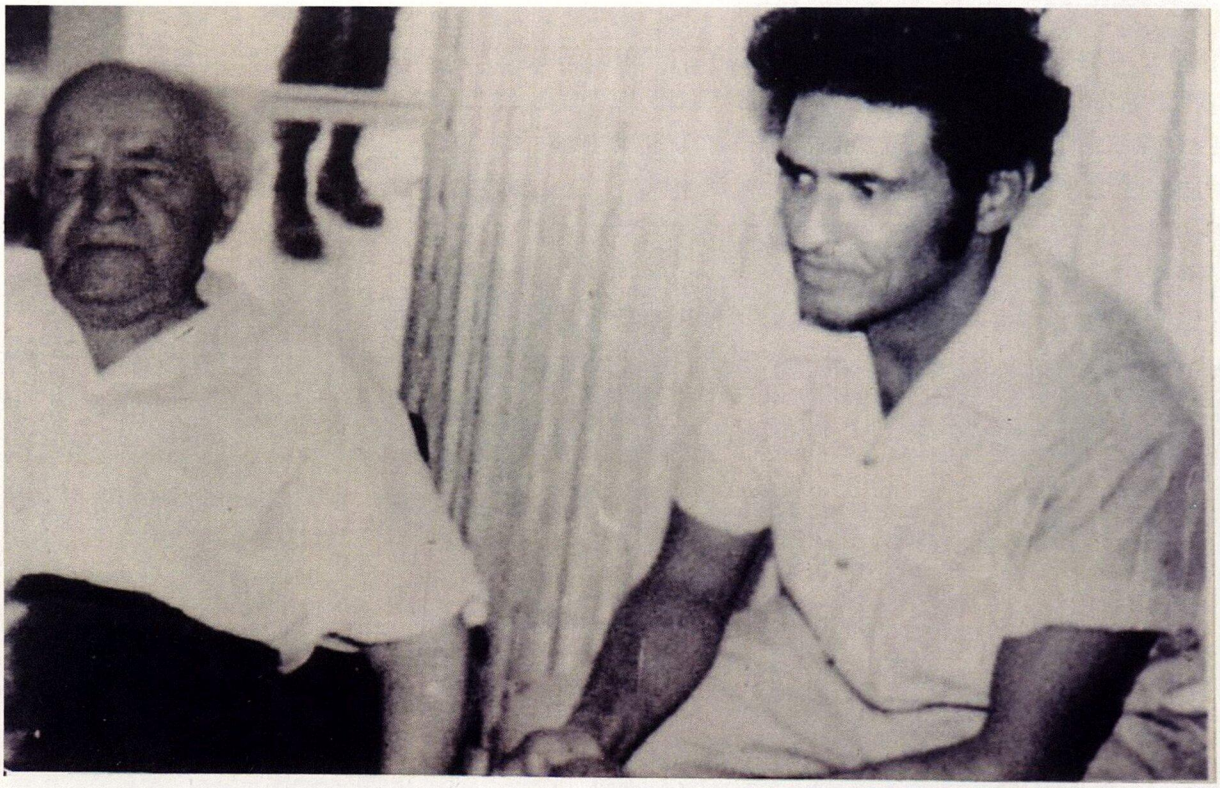

אנשים שזכיתי לפגוש

היה לי מזל גדול לפגוש במשך החיים שלי הרבה אנשים טובים ומיוחדים, והפגישות האלה היו מאוד חשובות בשבילי. זה היה מאוד לא צפוי שאני, עולה צעיר מהודו, יכולתי לנאום מעל אותה במה לצד ראש הממשלה דוד בן גוריון, אבל הרבה יותר מפתיע ומרגש בשבילי היה בואו של בן גוריון לביתי בגיל מבוגר, קצת לפני מותו. היתה לי הזכות לטוס עם עזר ויצמן כחבר המשלחת של נשיא ישראל בביקור ממלכתי ראשון בהודו. זכיתי לארח בבית ובחממות שלנו ראשי מדינות מהודו ומישראל, אבל יותר מכולם, אריה, 'לובה' אליאב, ז"ל, הוא האדם שהפגישה איתו היתה משמעותית במיוחד בשבילי, אחד האנשים הגדולים שהכרתי, וחבר טוב וצנוע.

לובה אליאב, ידיד נפש

הזכרונות שלי מהשנים הראשונות בשחר, וההצלחה הגדולה בגידול ורדים לייצוא בחממות, קשורים תמיד באדם שאני חייב לו הרבה ושראיתי בו ידיד נפש. לובה אליאב, מדינאי והוגה דעות, פיקד לפני קום המדינה על ספינות מעפילים והבריח אותן לישראל. בשנים 55' – 57' הוא עמד בראש צוות ההקמה של חבל לכיש, קלט עשרות אלפי עולים ודאג ליישב אותם ביישובים חדשים וערים קיימות. הכרתי אותו שנה אחרי שעליתי לארץ, כשפניתי אליו וביקשתי ממנו שיעזור לי להתיישב במושב בחבל החדש. כבר מתחילת ההיכרות איתו נוצרה בינינו ידידות חזקה ולובה נתן בי אמון עמוק ותמיכה. האמון והתמיכה והידידות שלו לא נפסקו אף פעם, ובלי העצה והמלה הטובה שלו לא הייתי מגיע להישגים שהגעתי אליהם. הוא עזר לא רק בעצות ובידידות. בכל פעם שנזקקתי להלוואה ממשרד החקלאות או הסוכנות, לובה מייד המליץ עלי ונתן את ערבותו שאני איש ישר ואמין עם הרבה אמביציות.

אריה 'לובה' אליאב ז"ל

כשרואים עכשיו את הפוליטיקאים בישראל, על תאוות הבצע ותאוות השררה שלהם, ומשווים אותם ללובה, קשה להאמין שהיו פעם אנשים כמוהו. לובה היה אחד האנשים הבודדים שאפשר לומר עליו שהוא טהור וליבו טהור. עד יום מותו הוא חי בצניעות מדהימה באותה דירה ישנה ופשוטה בתל אביב, בבית שבנה אביו כשהגיע לארץ בתחילת המאה. אף פעם לא היה לו שום צורך בדברים חומריים מיותרים. הוא בנה את חבל לכיש ויישב שם את העולים החדשים שהגיעו בעיקר מארצות המזרח בלי להתנשא אף פעם, בידידות אמיתית, ועם הרבה סקרנות ועניין בנו כאנשים.

לובה תמיד היה חבר טוב ופתוח להצעות ובקשות. נוצר בינינו קשר חם ואמיתי, גם עם אשתו היקרה טניה ועם ילדיו ומשפחתו. לובה אליאב הוא בין המנהיגים הבודדים בישראל שדיבר שנים באומץ רב על הבעיות שיגרום לנו הכיבוש לאחר מלחמת ששת הימים, גם בספר שכתב '**ארץ הצבי**' וגם בכל מקום שרצו או לא רצו לשמוע אותו. הוא שילם את המחיר ונזרק ממפלגת העבודה ומעמדת הכח כסגן שר הקליטה וסגן שר המסחר והתעשייה, אבל המשיך ללכת לבדו ולהשמיע בקול את האמת שבה הוא האמין. איש של חזון ואומץ וצניעות שאני גאה שזכיתי להיות לו חבר. לובה נפטר במאי 2010, ובת ציון ואני שומרים על קשר חם עם טניה, אלמנתו.

קפה עם פילוסופים

אחד המפגשים המרתקים שהיה אצלי בבית היה עם הפילוסוף הצרפתי ז'אן פול סארטר ושותפתו סימון דה בובואר. בשנת 1970 שני הפילוסופים הצרפתים החשובים הגיעו לישראל לביקור. הם התעניינו במדינת ישראל הצעירה וביקשו לבקר גם במושב עולים ולהפגש עם ישראלים חדשים.

השניים הגיעו לביתנו ואנחנו שתינו יחד קפה ושוחחנו באנגלית. סארטר התעניין במיוחד איך המדינה הצעירה מתמודדת עם בעיות של התנגשות תרבויות שונות. הוא שאל אותי האם יש לדעתי בישראל אפליה על רקע גזעי של עולי המזרח לעומת עולי אירופה, האם יש אפליה על רקע צבע עור או תרבות שונה. הוא רצה לדעת איך עולה שהגיע מאסיה לישראל מרגיש כאן והאם צבע העור הכהה מקשה עלינו להקלט בחברה הישראלית. בתשובה לשאלותיו אמרתי שלדעתי אפליה גזעית מכוונת אין, אבל יש הרבה בעיות. רוב האנשים בצמרת השלטון הישראלית היו אז ילידי אירופה או ילידי ישראל ממוצא אירופי. רוב המרצים באוניברסיטאות, בכירים במשרדי הממשלה, הקצינים הבכירים, רובם היו ממוצא אירופי. לכן, את העולים מהמזרח, ובעיקר את ילדיהם, צריך יהיה לקדם עם חינוך משובח לכולם. זאת היתה תמיד הסיסמה שלי שאני עדיין מאמין בה. השקעה בחינוך ורמת לימודים טובה הם המפתח להצלחה בכל חברה, ובמיוחד במדינה קטנה וחסרת משאבים כמו ישראל. הפילוסופים הצרפתיים רצו לדעת איך אפשר לעשות שינויים בחברה הישראלית ושאלו הרבה שאלות גם על חיינו הקודמים בהודו. הם רצו לדעת על החיים היהודיים והמנהגים בקוצ'ין, על הסיבות להגירה היהודית לישראל ואיך אני מסביר את הצלחתי כחקלאי. מאוד הפתיע אותי לראות כמה סקרנות ועניין בפרטי פרטים הם גילו בכל מה שראו ושמעו בארץ.

דוד בן גוריון

אני עדיין זוכר את ההתרגשות הגדולה בקוצ'ין כששמענו שדוד בן גוריון הכריז על הקמת מדינת ישראל. לפני ההכרזה על קום המדינה הזמנתי אצל חייט מקומי דגל לבן שצבענו בו מגן דוד כחול. באותו יום שישי ארגנתי את בני הנוער היהודים בקהילה לצעדת ניצחון שבסופה קיימנו מסדר והנפתי את הדגל. אחד הדודים המבוגרים שבר בכעס את מוט הדגל וצעק עלינו, כי הוא חשש שהשכנים המוסלמים יתנפלו על הקהילה. אנחנו התעקשנו והנפנו את הדגל מחדש וכל הילדים ובני הנוער השתתפו בצעדה. השכנים, גם המוסלמים, התאספו והסתכלו בסקרנות כששרנו את 'התקוה', ולא היתה שום התנפלות.

אחר כך הלכנו חמישה קילומטרים כדי להגיע לעיירה קרובה שהיתה מחוברת לחשמל ושילמנו לבעל חנות למכשירי רדיו סכום כסף קטן כדי שינסה לכוון את הרדיו לקלוט את 'קול ציון לגולה' ששודר מירושלים. הוא ניסה שוב ושוב אבל לא הצליח, ובכל זאת חגגנו, בתחרויות ספורט, הצגות, ריקודים וזיקוקים. היינו כל כך מאושרים להשתתף, אפילו מהמרחק הגדול הזה, בשמחה על הקמת מדינת ישראל. והנה, שנים אחר כך, אנחנו בישראל, והאדם שהכריז על הקמת המדינה יושב בחדר האורחים בבית שלנו ומשוחח עם חברי ואיתי.

בת ציון ואני מארחים את דוד בן גוריון בביתנו

בן גוריון הגיע עם לובה אליאב לאחר שכתב לי שני מכתבים וביקש לבקר אותנו. זה היה זמן לא רב לפני מותו. הוא כתב שרופאיו לא ממליצים על נסיעות מעייפות אבל הוא בכל זאת רוצה לבקר. בינה ובן עמי היו בבית הספר ובגן אבל ברק בן השמונה ובשמת התינוקת היו בבית. בן גוריון דיבר איתנו על בעיות קליטה ועלייה וזכר את הנאום שלי במלאת חמש שנים ללכיש. סיפרתי לו שאנחנו משפחת 6 ב', כי שמות כולנו מתחילים באות בית: בצלאל, בת ציון, בינה, ברק, בן עמי ובשמת. בן גוריון אמר שהשמות מהתנ"ך ורצה לדעת איך אני מכיר את התנ"ך. סיפרתי לו שבילדותי למדתי תורה ועברית בקוצ'ין. הוא פנה לבת ציון ואמר לה: 'את יודעת, יש עוד הרבה שמות יפים שמתחילים באות בית, תמשיכי...'

מיכאל בר זוהר, מזכירו האישי של בן גוריון, ליווה אותו והכין סרט על חייו שנקרא 'בן גוריון זוכר'. הוא לקח את בן גוריון ואת ברק לשדות שמאחורי הבית, ושם צילמו אותו צועד עם ברק, אוחז בידו ומדבר איתו על התנ"ך. בסרט, שהוקרן גם בקולנוע, הם נראים צועדים זה ליד זה, זקן עם שיער ארוך ולבן וילד עם שיער ארוך ושחור, העבר והעתיד.

בן גוריון וברק

יצחק רבין

בשנת 1994 זכיתי לקבל את פרס קפלן היוקרתי על הצלחתי בפיתוח זנים חדשים של צמחי בית ופרחים. את הפרס העניק לי ראש הממשלה המנוח יצחק רבין במשכן הכנסת, במעמד יו"ר הכנסת. בין האורחים שלי לטקס היו שגריר הודו בישראל, מר פ.ק. סינג ואשתו ריטה וחברי לובה אליאב וכן משפחתי וחברים. על הבמה ישבו מר רבין, שרת העבודה אורה נמיר, יו"ר ההסתדרות שבח וייס ואחרים. רבין העניק לי את הפרס, לחץ לי את היד ושאל אותי למה אני לא עונב עניבה. עניתי לו שאני חקלאי שעובד בשדות, וקשה לעבוד עם עניבה. רבין בתגובה חייך את החיוך הביישני שלו. זה היה ערב חשוב בחיים שלי ומשפחתי ואני שמחנו מאוד והרגשנו גאווה רבה על קבלת הפרס המכובד.

כמה ימים אחר כך טסתי להודו כדי להשתתף בוועידה חקלאית בבנגאלור. המארח שהסיע אותי אמר לי להביט החוצה וכשהסתכלתי ראיתי לוח ענקי שעליו היה כתוב באנגלית 'ברוך הבא מר בצלאל, מזל טוב על זכייתך בפרס קפלן'. התרגשתי מאוד לראות עוד כמה שלטים כאלה לאורך הדרך, וחשבתי על הורי וסבא וסבתא ועל הגאווה שהיו מרגישים לו היו רואים את הכבוד שאני זוכה לו בהודו.

מקבל את פרס קפלן מידי יצחק רבין במשכן הכנסת, 1994

שנה אחר כך טסתי עם בת ציון להודו לבקשת חוואי מהיידראבאד שביקש שאתכנן לו חממות ורדים. המארח לקח אותנו לביקור באחד ממקדשי השיש המפורסמים של היידראבאד, מהמקדשים היפים ביותר של הודו. כשטיפסנו במדרגות ראינו את המוני המתפללים צועדים בשתיקה מוחלטת והכל נראה שליו ושקט. אמרתי לבת ציון שהשקט הזה מטעה. מבין ההמונים יצאו גם אנשים שרצחו את מהטמה גאנדי, כי האלימות היא בפנים. לא ידעתי שבאותו זמן, בישראל, יצחק רבין נרצח. כשחזרנו לחדרנו במלון שמענו את הידיעה הנוראה. שנינו ישבנו ובכינו במלון בהודו ולא יכולנו לישון באותו לילה. שבוע אחר כך, כשחזרנו לישראל, ישבתי והסתכלתי בקלטת הווידאו מטקס פרס קפלן וראיתי את רבין לוחץ את ידי ומחייך.

הביקור בהודו עם עזר ויצמן

עזר ויצמן הגיע לביקור בשחר בשנת 1995, בזמן שכיהן כנשיא מדינת ישראל. הוא בא עם אשתו ראומה, ובת ציון הכינה להם ממיטב המטעמים של קוצ'ין. שוחחנו עם מר ויצמן על מצב החקלאות בישראל וסיפרתי לו על היכרות קודמת שהיתה לי איתו. שרתתי אז במילואים בשדה התעופה באילת, בזמן שויצמן היה מפקד חיל האוויר. הוא הגיע לאילת במטוס שהטיס בעצמו. לאחר הנחיתה הציבו אותי לשמור על המטוס, ואני עמדתי ושמרתי עם רובה ביד, והנחתי רגל אחת על גלגל המטוס. ויצמן יצא מהמטוס, צעק עלי להוריד את הרגל, לעמוד ישר ולשמור ונסע משם. ויצמן צחק כשסיפרתי לו את הסיפור.

ראומה ועזר וייצמן מתארחים בביתנו בשנת 95'

בשנת 97' נשיא הודו הזמין את מר ויצמן לבקר בהודו. זה היה הביקור הממלכתי הראשון של נשיא ישראלי בהודו. משרד הנשיא הזמין כמה אנשי עסקים, כמו למשל סטף ורטהיימר, לטוס עם הנשיא, וגם אני זכיתי לקבל הזמנה להצטרף אל הנשיא במטוסו. בזמן הטיסה ויצמן עבר בין האנשים ופטפט איתם, וכשהגיע אלי הוא סיפר לי שהוא מתכוון לבקר בבית הכנסת בקוצ'ין. כשנחתנו בבומביי התקבלנו בקבלת פנים ממלכתית.

אחרי יומיים של ביקורים וסיורים טסנו לניו דלהי, בירת הודו, וביקרנו בכל האתרים החשובים. באחד הארועים היו נוכחים מר נהרה סימה ראו, ראש ממשלת הודו לשעבר, ומר מנמוהן סינג, שר האוצר אז (ואחר כך ראש הממשלה). מר ראו ומר סינג הם שפתחו את כלכלת הודו למשקיעים זרים, וגם הכירו בישראל וחידשו את הקשרים הדיפלומטיים בין המדינות. ניגשתי אל מר ראו, לחצתי את ידו ואמרתי לו שאני ישראלי הודי ואני מעריץ שלו

ומתפעל מהתעוזה שלו על שפתח את הודו לעולם. הוא שאל למעשי ומתי היגרתי לישראל ואני הזמנתי אותו לבקר בישראל. מר ויצמן ניגש אלי עם ראש ממשלת הודו דאז, מר דווה גאודה, והציג אותי בפניו כאחד החקלאים המפורסמים בישראל. הוא אמר למר גאודה שהוא, ויצמן, בא למושב שלי כדי ללמוד איך לגדל צמחים. הנשיא ויצמן היה מופתע מאוד כשמר גאודה צחק ואמר שהוא זכה לבקר אצלי בשחר עוד הרבה לפניו. בשנת 93' מר גאודה, שהיה אז ראש ממשלת מדינת קרנאטאקה, הגיע לביקור בישראל. הוא ביקר בביתי והזמין אותי לבדוק כמה חוות במדינתו ולייעץ לו איך לפתח אותן.

יומיים אחר כך מר ויצמן ואנחנו, המלווים, נחתנו בבנגאלור. הנשיא ויצמן היה נרגש כי בתקופת מלחמת העולם השנייה, כאשר שירת בחיל האוויר הבריטי, הוא הוצב בבנגאלור לתקופה מסויימת. משם המשכנו לקוצ'ין. מטוס הבואינג 707 שבו טסנו היה גדול מדי לנחיתה בשדה התעופה בקוצ'ין, שהיה אז קטן מאוד, וחיל האוויר ההודי הציע לנשיא מטוס טופולוב רוסי, שאותו הטיס ויצמן לקוצ'ין בעצמו. משדה התעופה לקחו אותנו לבית הכנסת הפרדסי במטן צ'רי. ראומה ועזר ויצמן הופתעו לראות את כל היהודים שהתאספו בבית הכנסת. את האורחים קיבל סמי חלגואה קודר, נציג הקהילה היהודית. הנשיא נשא נאום יפה וציין את הצלחת יהודי קוצ'ין להשתלב בחיים בישראל. בסוף הנאום הוא קרא לי וביקש ממני לעמוד לצידו ואמר : 'זה בצלאל, חקלאי מפורסם מישראל. אני ביקרתי בחממה שלו ושמעתי ממנו שהוא נולד כאן. קחו אותו ותלמדו ממנו כל מה שצריך על פיתוח החקלאות בהודו.'

עם הנשיא עזר ויצמן וגב' ראומה ויצמן בביקורם בהודו

משק לדוגמא

במהלך השנים הגיעו לשחר הרבה אנשים גדולים, מישראל ומחוץ לה. במשרד החקלאות ראו במושב שחר ובמשק שלי שגרירים של החקלאות הישראלית המתפתחת ושלחו מבקרים רבים. כמעט כל שרי החקלאות של ישראל ביקרו במשק שלנו והרבה פוליטיקאים ישראלים.

שולמית אלוני צעירה מאוד
בביקור בשחר

נשיאי המדינה יצחק נבון ועזר ויצמן הגיעו לביקור. כאשר הנשיא נבון ביקר בבית ובחממות שבהן גידלנו אז צמחי בית, הודיתי לו על הביקור ואמרתי שחשוב שהנשיא יורד אל העם. הנשיא נבון אמר שהוא צריך לתקן אותי: הנשיא לא יורד אל העם אלא עולה אליו, כי העם הוא שבוחר בו.

הנשיא יצחק נבון מבקר בחממות שלנו

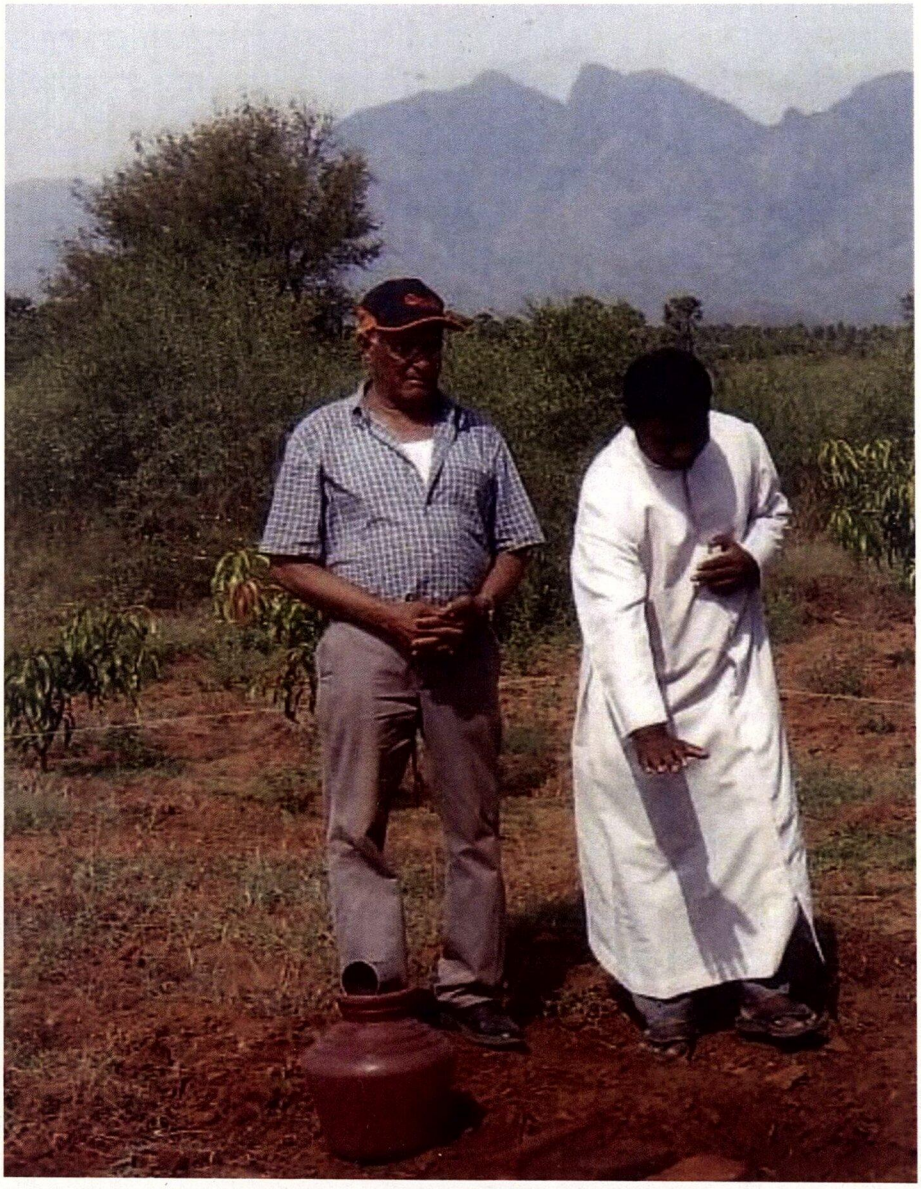

אורחים מרחבי העולם הובאו לשחר כדי לראות איך מושב של עולים מהמזרח הצליח לפתח את ענף החממות ולייצא כמויות גדולות של פרחים לאירופה. גם משרד החוץ שלח אורחים לביתנו, למשל שר ההגנה של בורמה, מר נה ויאן, שהגיע לביתי בשנת 70' ורצה לדעת מה סוד ההצלחה של החקלאות הישראלית. שנה אחר כך מר ויאן סילק את הנשיא או נו ותפס את השלטון בבורמה. היה לנו גם הכבוד לקבל בבית את ראש ממשלת אלברטה שבקנדה, אדם צעיר שישב בלי הרבה גינונים על הרצפה כדי לשתות איתנו קפה ושאל שאלות רבות על הודו וישראל. שר החקלאות האמריקאי ארל באץ' בא לסיור בחממות בשנת 71' והתעניין בגידול ויצוא הפרחים מישראל לאירופה.

משלחות מכל מיני אוניברסיטאות בארץ ובעולם הגיעו, במסגרת ביקורים בישראל, גם אל המשק שלנו, כדי ללמוד על בעיות והצלחות בהגירה. ביניהן היו משלחת תלמידי המחלקה לגיאוגרפיה של האוניברסיטה העברית, משלחת מהמחלקה ללימודי אפריקה באוניברסיטת לונדון, משלחת של פרופסורים ללימודים אפרו-אמריקניים מארצות הברית, והיו עוד רבים אחרים. ההצלחה בתחום גידול הוורדים התפרסמה גם בעיתונים בישראל, והיו עלינו כל מיני כתבות בעיתונים שונים. גם בעיתונות ההודית הופיעו כתבות, ועיתונאים הודים הופתעו תמיד לגלות בראיונות שאני מדבר מליאלם שוטפת.

בשנת 1987 הוזמנתי ע"י הפדרציה של מגדלים יהודים בצפון אמריקה להשתתף בוועידה שנועדה לתמוך במגדלים חדשים בישראל. הוועידה נערכה בקפיטול היל בוושינגטון. המארחים ביקשו ממני לספר על חיי כיהודי בקוצ'ין, על הסיבות להגירה ועל הצלחתי בגידול ורדים. היהודים האמריקנים גילו עניין רב ביהודי קוצ'ין והשתתפותם בחקלאות הישראלית המצליחה. השמועה על החקלאים הקוצ'ינים הגיעה אפילו לאמריקה...

בחזרה להודו

מולדת האם ומולדת האב

בשנת 1972, שבע עשרה שנים לאחר שעזבתי את הודו, חזרתי אליה לביקור ראשון. הנסיעה הזאת היתה בשבילי מרגשת במיוחד. שבע עשרה שנים קודם לכן עזבתי את הודו כאיש צעיר וחסר כל, שעומד להתחיל את חייו במדינה חדשה ושונה. חזרתי להודו כבעל משפחה וחקלאי מצליח, שונה כל כך מהאיש הצעיר שהייתי. ביקרתי בכל המקומות של ילדותי וחיפשתי לשווא את קברן של אמי ואחיותי. ביקרתי בקהילות שרובן ננטשו ובתי הכנסת שלהן עדיין עמדו שם, עזובים ומוזנחים. ביקרתי בכפר שלי ופגשתי את המשרת הזקן שעבד פעם בביתנו, שנדהם כל כך לראות אותי. רק בית הכנסת הפרדסי במטן צ'רי היה עדיין פעיל והיהודים שנשארו שם התרגשו מבואי וכיבדו אותי בנשיאת ספר התורה בהקפות, כי הגעתי לשם בזמן שמחת תורה. מעט מאוד יהודים חיו שם עדיין, ועודדתי אותם, במיוחד את הצעירים שבהם, לעזוב במהירות ולהגיע לישראל. ליהודים צעירים לא היה שום עתיד בהודו ושום אפשרות למצוא בני זוג. רובם באמת עלה לישראל תוך זמן קצר.

שנה קודם לכן, שני חברי פרלמנט הודים הגיעו לביקור בישראל וגם אלינו הביתה. הם התעניינו בפיתוח החקלאי בישראל, ונדהמו לראות באיזו מהירות הקיבוצים והמושבים הגיעו להישגים עצומים שהם לא מצליחים להגיע אליהם בהודו. הם אמרו ששמעו במיוחד על ההישגים של החקלאים הקוצ'יניים ורצו לדעת מהם הסודות להצלחה שלנו. אמרתי להם שהסוד הישראלי הוא להלחם במגבלות. בישראל אין שדות נפט ואוצרות טבע וגם לא מים. כדי להתקיים כאן אנחנו צריכים ליצור את החקלאות והתעשייה הטובות ביותר. בגלל שבישראל אין מים פיתחנו כאן את שיטת ההשקייה בטפטפות, שהתפשטה בכל העולם. חקלאי ישראלי שרוצה להרוויח צריך להפוך כל טיפת מים, כל רגע פנוי וכל שטח פנוי לכסף. אמרתי להם שאנחנו, הקוצ'ינים, באנו לחקלאות בלי ידע קודם וקיבלנו בתודה את המדריכים המומחים שליוו אותנו, והיתה לנו גם הסבלנות לקחת את הקשיים בקלות ולחסוך ולהשקיע בפיתוח בשביל העתיד.

חברי הפרלמנט הזמינו אותי לביקור ושנה אחר כך נפגשתי איתם בניו דלהי. הם ערכו לי סיור בפרלמנט והפגישו אותי עם חברי פרלמנט ועם אנשי משרד החקלאות ההודי כדי שאדבר על הניסיון החקלאי בישראל.

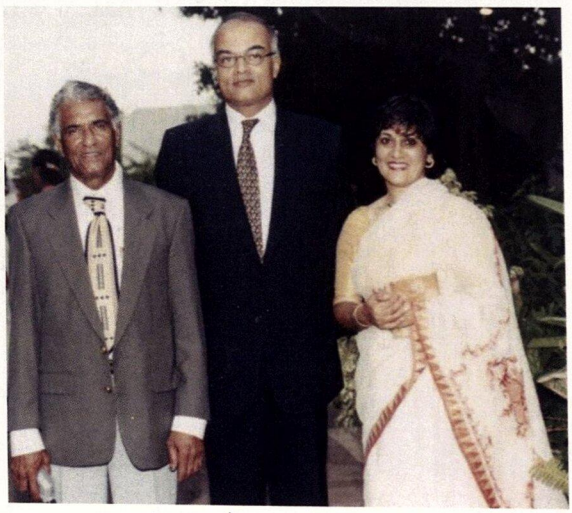
זאת היתה ההתנסות הראשונה והמרגשת שלי כשגריר לא רשמי של ישראל בהודו. הביקור הזה וביקורים דומים של אורחים בעלי השפעה מהודו בביתי, העלו אצלי את המחשבה שאולי אוכל לשתף בצורה מעשית אנשי חקלאות בהודו בידע החקלאי הרב שנצבר בישראל. הודו, עם כל הפיתוח הכלכלי המואץ בשנים האחרונות, עדיין סובלת מבעיות קשות של עוני. האנשים שעובדים שם את האדמה הם בדרך כלל העניים ביותר. חשבתי אז ואני חושב גם היום שבשבילנו, ילידי קוצ'ין, ישראל והודו הן שתי מולדות. הודו היא מולדת האם שבה נולדנו והתחנכנו, וישראל, שתמיד שאפנו להגיע אליה ובה קיבלנו כלים וידע, היא מולדת האבות שלנו. ובגלל ששתי המולדות חשובות לי, חשבתי שאני חייב לתרום מהניסיון שלי להודו. לאחר אותו ביקור ראשון נסעתי פעמים רבות להודו, על חשבוני, כדי להשתתף

בכנסים חקלאיים ולחלוק את הידע והניסיון שצברתי עם חקלאים הודים. הייתי מעורב בפרוייקטים חקלאיים שונים בהודו, כמו חממות ירקות שהקמנו בפונה, מטעי מנגו עם דישון וטפטוף בדרום הודו ותכנון חממות לירקות ופרחים בכל רחבי הודו.

פרוייקט גידול ירקות בדרום הודו

היחסים בין ישראל והודו התחממו בהדרגה. בשנת 1993 ממשלת הודו החליטה סוף סוף להכיר בישראל ולהחליף שגרירים. את המהלך יזמו ראש ממשלת הודו דאז, נהרה סימה ראו ושר האוצר דאז, מנמוהן סינג, שאחר כך הפך לראש ממשלת הודו. הם אלה שפתחו את הודו לשווקים זרים והתחילו את הבום הכלכלי שהזניק אותה קדימה. שגריר הודו הראשון בישראל, מר פ.ק. סינג ורעייתו ריטה, הזמינו את בת ציון ואותי לפגישת היכרות בביתם כמה ימים לאחר שהגיעו לארץ, מתוך רצון להכיר את אנשי הקהילה הקוצ'ינית בישראל. השגריר סינג התלווה לאורחים מכובדים אחרים, כמו שרי החקלאות והפנים של הודו וראשי מדינות הודיות שהגיעו לישראל וביקשו לבקר גם אצלי, ואנחנו התיידדנו מאוד במשך השנים. גם השגרירים שהחליפו אותו ממשיכים לשמור על קשרים חמים עם בת ציון ואיתי, ואנחנו מוזמנים תמיד לחגיגות יום הרפובליקה ההודית, שאליהן אני נהנה לקחת אחד מנכדי או נכדותי.

עם שגריר הודו בישראל, מר ס. מנון והגב' מנון

כאשר קיבלתי את פרס קפלן בשנת 94', הידיעה על כך הופיעה בעיתונים בקרלה, שכתבו על ההצלחה של חקלאים ילידי קוצ'ין בישראל. קיבלתי הזמנות רבות להשתתף בוועידות וסמינרים שקשורים לפיתוח חקלאי בהודו, וכשהיתה לי אפשרות לעזוב את המשק לזמן קצר השתתפתי בכנסים אלה. בעיר פונה הזדמן לי באחד הביקורים להכיר את שר ההגנה ההודי, מר שרד פאוואר, שהזמין את בת ציון ואותי לארוחת בוקר בביתו. כמה חודשים אחר כך מר פאוואר ביקר בישראל והביא איתו כמה בעלי חוות לתערוכת הפרחים הבינלאומית שנערכה בתל אביב. באותה הזדמנות הוא בא עם שגריר הודו בישראל לבקר בביתנו ושוחחנו על צעדים מעשיים פשוטים כמו דישון והשקייה שישפרו את היבולים הדלים שמשיגים חקלאים בהודו.

ראש ממשלת אוריסה, אחת המדינות העניות ביותר בהודו, ביקר בשחר והזמין את בת ציון ואותי להתארח באוריסה. כאשר ביקרנו שם התקבלנו בחמימות רבה ונערכו לנו סיורים בלווית שר החקלאות המקומי. ראינו שם עוני רב אבל גם הרבה אנשים מחייכים, ונפגשנו עם חקלאים ובעלי חוות. במהלך הסיור הגענו לסכר היראקוד, אחד הסכרים הגדולים בעולם. מעל אמצע הסכר עומד ארמון יפהפה. כשנכנסנו לארמון ראינו חדרים נהדרים מקושטים בציורי קיר ורהיטים עתיקים. אחד החדרים היה יפה במיוחד ובמרכזו מיטת אפיריון ענקית. הסתבר לנו שזה היה חדרו הפרטי של ראש הממשלה הראשון של הודו, מר ג'אוור לאל נהרו. בכל פעם שנהרו ביקר באוריסה הוא ישן בחדר זה ובמיטה זאת. להפתעתנו הגדולה התברר לנו שאנו מוזמנים לישון בחדרו של נהרו. הזכרון שלי לקח אותי מייד בחזרה לשנות המרד ההודי בשנים 44' עד 45', כאשר נהרו ומהטמה גנדי התחילו בשביתות הרעב וההפגנות כדי לסלק את השלטון הבריטי. הייתי אז תלמיד תיכון וארגנתי הפגנת מחאה נגד הבריטים ליד בית הספר. בגלל זה נענשתי ע"י אחד המורים שהכה אותי עם מקל בידי השמאלית. והנה אני, שנים רבות אחר כך, זוכה לישון באותה מיטה שבה ישן נהרו. לא יכולתי שלא לחשוב על הורי, לו רק זכו לראות אותי כאן.

נואם בכנס חקלאי בהודו

באחד מביקורי בהודו הוזמנתי ע"י הקולג' שבו למדתי, קולג' 'מאהה ראג'ס' בעיר ארנקולם, כדי להרצות על החקלאות בישראל ועל ניסיוני האישי. כמו תמיד, גם כאן התלמידים והמורים היו מופתעים לשמוע אותי מדבר במליאלם, שפת האם שלי. כשסיימתי את דברי, ניגש אלי אדם זקן ושאל אותי אם אני זוכר אותו. השבתי שלא, והוא סיפר לי ששנתיים קודם לכן הוא קרא בעיתון מקומי עלי ועל חממות הוורדים שלי, והתפלל שיוכל לבקר בארץ הקודש וגם להגיע אלי למושב שחר. שנה אחר כך אותו אדם אכן הגיע בקבוצה של צליינים נוצרים מקוצ'ין לביקור בישראל. הוא ביקר בכל המקומות הקדושים וטרח להגיע גם לשחר. הוא היה כל כך נרגש מהביקור שדמעות זלגו מעיניו וכששאלתי אותו אז למה הוא בוכה הוא סיפר לי את כל הסיפור. לא יכולתי שלא להתרגש בעצמי.

פגישה אחרת שגרמה לי להתרגשות רבה היתה עם הד"ר מ.ס. סוואמינאת'אן, אחד ממדעני החקלאות המפורסמים בעולם. הוא בא לביקור בשחר והיה מאוד מעוניין לדעת איך אפשר להשתמש בטכנולוגיות החקלאיות שפותחו בישראל כדי לשפר את החקלאות בהודו. כמה חודשים אחר כך זכיתי להזמנה להשתתף בעצרת הפתיחה של מכון סוואמינאת'אן למחקר ופיתוח חקלאי שהתקיימה בעיר מדראס, בירת מדינת טאמיל נאדו.

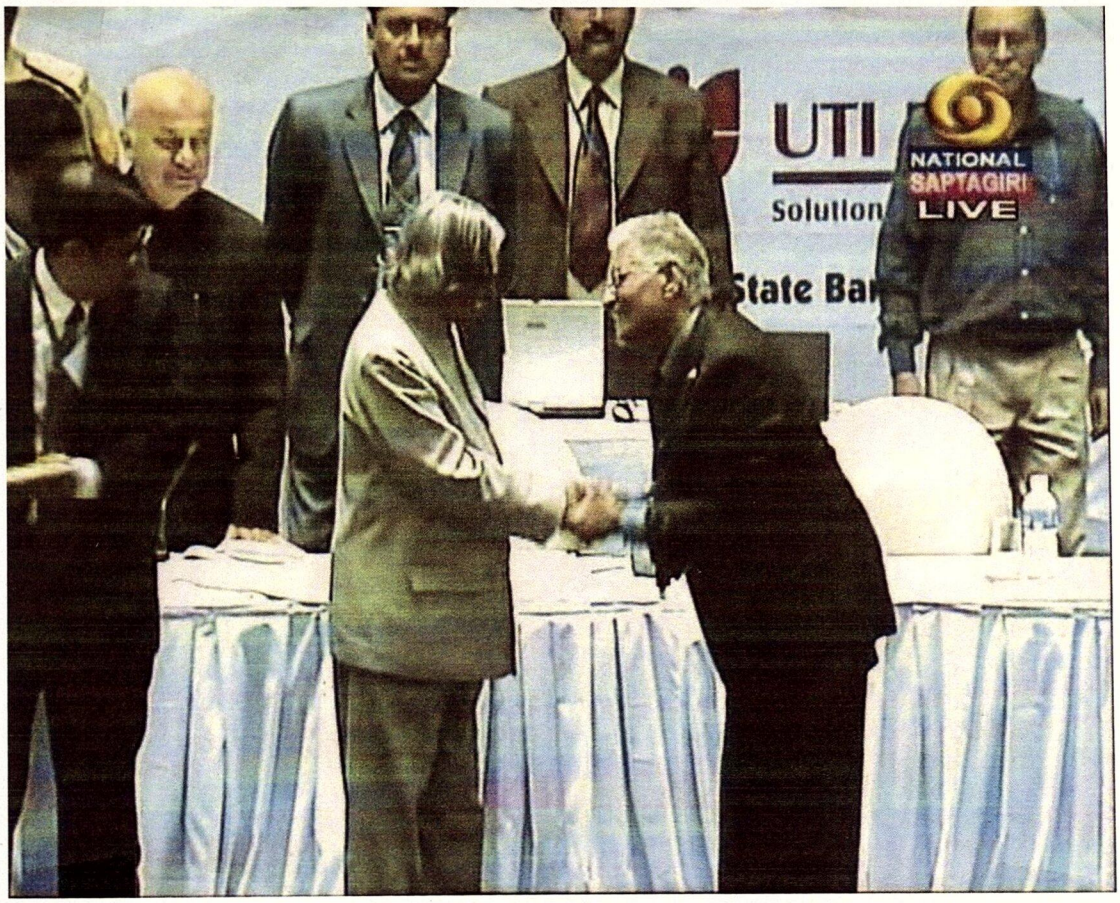
בשנת 1989 קיבלתי כתב מינוי כמתכנן ומדריך פיתוח חקלאות בהודו מטעם
UNDP: United Nations Development Project
המינוי הזה גרם לי התרגשות רבה, ונתן לי תזכורת לקשר החזק שבליבי בין שתי המולדות שלי, הודו וישראל.

כנס חקלאי בהודו

פרס פראווסי בהרטיה סאמאן-
יקיר האומה ההודית

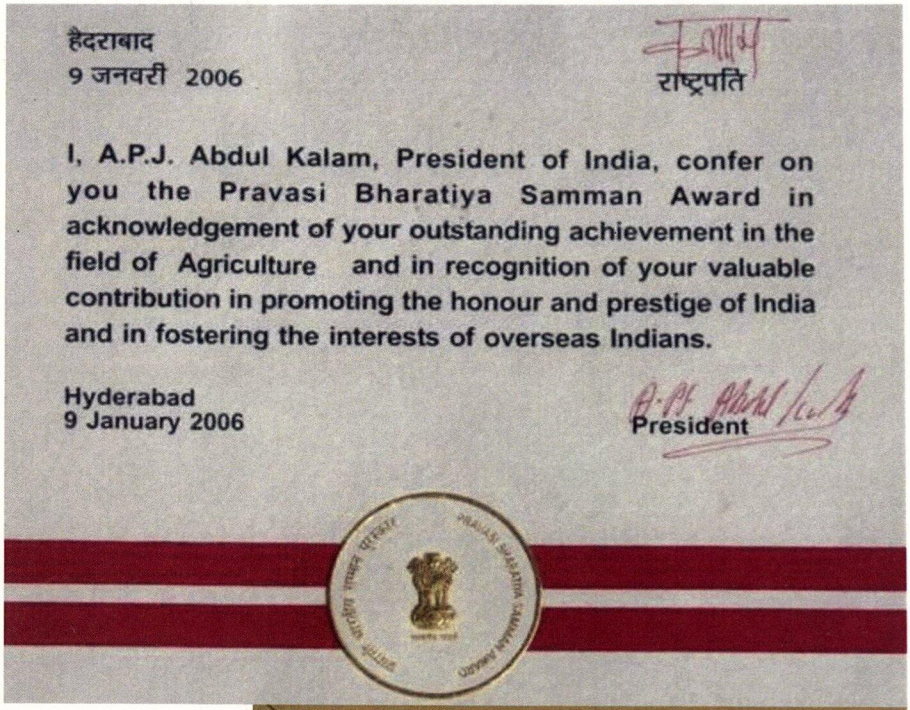
בסוף שנת 2005 סיימתי טיפולי הקרנות לא קלים, ובחודש ינואר 2006, כמעט מייד בסיום הטיפולים, קיבלתי חדשות נפלאות. ידידי מר סינג, שגריר הודו בישראל, הודיע לי שממשלת הודו החליטה להעניק לי את פרס **'פראווסי בהרטיה דיוואס סאמאן'**. זהו בעצם פרס יקיר האומה ההודית, פרס נשיאותי מיוחד הניתן לאנשים ילידי הודו שהיגרו ממנה אבל ממשיכים לתרום להתפתחותה. הייתי אחד מבין 11 האנשים מכל העולם שקיבלו את הפרס באותה שנה. ממשלת הודו בחרה בי בגלל מה שראתה כתרומה שלי לשיפור טכנולוגיות גידול הפרחים בהודו ושיתוף הודו בידע שצברתי בישראל.

מקבל את פרס יקיר האומה ההודית מידי נשיא הודו, ד"ר עבדול קאלאם

בת ציון ואני טסנו להיידראבאד, בירת מדינת אנדרה פראדש בהודו, לכנס בן שלושה ימים שנערך לכבוד מתן הפרס. לכנס הגיעו מעל אלפיים משתתפים מהודו ומחוץ לה. השתתפו בו נשיא הודו, ראש הממשלה ושרי ממשלה. בטקס מאוד מרגש ומרשים העניק לי נשיא הודו, ד"ר עבדול קאלאם, מדלייה גדולה עשוייה זהב טהור ותעודה.

בזמן שעליתי במדרגות אל הבמה כדי ללחוץ את ידי הנשיא, חשבתי על כל התמיכה שקיבלתי בחיי מבת ציון והרגשתי כאילו ההורים שלי וסבא וסבתא מסתכלים עלי מלמעלה בחיוך של גאווה. אני, הבן הבכור של הורי והנכד הבכור של סבא וסבתא סוף סוף יכול להביא להם גאווה וכבוד במולדתם. חשבתי גם על הפלא שאני, שהייתי פעם ילד קטן בכפר עני בהודו, זוכה לקבל את הפרס החשוב הזה מידי נשיא הודו, המולדת העתיקה והמפוארת.

हैदराबाद
9 जनवरी 2006

राष्ट्रपति

I, A.P.J. Abdul Kalam, President of India, confer on you the Pravasi Bharatiya Samman Award in acknowledgement of your outstanding achievement in the field of Agriculture and in recognition of your valuable contribution in promoting the honour and prestige of India and in fostering the interests of overseas Indians.

Hyderabad
9 January 2006

President

התעודה שהעניק לי נשיא הודו

עמדתי על הבמה לצד הנשיא ושמעתי את הקריין מספר שאני יליד קרלה, חי בישראל וידוע כאחד המומחים בגידול פרחים ליצוא, שאני בין השותפים להפיכת דרום ישראל ממדבר לשדה פורח, ושעכשיו אני מביא מהידע והניסיון שצברתי להודו, כדי לשפר את החקלאות ההודית. הרגשתי גאווה גדולה במדינת האבות שלי, ישראל, במושב שלי שחר, במשפחה שלי ובכל החברים שעבדו איתי כל השנים. הרגשתי שאני מקבל את הפרס בשם כל חברי הקהילה הקוצ'ינית בישראל. כשהנשיא ענד את מדליית הזהב הכבדה סביב צווארי הזמנתי אותו לבקר בישראל. הוא חייך והנהן ונתן לי את התעודה. ירדתי מהבמה והצטרפתי אל בת ציון השמחה שישבה מוקפת בשלושה צעירים ישראלים: תמר, נכדתה של ציפורה, האחות הצעירה של אמא שלי, עירד, הנכד של אסתר, אחותה הגדולה של בת ציון, ואייל, בנו של אחד מחברי מצ'נדמנגלאם. חגגנו ביחד באותו יום, גאים מאוד להיות ישראלים. בשבילי זה היה סגירת מעגל.

מדליית הזהב של פרס פראווסי בהרטיה סאמאן

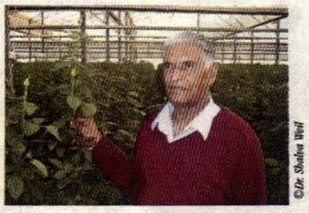
Bezalel Eliahu receives prestigious Pravasi Bharatiya Samman 2006

Bezalel Eliahu (at right) receiving the award from President of India Dr. A.P.J. Abdul Kalam

Ambassador with Bezalel Eliahu at Republic Day celebrations

©Dr. Shalva Weil

Bezalel Eliahu in greenbouse on his farm

Indian-origin agricultural entrepreneur Mr. Eliyahu Bezalel, received the prestigious Pravasi Bharatiya Samman award for 2006, the highest civilian award bestowed by the Government of India on Persons of Indian Origin/Non-Resident Indians. The President of India Dr. A.P.J. Abdul Kalam presented the award to him at a ceremony in New Delhi in January 2006.

Bezalel, who left his village of Chennamangalam in Kerala for Israel at the age of 25, maintains strong sentimental links with his motherland, which, he says, "taught him the spirit of co-existence". He adds: "I am proud to be Indian. My children and grandchildren call themselves Cochinis and Indians with pride, saying they come from a culture that is tolerant to all faiths and that their forefathers did not feel any kind of anti-semitism."

Bezalel contributed to making the Negev Desert bloom and had the honour of winning the "best exporter award" from the then Israeli Prime Minister Mr. Levi Eshkol in 1964. He has also made efforts to share his expertise in the area of horticulture with Indian farmers who have been trying to replicate it in recent years. The Knesset (Israel's Parliament) rewarded him with the Kaplan Prize for his contribution to Israel's agriculture. Bezalel's farm at Moshav Shachar has been visited by many Indian Ministers, Government officials and agriculturists. He has also lectured extensively in India on techniques in horticulture since 1971.

3

בצלאל אליהו
לתפארת מושב שחר, מדינת ישראל והרפובליקה ההודית

נאווה הייפן ואיתן שלמה

בתשעה בינואר השנה הוזמן בצלאל אליהו להשתתף בטקס ממלכתי בהיידראבד, בירת מדינת אנדרה פרדש (שיש בה 40 מיליון תושבים), אשר בהודו. הטקס נערך כהוקרה לילידי הודו הגרים ברחבי העולם, מחוץ להודו, בשיאו של הטקס העניק נשיא הודו, עבדול קאלאם, לבצלאל אליהו את התואר האזרחי המכובד ביותר בהודו- יקיר הודו לשנת 2006 יחד עם מדליית זהב ותעודת הוקרה חתומה אישית על ידי הנשיא.

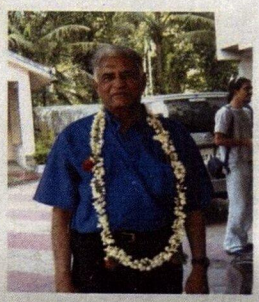
עשרים ושניים מיליון הודים מתגוררים מחוץ להודו; לטקס הוזמנו אלפיים נציגים נבחרים מכל העולם, ומתוכם קבלו אחד עשרה אנשים בלבד את התואר הנכבד. בצלאל אליהו מתאר את תחושתו במילים אלו: "הרגשתי כמו זבוב בין פילים... עשרת הזוכים האחרים, כולם היו מולטי מיליונרים, איל הון מקטאר, נסיך מערב הסעודית, יצרן מכוניות מתאילנד..."

התואר הוענק לבצלאל כהוקרה על תרומתו לחקלאות ולחברה הן בישראל והן בהודו: תרומתו לפיתוח ענף הוורדים הישראלי ליצוא משנת 1965, ותרומתו האישית לחקלאי הודו, משנת 1985, במסגרת פעילות התנדבותית של ליוני וייעוץ.

"נולדתי וגדלתי בקוצ'ין, שבדרום הודו, עליתי לישראל בשנת 1954 מתוך מניעים ציוניים וכאן הקמתי משפחה ובניתי את חיי, יש לי, לכן, שתי ארצות מולדת, הודו היא ה-motherland שלי, וישראל היא ה-fatherland שלי, ואני מרגיש קשור ומחויב לשתיהן."

כך מתחיל סיפורו של בצלאל אליהו, בן 76, ממייסדי ענף הפרחים בארץ ובעל שם עולמי בענף הפרחים. בצלאל מקבל את פנינו בפתח ביתו שבמושב שחר. עץ תמרינדי, שיח קארי וצמחי תבלין הודיים נטועים כאן לא רק לנוי, הם חלק מרכזי בתבשילים של בת ציון, רעייתו, העולים יום-יום על שולחן המשפחה המורחבת.

מדינת ישראל הערימה קשיים ולא פינקה את בצלאל בשנים הראשונות, אבל ידעה בהמשך לחלוק לו כבוד והוקרה, ואולי בשל כך, בצלאל מקבל באהבה ובאופטימיות גם את הטוב וגם את הרע, והוא מספר בחצי חיוך איך בטקס בהודו כל אחד מבין הזוכים היה מגובה בנציגי שגרירות ארצו ובדגל מדינתו, חוץ מישראל, אף נציג רשמי ישראלי לא הגיע.

חלמנו על ציון

בקוצ'ין התקיימה מזה אלפיים שנה קהילה יהודית תוססת, אשר מנתה כאלפיים יהודים. כיום נשארו בה ארבעים יהודים בלבד. סיפור עלייתם ארצה של יהודי קוצ'ין בשנות החמישים הוא סיפור שלא יאמן- מדינת ישראל לא רצתה בהם, ולא היתה מוכנה להשקיע כסף כדי להעלותם. בצלאל מציע בפנינו מסמכים מקוריים מטעם הסוכנות היהודית: "בני

בצלאל אליהו עונד את מדליית הזהב, מציע את תעודת ההוקרה ואת צלחת הזהב המעוטרת. לצידו - בת ציון ורעייתו

תמיד אופטימי

כשאני חושב עכשיו על חיי אני עדיין מופתע מכל האירועים והחוויות וההתנסויות שעברתי. אני שמח על ההצלחות ועל השם שעשיתי לעצמי כחקלאי ומצטער על כל השגיאות והטעויות שגם עשיתי. בהודו הייתי ילד פרוע ושובב וגם נער פרוע, שגדל בלי אמא ועם אבא שלא היה מעורב כל כך. לפעמים אני חושב שאם לא הייתי עולה לישראל, אולי לא הייתי עושה הרבה בחיים. היה לי מזל גדול להיוולד יהודי ולעלות לישראל. כאן הצלחתי למצוא בענף החקלאות מקום שבו יכולתי להצליח ולהוכיח את עצמי. היה לי מזל להפגש כבר בתחילת הדרך בישראל עם אנשים נפלאים כמו לובה אליאב, שעזרו לי והדריכו אותי. היה לי מזל גדול עוד יותר לפגוש את בת ציון ולהקים איתה בית, ולזכות בחיים טובים איתה, עם כל הקשיים והעבודה הבלתי פוסקת. היתה לי הזכות לגדל איתה את ארבעת הילדים שלנו וליהנות מהנכדים האהובים שלנו.

במשך השנים הצלחתי להתפתח כחקלאי ולרכוש מומחיות בתחום גידול הוורדים וגידול צמחי הבית. אני יכול להגיד בגאווה שהייתי בין האנשים שהביאו לפיתוח חממות הוורדים בשחר ובחבל לכיש. זה היה צעד שתרם מאוד להתפתחות של החבל ושיפר את הדימוי של מושבי העולים. מושבי העולים שהיו במשך שנים סמל של הזנחה וחיו בשוליים של החברה הישראלית, זכו להכרה כגורם כלכלי, כיצואני פרחים מובילים שיכולים לתת לילדים שלהם עתיד טוב יותר.

זכיתי לקבל פרסים וכיבודים שונים, והשיא בשבילי היה קבלת אות יקיר האומה ההודית מידי נשיא הודו. התכבדתי לעמוד לצידו של נשיא המדינה הגדולה הזאת, המולדת שלי, שענד על צווארי את מדליית הזהב. זכיתי לפגוש ראשי מדינות ואנשים בצמרת הפוליטית של ישראל והודו. אני לפעמים מופתע בעצמי שהילד הפרוע מצ'נדמנגלאם, שטיפס על עצי מנגו ונפל ועשה שטויות ומעשי שובבות, הילד הזה גדל וזכה לכל כך הרבה מזל והצלחה בחיים. נפלתי גם כמה נפילות כואבות מאוד, השותפויות שבחרתי לא תמיד הצליחו, ובשנים האחרונות בת ציון ואני משלמים מחיר כבד על טעויות כלכליות שעשינו. אבל עם כל זה, זכיתי לכל כך הרבה שמחה ואהבה בחיים המשפחתיים שלי, להצלחה עם הילדים והנכדים שלי, שאני רואה את עצמי בר מזל. אמנם לא שמעתי בקולו של סבא מנחם ולא למדתי להיות מהנדס או אדריכל, אבל זכיתי לכבוד ולשם טוב גם בתור חקלאי ואני חושב שההורים והסבים היו גאים בי.

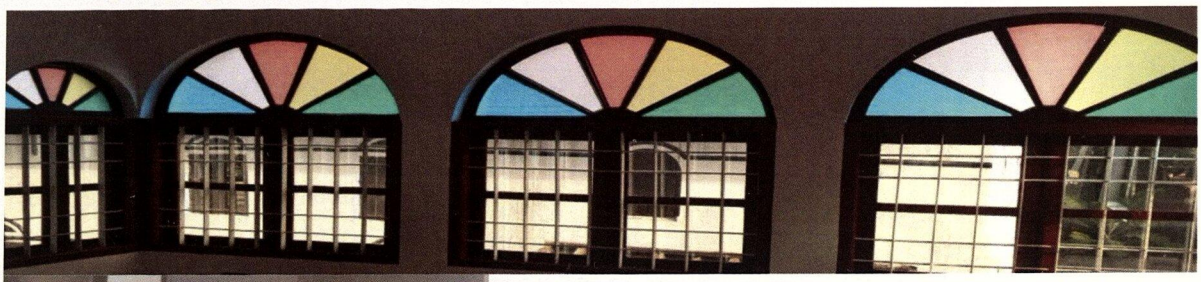
עם כל האהבה והערכה שיש לי למולדת הודו, אני היום ישראלי לגמרי. דווקא בגלל זה אני רוצה להמשיך לעזור בהודו, להפיץ את הידע ואת החקלאות הישראלית הטובה במקומות שצריכים אותה. יש לי עוד הרבה חלומות ורעיונות, ועשרים וארבע השעות שיש ביממה עדיין לא מספיקות לי. הילדים והחברים אומרים לי שצריך להפסיק לעבוד ולהתחיל לנוח קצת, אבל אני חושב שבגילי אני צריך להמשיך לעבוד כדי שהגוף לא יחליד, ואני גם עוד לא מרגיש שהזדקנתי, אני עדיין מרגיש צעיר, גם אם הגוף לפעמים כואב.

אני חולם שכפר הולדתי יהפוך לכפר נופש. המקום יפה כל כך, מוקף ירק ומים, ג'ונגל אמיתי שיכול למשוך תיירים מכל העולם, ובמיוחד ישראלים, שיוכלו לנוח בכפר וליהנות מהקופים והתוכים והפילים שיש באיזור. מדינת קרלה הכריזה על בית הכנסת המשוקם בכפר כעל אתר תיירות. זה מקום נהדר לבוא ולראות איך חיו שם פעם בני ארבע דתות בשלום. לא מזמן הגשמתי חלום ישן ורכשתי חלקת אדמה בכפר, ליד בית הכנסת, ממש במקום בו עמד בית המשפחה שלי, ובניתי שם בית. בת ציון ואני נהנים לגור שם כשאנחנו מבקרים בהודו. בחדשי החורף, כשבישראל גשום וקר, נעים לבלות בקרלה החמה. אני חולם שגם הילדים והנכדים שלי יהנו מהבית, בניתי אותו גם בשבילם.

במשך למעלה מחמישים השנים שבהן בת ציון ואני נשואים, שנינו ממשיכים לעבוד כמעט ללא הפסקה. טיילנו קצת בעולם, ביקרנו הרבה בהודו, אבל העבודה היתה עיקר חיינו. אני מקווה שבעתיד נוכל לבקר במקומות שבהם עדיין לא היינו, ואולי נחליט שאנחנו יכולים לצאת סוף סוף לפנסיה. אני חולם לפצות את בת ציון על כל שנות העבודה הקשה ועל ההליכה הנאמנה שלה איתי בכל דרך שהלכתי. אז נוכל ליהנות יותר מהמשפחה הטובה שלנו. אני תולה הרבה תקוות בנכדים שלי. הם כולם ילדות וילדים טובים ונהדרים שזוכים לכל כך הרבה אהבה והשקעה מההורים שלהם ואני מאחל להם שיזכו לחיים טובים ומוצלחים.

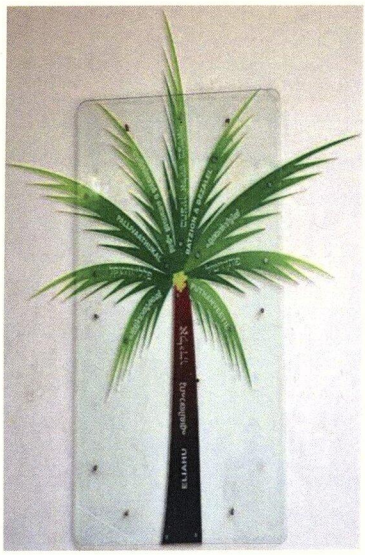
הבית בכפר צמוד לבית הכנסת הישן

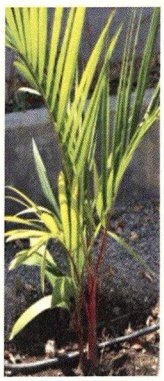

השלט בכניסה עם
שם המשפחה הישן במליאלם עברית ואנגלית

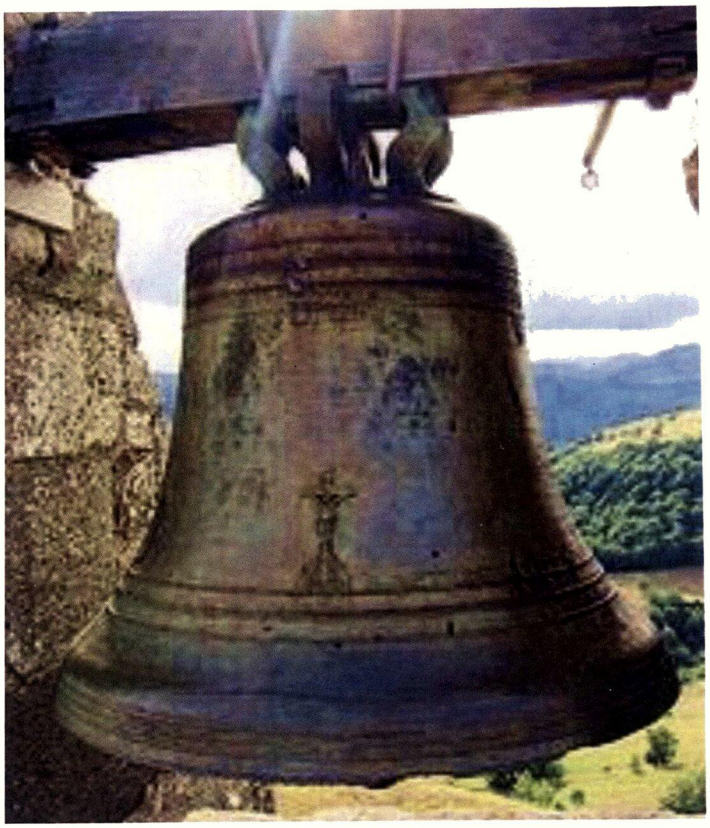
עם שפרה ורבקה ביום ההולדת ה 85

סיפורים שסיפרתי לילדים ואני עדיין מספר לנכדים

כשבינה, ברק, בן עמי ובשמת היו קטנים, לא הקראתי להם סיפורים מתוך ספרים. במקום להקריא, סיפרתי להם בעל פה סיפורים על הודו. כשהייתי ילד אהבתי מאוד לשמוע סיפורים ויכולתי לזכור אותם בפרטי פרטים, כמו שזכרתי את עלילות הסרטים הרבים שראיתי ונהגתי לספר אחר כך לחברים. סיפרתי לילדים סיפורים ששמעתי בילדות מ'מוטה אצ'ה', הדוד מספר הסיפורים. סיפרתי להם על תהלוכות של פילים מקושטים, על טיגריסים ענקיים שתוקפים כפרים בג'ונגל ועל הקופים שיורדים מהעצים כדי לגנוב אוכל. סיפרתי סיפורים ששמעתי ממורים בבית הספר וגם אגדות מהמיתולוגיה ההודית על הגיבורים והאלים והאלות ההודיים. סיפרתי לילדים על דמויות הודיות עממיות, כמו נמבורי הזללן ורמו החכם, ועל הבחור שהרג שבעה וחצי זבובים במכה אחת, ובין כל הסיפורים סיפרתי להם גם על החיים של אמא שלהם ושלי בהודו, על העבר ועל המנהגים היהודיים ששמרנו שם, על בית הכנסת ועל הנהר.

הילדים אהבו מאוד את הסיפורים, עם כל הגוזמאות הפרועות וההמצאות שלי, וכשגדלו, המשכתי לספר את הסיפורים לנכדים. הם מתאספים סביבי, מקשיבים בעניין גדול ומתקנים אותי בכל פעם שאני משנה קצת את הסיפור. הסיפורים האלה נשמעים הרבה יותר טוב כשמספרים אותם בקול, וכל המרבה בגוזמאות ובדיות, הרי זה משובח.

גנבי הפעמון
נמבורי
ענקים
הרג שבע וחצי במכה אחת
שבועה

גנב' הפעמון

אצלנו בקונ'ין נהגו לקרוא ליהודים 'מאנ' צאלן', ובעברית, גנב' הפעמון. זה אולי נשמע רע, אבל לפת הזה היתה דווקא משמעות חיובית. המסורת מספרת שהיהודים נקראו כך בגלל שאנחנו מנחן, לפני מאות שנים, הם עזרו למלך קונ'ין והצילו את כבודו:

במאה השבע עשרה הפורטוגזים פלשו להודו וכבשו חלק מקונ'ין. הם בנו על תוף הים מבצר גדול עם תותחים ורובים והפגינו עליונות על מלך קונ'ין ותי"ניו, שהיו מצוידים רק בחרבות וכידונים. המלך התליט להפגיש עם המושל הפורטוגזי ולחתום איתו על חוזה שלום כדי לשאור על השקט בתוך ממלכתו. מלווה בפמליה גדולה הגיע המלך אל המבצר, בדיוק כשהפעמון הגדול שליד השער השמיע שנים עשר צלצולים כדי לבשר את שעת הצהרים.

המלך והמושל נפגשו בארבע עי"נ והתד"נו והתווכחו במשך זמן רב, ותוך כדי הדיונים הארוכים נפלה על המלך תרדמה. המושל הפורטוגזי התליט להשפיל את המלך ולהראות לו מי הוא השליט האמיתי של קונ'ין, ובוודה לגזור תכי משפטו ושקנו של המלך הישן. כשהמלך התעורר וראה בתדהמה את מה שעוללו לו מארחיו, אמר לו המושל: "אם אתה יכול להירדם במבצר של האויבים שלך, איך יוכלו אנשיך לישון בשקט?" מלך קונ'ין ענה לו בצעם: "הבאת אותי לכאן כדי לב"ש אותי, אתה עוד תצטער". ויצא ברוגז רב מהמבצר.

המלך הגיע רותת מכעס לארמונו וכינס מ"ד את כל את יועציו. "אני רוצה שתביאו לי את הפעמון הגדול שנמצא בתוך המבצר הפורטוגזי, ליד השער", אמר להם.

זה היה פעמון נחושת ענק שהפורטוגזים ניצלו בו בכל שעה עגולה עד תגות. יועצי המלך ניסו וניסו אבל לא הצליחו לתשוב על דרך להוציא את הפעמון מהמבצר בלי שהשומרים יבחינו במתרחש. אחד היועצים הציע למלך לשאול את היהודים, אולי להם יהיה פתרון. נשלחו שליחים למנהיגי היהודים, ואחרי התייעצות קצרה הם ענו שיוכלו למלא את הבקשה. הם רק ביקשו להשיג להם חבל עבה וסירה.

הסוחרים היהודים נהגו לספק למבצר הפורטוגזי ביצים ושופות בכלי קש ענקיים. בליל המחרת הם הגיעו כהרגלם לשער המבצר, נושאים סלים גדולים מלאים ביצים ושופות, אבל הפעם הם הסתירו בתחתית הסלים כמה קשישים קטנים ורזים. הסוחרים השאירו את הסלים ליד השער, ובחצות הלילה, מייד לאחר שקול הפעמון בישר על השעה שתים עשרה, הקשישים יצאו תרש מתוך הסלים וטיפסו בזריזות אל מעבר לשער. הם קשרו את ענבל הפעמון בחבל עבה כדי שלא ירעיש, ניתקו את הפעמון מהמגדל והעבירו אותו לסירה שחיכתה להם בחוף. הם היו שקטים ומהירים כל כך ששומרי המבצר לא הבחינו בדבר. הם תתרו בשקט בסירה, עגנו מול ארמון המלך, והעבירו במהירות את הפעמון לארמון.

למחרת בוקר בקע הפעמון בחצרו של מלך קוג'ין, שאת מאוד לנקום במושל הפורטוגזי על השפלתו. הסוחרים היהודים אידגו מאמצים את הכנסתם להם הטבות רבות וביניהן, הכבוד הגדול להקים בית כנסת בחצרו.

נמבורי

נמבורי היא כת העילית של הכתות ההינדיות. בני הכת הם מעטים, יחסית לאוכלוסיה ההודית העצומה, אבל היו בעלי עושר מופלג וזכויות יתר רבות. אפשר היה לזהות אותם בקלות לפי לבושם, מחצית גופם התחתון עטופה בבד לבן שזור בחוטי זהב, והחזה חשוף ועליו רק חוט כותנה מיוחד שהם חייבים לענוד תמיד. היה להם שיער ארוך ומטופח וכמעט תמיד גם כרס עצומה, שבגללה ילדים נהגו לשיר אחריהם ברחוב (בשקט): 'רוצי בטן קדימה, אני אבוא אחריך'.

יום אחד נמבורי אחד, שהיה מפורסם בכושר הנילה שלו, הזמין לסעודת אבן שערכה לכבודו של קרוב משפחה רחוק שנפטר בגיל מבוגר. באירועים כאלה המשפחה המתאבלת נהגה להזמין את כל הקהילה לסעודת אבן עשירה ובאגה לכאורית אוכל עצומות. כל מכובדי הכת הוזמנו כמובן, אבל היתה זו מצווה מיוחדת להזמין לסעודה גם את ענ"ה הכפר.

המשרתים שטפו וניקו היטב סירות ד"ג והגישו בתוכן הרים לבנים של אורז תם. סירי פליז ענק"ם רתחו על מדורות גדולות ובתוכם התבשלו 'סמבר', תבשיל ירקות ועדשים חריף, ועוד סוגים רבים ושונים של 'קארי', תבשילים חריפים מאוד של ירקות. העני"ם קיבלו את המנות שלהם בתוך בערבובייה גדולה ורעשנית, אורחים מכובדים זכו לשבת לסעוד יחד באוהל גדול בנפרד מההמון, ואילו לקרובים המכובדים מכת הנמבורי הכינו אוהל ענק מתולק לתאים קטנים, כך תוא מיועד לסועד אחד בלבד.

נמבורי נכנס בכבדות לאוהל שהכינו לו ומיד שני משרתים, שנועדו לשרת רק אותו, עזרו לו לשטוף את ידיו ופניו. הוא נגס על הכריות הרכות שפוזרו על רצפת האוהל, התישב בנוחיות וסידר מקום גם לכרס הגדולה. אחד המשרתים שם לפניו עלה בננה גדול ונקי, והמשרת השני הניח על העלה גבעת אורז גדולה ומהבילה. שני המשרתים באגו מיד לצקת לייד האורז כמישרה סוגים של קארי, תופנים גדולים של בננות ירוקות מטוגנות וגם פפראם, מין ג'יפס ענק"ם בקוטר כף רגל של פיל.

המשרת יצק מעל האורז 'גי' [תאואה מלוכלכת], ונאבורי התחיל בעבודה. בידו הימנית הוא ערבב את האורז בתאואה ושבר לתוכם את הפפראמה. אחר כך הוא כיתר באצבעותיו כדורי אורז, טבל אותם בתבשילי הירקות ונרך לתוך פיו. הוא אכל באיטיות וביסודיות, מפסיק מדי פעם רק כדי ללגום מעט מים מתובלים בג'ינג'ר וליימון. נאבורי אכל ואכל, כשהמשרתים ממהרים לצקת עוד ועוד אורז ועוד תבשילים ודואגים שהעלה יהיה תמיד מלא, וכל אותו זמן גם מנפנפים על נאבורי המזיע מתוך חריצות באנפה גדולה.

אחרי שללי כמויות של אורז וירקות שיכלו להשביע כפר שלם, נאבורי הודיע סוף סוף לגיהוק ענקי שסימן למשרתים שהוא כמעט שבע. השניים סילקו את עלה הבננה ומייד הרימו יחד והניחו לפניו מגש גדול וכבד מאוד, שעליו שפע של בננות, אננס, פאפאיה, מנגו וג'אק פרוט, כל הפירות קלופים ותתוכים. נאבורי אכל לאט לאט את הפירות ותיסן כמעט את כל המגש, משאיר עליו רק חצי בננה בשלה.

המשרת היה מודאג משפע הזיעה הנוטפת מפניו של נאבורי והגביר את קצב נפנוף המניפה, אבל נאבורי סימן לו שהגיע תור המנה האחרונה. מייד הביאו לפניו תמישה סוגים שונים של 'פיסס', קינוח מתוק עשוי חלב קוקוס, סוכר ואגוזי קשיו. נאבורי טעם מכל הקערות והמשיך וליכך את הקינוחים עד הטיפה האחרונה, ואז הוא התחיל פתאום לפרכס ולהכחיל, מתקשה לנשום ונתנק כמעט מכמויות המזון העצומות שללי. המשרתים המבוהלים נשקו למצרה, וקרוב משפחה קיבר התקרב בריצה ונעק לו: 'דוד, תכניס אצבע לגרון ותקיא, אולי זה יעזור לך'. נאבורי, כתוך כמעט, מתנשם בקושי ומזיע, ענה לו בכעס: 'טיפש שכמוך, אם היה לי מקום להכניס אצבע, הייתי אוכל עוד בננה!'

ע נ ב י ם

פעם, לפני הרבה שנים, גוג צעיר בכפר קטן בהודו נולד תינוק. התינוק גדל באהילות. תוך שבוע הוא התחיל ללכת, אבל כמויות עצומות של אורז וגבה וגדל, ובגיל 99 עשרה הוא הרים בידיו פיל כמו שמרימים תותן. להורים היה קשה מאוד למצוא מספיק מזון כדי להאכיל אותו, ויום אחד הם אמרו לו: 'בן, מעכשיו אתה צריך לדאוג לעצמך'.

הנער אמר שהוא מוכן לצאת לדרך ולפרנס את עצמו. הוא רק ביקש מאביו שידאג לו לתרב גדולה שאיתה יוכל לנוד ולהתגונן מסכנות. האב הצמין אבל הנפת שבכפר תרב שתתאים לבן, והנפת הכין לו תרב עצומה, גדולה יותר ממשוט. כשהתרב בידו הבן נפרד לשלום מהוריו ויצא לדרכו.

הנער הלך ימים רבים בייער, לטוף פירות ואגוזים למאכל ובוקר אחד הוא ראה ענק גדול בהרבה ממנו עומד ליד גדול ומשתמש בו כדי לנתנת את שיניו. ניגש אליו הנער ושאל: 'אולי תוכל לעזור לי למצוא משהו למאכל?' הענק הניע לו לרדת איתו לתוף הים, אולי הדייגים תפסו דגים למאכל.

כשהשלים הגיעו לתוף הים ראו דייג ענק לוקח תכה עצומה, מתבר אליה פיל כפתיון ומשיך למים. שני הענקים התקרבו ושאלו אותו אם הוא יכול להניע להם דג למאכל. הדייג אמר להם לחכות 20דקות, אולי יצליח לדוג דג גדול מספיק לשלושתם. לפתע, התכה שהחזיק התחילה לרעוד והדייג קרא להם לעזור לו למשוך את הדג.

הדג השתולל והתנגד ושלושת הענבים משכו ומשכו עד שהדג התעייף והם הצליחו לגרור אותו לתוך. זה היה דג עצום, גדול יותר מלוויתן, ושלושת הענבים נעצו בו את החרב הגדולה והתחילו לעקור עצים כדי להבעיר מדורה ולצלות אותו.

בעודם אוספים עצים, הופיעה מעליהם ציפור עצומה שכנפיה הענקיות החשיכו את השמיים. הציפור צללה במהירות באוויר, חטפה את הדג עם החרב והתחילה להתרומם. שלושת הענבים קפצו ותלו על הציפור ברגלה. הציפור המשיכה להתעופף כשברגלה אוחזים שלושה ענבים ובמקורה דג עצום שעטנז פ"ן וגבו נעוצה חרב גדולה.

באותו זמן, איש ואשה ט"ן ביער והת"שבו לנוח תחת עץ גדול מאוד. הציפור הענקית נחתה על ענף של העץ, ברגלה אוחזים שלושה ענבים ובמקורה דג ענק שעטנז פ"ן וגבו נעוצה חרב ענקית. מכובד האשא נשבר הענף והציפור העצומה שברגלה אוחזים שלושה ענבים ובמקורה דג ענק שעטנז פ"ן וגבו נעוצה חרב ענקית, התליקה ישר לתוך העין של האיש שישב תחת העץ. האיש אמר לאשתו שאשהו נכנס לו לעין ומפריע לו לראות וביקש ממנה שתנשוף לתוכה. האשה נשפה לתוך העין בחוזקה: פוווווווווווווווווווווו!, וסילקה מתוכה בנשיפה אחת ציפור ענקית שלושה ענבים אוחזים ברגלה ובמקורה דג ענק שעטנז פ"ן וגבו נעוצה חרב ענקית.....

איזרה קוני

(הרג שבע וחצי במכה אחת)

בכפר קטן אחד גר נוג צעיר ועני מאוד בשנתה עלובה. ערב אחד, כשהבעל הצעיר סיים את יום העבודה, במקום לחזור מיד הביתה כהרגלו הוא הלך לשתות ג'אי בבית התה שבמרכז הכפר. כשאמר את התה והניח את הכוס על השולחן, נתתו עליו המוני זבובים, והוא הכה בכעס על השולחן וראה שהרג שבעה וחצי זבובים.

בדרך הביתה עבר הצעיר ליד דוכן אוכל ושמע את הלקוחות מתלוננים על הזבובים הרבים שיושבים להם על האוכל. בעל הדוכן אמר שהוא לא מצליח להפטר מהזבובים, הוא מגרש אותם אבל הם תוקפים בהמוניים. הצעיר צעק: "נכון, הם פושעים, צריך להרוג אותם, אני רק לפני רגע הרגתי שבע וחצי במכה אחת!". מישהו מהלוכחים צעק "פושעים ושודדים נכנסו לכפר, הם תוקפים אנשים ושודדים תכשיטים. אולי הצעיר הזה יכול אותנו, הוא כבר הרג במכה אחת שבע וחצי". מיד נשמעו הצעות לקחת אותו למושל וליגיס אותו למשמר הכפר. הצעיר נבהל קצת וניסה להסביר שהוא רק הרג זבובים, אבל ההמון כבר הוליך אותו אל בית המושל.

המושל קיבל את הצעיר בשמחה והודיע לו שהוא ממנה אותו לשמור על בטחון תושבי הכפר. הוא ציווה אותו במדים, חרב ואקדח והבטיח לו שיקבל כשכר שפע אורז, אגוזי קוקוס ומטבעות נחושת. הלהל הריע והם נשאו את החתור על כפיים ומנדו שרשרות פרחים על צווארו, ואז הוליכו אותו בשירה קולנית לביתו.

ב'נת"ם, אשתו, שתיכתה בדאגה לשובו הביתה, התחילה לחשוש שמשהו רע קרה לו. היא יצאה לרחוב וכשלא ראתה אותו חזרה מיואשת לביתה והתחילה לבכות. לפתע היא שמעה קולות ומוזיקה קרבים מבחוץ, וכשיצאה החוצה היא ראתה אנשים רבים עם לפידים נושאים את בעלה על כתפיים. האיש הצעיר נכנס לביתה וסיפר לאשתו את מה שקרה ואמר שאתר יכך למושל ויראה מה יוכל לעשות.

22וקר קרא לו המושל וביקש ממנו לאמן את משמר הכפר. השוטרים לא נראו ב'נת"ם בכפר והבחור קיבל את המינוי בשמחה. כך עברו כמה תדשים, הצעיר ואשתו השמינו מנחת ומשפע האוכל שקיבלו והוא התהלך ברחוב עם סרט על תזהו שעליו כתוב 'אימרה קוי', שפירושו במילים: הרג שבע וחצי במכה אחת.

התיים היו טובים ונעימים, אבל יום אחד שוב פשטה שמועה ששוטרים מסוכנים הגיעו לאיזור. המושל קרא לאימרה קוי וציווה עליו לתפוס את השוטרים, והבחור ענה שאתר, מלבד מאוד 22וקר, הוא "יצא ליער לבדו ויתפוס אותם. הוא חזר מיואש הביתה ואמר לאשתו שזהו זה, הוא צריך להלחם בשוטרים אבל אין לו שום סיכוי והוא מתכוון לברוח. היא בכתה מאוד והכינה לו לדרך מטעם שהוא אוהב, 'אוזלוס הונדה', כדורים מתוקים.

אימרה קוי יצא בקילה ליער, הלך והלך, אבל מעט אוזלוס הונדה ובסוף התי"שב לנוח במתבוא קטן בין כמה שיחים וגרדם. נתם קוברה שעבר שם הכניס את ראשו לשקית המטעמים, ירק לתוכם ארס והסתלק. כנופ"ית השוטרים הגיעה למתבוא בעקבות הריח הטוב של הכדורים המתוקים.

השודדים נתנו למראה הטיפש שישן בעיר לבדו ל"ך תביעת ממתקים. הם התכוונו להרוג אותו כשיגמרו לגלוג את המטעמים, אבל מתוך מ"ך מארס הנחש.

22וקר מוקדם התעורר אינרה קוני ורצתה לראות את השודדים המתים. הוא לקח את התרב שלו ופצע את הגופות ופצע קצת גם את עצמו ואז תכר לכפר. הכפריים, שראו אותו תוכר פצוע, נעקו כה לזה שהוא תיסן את השודדים. הם הוליכו אותו לבית המושל ואינרה קוני תיך בגאווה ואמר למושל לשלות עגלה למרכז העיר ולהביא את גופות השודדים. האנשים פרצו בצעקות שמחה והביאו אותו בש"רה עלינה לביתו. אינרה קוני הפך לגיבור מפורסם ומשלחות הגיעו מכפרים ועירים רחוקות כדי לבקש ממנו להצטרף למשמר שלהם. הוא דחה בנימוס את כל ההצעות ואמר שהוא מעדיף להשאר בכפר.

כך עברו להם כמה חודשים שלווים, עד שטיגריס ענק הגיע לאיזור והתחיל לתקוף את הכפר וצטרוף פרות ואנשים. שב פנה המושל לאינרה קוני וביוזה עליו לצוד את הטיגריס. הבחור ענה לו שאתר 22וקר הוא "בא לבדו ליער ויתנור עם הטיגריס האת. גם הפעם הוא תכר מבוהל הביתה ואמר לאשתו שאין ברירה, הטיגריס בוודאי יתסן אותו והפעם הוא באמת מוכרת לברות. האשה בכתה מאוד והכינה לו ברוך צלוי כצידה לדרך.

אינרה קוני הלך ביער וכשהתע"ף יש לאכול. מפתך הטיגריס הוא טיפס על עץ גבוה, קשר עליו את שאריות הברוך וגם את תרבו ונרדם על ענף גדול. הטיגריס הגיע לשם בעקבות הריח וקפץ על העץ, והתרב שהיתה קשורה לענף תדרה לצטנו והרגה אותו מ"ך.

בבוקר התעורר אינרה קוני וראה את הטיגריס האת, ושוב הוא תזר לכפר כאנבת. גופת הטיגריס הובאה לראווה בכפר והכפריים התבוננו בהערצה באינרה קוני ואריכו לכבודו משתה גדול.

השמועה על הגיבור האגדי הגיעה אל המלך, שאינה אותו לראש המשמר המלכותי של הממלכה. אינרה קוני כבר לא היה קטן ורזה, שפע האוכל והכיבודים שקיבל הפכו אותו שמן ונפוח מגאווה, והוא הסתובב בשחצנות בתוך המלוכה.

כמה תודשים אתר כך, המלך של הממלכה השכנה הכריז מלחמה על ממלכתו של אינרה קוני. הגיבור המפורסם הודיע למלכו שלא לדאוג, כי הוא יצא אתר בראש הלוחמים ויביל אותם לניצחון כביר. למחרת, לבוש מדים מפוארים ותגור תרב כבדה, הוא יצא עם המלך והצבא אל הגבול.

כשהגיעו אל הגבול ניווה אינרה קוני להביא לו מ"ד סוס. הוא לא ידע לרכב וכשניסה לטפס על הסוס נפל שוב ושוב. לבסוף הביאו לו תמור קטן ועזרו לו לעלות עליו. אינרה קוני השמיע קריאת קרב והתמור נבהל והתחיל לדהור. גיבורנו לא ידע איך לעצור את התמור, שדהר ישר אל מחנה האוי"ב. תי"ן פשוט שמח בשער הניף את תרבו, ובמכה אתת הרג את אינרה קוני. כך הגיע סופו של הגיבור האגדי שהרג שבעה וחצי צבאים במכה אתת.

שבועה

לפני שנים רבות חיו בשכנות בכפר קטן בהודו שני נוגות צעירים. נוג אחד היה עשיר ולו בית גדול ונות ואדמות רבות, והנוג השני חי בצמצום בבית קטנטן. הנשים הצעירות היו חברות טובות מאוד וכשהיו שתיהן בהריון אמרה הצעירה העשירה לחברתה: "בואי נשמור את התברות שלנו לנצח, בואי נשבע שאם יוולדו לנו בן ובת, בבוא היום נשיא אותם זה לזה". החברה הסכימה והן נשבעו. זמן קצר אחר כך ילדה הצעירה העשירה בן וחברתה הסכימה בת, והילדים, רחו ושנדי, גדלו ושיחקו יחד.

כשחלו הילדים שבע שנים קרה בכפר אסון, הוריו של רחו טבעו בנהר. שני הנוג העניים לקחו את רחו לביתם וגידלו אותו יחד עם בתם שנדי. אבל לאט לאט התחיל האב להשתלט על רכושו של רחו. הוא נתן שותף לקני הכפר כדי שיעלימו עין מהתרמית ולבסוף לקח לעצמו את כל הרכוש והפך את רחו לרועה הצאן שלו. אשתו התנגדה בהתחלה למעשיו אבל הוא הצליח לשכנע אותה שהוא עושה הכל לטובת בתם. שנדי בכתה ובכתה אבל לצערה, אביה אסר עליה כל קשר עם רחו, שנשלח לגור בחוץ, עם המשרתים. רחו יצא מדי יום לרעות את הצאן בשדות, ושם הוא פגש גורו זקן והתיידד איתו, ובכל יום קיבל את ברכתו.

עברו השנים ואבי הילדה שגרה תיפס תתן ראוי לבתו. אחרי תיפושים ממושכים הוא מצא תתן ממשפחה עשירה ומיוחסת מספיק לטעמו והתחיל בהכנות לחתונה שעמדה להיות המפוארת ביותר שנראתה בכפר.

ראו יצא שאמה על שנדי מפרה את השבועה שנשבעה לאמו. הוא ראה את הנאמן שקוע במחשבות ועצוב, והגורו, שאותו פגש כמו בכל יום, שאל אותו מדוע הוא עצוב כל כך. ראו סיפר לו את כל הסיפור, וכשסיים, הגורו ביקש ממנו להביא לו ענף עץ. הגורו הניח לקח את הענף, מלמל ברכה ואמר לראו: "בני, כשתרצה משהו, אמור בליבך בקשה והכה עם הענף הזה באדמה. ולנוך יתגשם". ראו הודה לגורו ותור לכפר.

בלילה שלפני התחרות ראו ישן כהרגלו במרפסת ושמע שנדי מבקשת מאמה לקחת אתה החוצה לעשות את צרכיה. האם אמרה לה שאוטב שתשתמש בסיר הלילה שמתחת לספה. כשנדי התישבה על הסיר ראו הכה בענף באדמה ואמר "הדבק". שנדי ניסתה לקום ולא הצליחה. אמה באה לעזור לה וראו אמר "הדבק" והיא נאחזה לשנדי ולא יכלה להתרומם. האב ניסה לתלוש אותן וראו אמר "הדבק" וגם האב לא הצליח להשתחרר. התחנן המיועד בא לעזור ונדבק גם הוא וכך קרה גם להורי התחרות.

בני המשפחה קראו בבהלה לראו ובקשו ממנו להביא את התכשיט המופלאי של הכפר, "מוקרי-יאקה", אולי הוא יצליח לעזור להם. ראו סירב ואמר שהוא פוחד מהנחשים שבדרך, ורק אחרי הרבה הפצרות ותחנונים הוא הסכים, כשהוא מדליק לפידים רבים בידו שכן תושבי הכפר שהתעוררו יכלו לראות את המחזה המביך וללעוג לבני המשפחה.

ראו הביא איתו את מוקרי-יאקה ובדרך סיפר לו איך השכן גנב ממנו את כל רכושו ואשתו הפרה את השבועה לאמו. מוקרי-יאקה כעס עליו ואמר לו שהוא טיפש ושעליו להכיר תודה על כך שהשכן מרשה לו לראות את הנאמן.

כשאלברי-יאלה נכנס לבית וניסה לשחרר את בני המשפחה ראו הכה בענף ואמר 'הדבק' וגם הוא נדבק. בית היתה עכשיו מהומה גדולה, כשכל בני המשפחה והמחותנים עומדים דומים זה לזה וקסיר הלילה, בלי יכולת לנוע, בעוד תושבי הכפר נופים בענין רב באתרחש, נותנים ומתבדחים. ההורים התחננו ובכו ובעקו בפני ראו להביא את הכהן ההינדי שגר 202בה. הכהן ההינדי הגיע וגם הוא ניסה לשחרר אותם, וכשלא הצליח אמר שאדבר בללה תנקה מאוד.

ראו סיפר אז את סיפורו בפני בני המשפחה ותושבי הכפר, והכהן אמר שההורים תיבים לבקש את סליחתו של ראו, להתנייר לו את רכושו ולהשיא אותו עם שנדי. ההורים המושפלים הסכימו מייד לכל וראו הכה בענף ברכבה ובעק 'השתחרר', ומייד נפלו כולם על הרצפה, מבוישים ונפחדים. ההורים ירדו על ברכיהם בפני ראו והתחננו לקבל את סליחתו, ובום האחרת נערכה בכפר תחונתם המפוארת של ראו ושנדי, והשבועה לאמו של ראו התקיימה.

